

Bažnyčios žinios

Popiežius

Popiežius Pranciškus	
VERBŲ SEKMADIENIO HOMILIJA	2
KRIZMOS MIŠIŲ HOMILIJA	3
VELYKNAKČIO HOMILIJA	4

Ganytojai

TELŠIŲ VYSKUPIJOS GANYTOJŲ LAIŠKAS	
Žemaičių Krikšto 600 metų jubiliejui artinantis.	
Eucharistiniai kongresai ir Švč. Sakramento adoracija	6

Homilijos

RAMYBĖS ŠALTINIS/ VI Velykų sekmadienis (C)	7
ŠEŠTINIŲ ŠVENTĖ / Šeštinės (C)	8
VELYKŲ UŽBAIGA / Sekminės (C)	9
PAŽINTI TIKĖJIMU / Švč. Trejybė (C)	10
ALTORIAUS SAKRAMENTAS / Devintinės (C)	11

Dokumentai

Tarptautinė teologijos komisija	
KAI KURIE ATPIRKIMO TEOLOGIJOS KLAUSIMAI	12

Straipsniai

Dr. Lina Šulcienė	
APOLOGETIKOS GALIMYBĖ ŠIANDIENIAME PASAULYJE	36

Bažnyčia Lietuvoje

Popiežius priėmė kard. A. J. Bačkio atsistatydinimą ir naujuoju Vilniaus arkivyskupu paskyrė vysk. G. Grušą	40
Nominuotojo Vilniaus arkivyskupo metropolito Gintaro Grušo pareiškimas	41
Gailestingumo savaitė Vilniuje	42

Bažnyčia pasaulyje

Sudaryta kardinolų patarėjų grupė	44
-----------------------------------	----

Popiežius Pranciškus

Verbų sekmadienio homilija

Šv. Petro aikštė,
2013 m. kovo 24 d.

1. Jėzus įžengia į Jeruzalę. Jį lydi džiūgaujanti mokinių minia, priešais jį ant kelio klojami drabužiai, kalbama apie jo padarytus stebuklus, girdėti šlovinimas: „Garbė karaliui, kuris ateina Viešpaties vardu! Ramybė danguje, šlovė aukštybėse!“ (Lk 19, 38).

Minia, šventė, šlovinimas, laiminimas, taikos linkėjimai: visi alsuoja džiaugsmu. Jėzus sužadino daugybę vilčių nuolankių, paprastų, vargstančių, užmirštų žmonių širdyse, tų žmonių, kurie pasaulio akyse nieko nereikią. Jis suprato žmogaus skurdą, parodė jam Dievo gailestingumą, pasilenkė prie jo gydyti kūno ir sielos.

Toks yra Jėzus! Tokia širdimi jis žvelgia į mus visus, į mūsų negalavimus, į mūsų nuodėmes. Didelė Jėzaus meilė! Jis įžengia į Jeruzalę su tokia meile žvelgdamas į mus visus. Tai graži scena: kupina šviesos, Jėzaus meilės šviesos, jo širdies, šventiško džiaugsmo.

Mišių pradžioje ir mes ją pakartojome. Mojavome palmių šakomis. Priėmėme Jėzų, džiaugėmės, kad galime su juo eiti, kad jis mums artimas, kad yra mumyse ir su mumis kaip draugas, brolis, taip pat kaip karalius, kaip žiburys, šviečiantis mūsų gyvenime. Jėzus yra Dievas, bet jis nusižemino ir keliauja su mumis. Jis mūsų draugas, mūsų brolis. Nušviečia mums kelią. Šitaip šiandien mes jį priėmėme. Ir tai yra pirmasis žodis, kurį šiandien noriu pasakyti: *džiaugsmas*! Niekada nebūkite liūdni: krikščionis negali būti liūdnas! Nepasiduokite nusivylimui! Mes džiaugiamės ne todėl, kad turime daug daiktų, bet dėl to, kad sutikome Asmenį – Jėzų, kad žinome, jog su juo niekada nebūsime vieniši, kad jis yra su mumis sunkiais momentais, taip pat ir tuomet, kai gyvenimo kelyje susiduriame su problemomis ir kliūtimis, kurios atrodo neįveikiamos, o jų tiek daug! Tokiomis akimirkomis ateina priešas, ateina velnias su angelo kauke, ir klastingai sako savo žodį. Neklausykite jo! Sekime Jėzų! Mes einame su Jėzumi, sekame jį, bet pirmiausia žinome, kad jis mus lydi, kad paima ant savo pečių: tuo pagrįstas mūsų džiaugsmas, viltis, kurią turime nešti į mūsų pasaulį. Neleiskite, kad iš jūsų pagrobtų džiaugsmą. Neleiskite, kad išplėštų viltį! Tą viltį, kurią duoda Jėzus.

2. Antras dalykas: kodėl Jėzus įžengia į Jeruzalę, ar tiksliau sakant, kaip Jėzus įžengia į Jeruzalę? Minia

šaukia, kad jis karalius. Jėzus nesipriešina, nebando nutildyti minios (plg. Lk 19, 39–40). Koks jis karalius? Pažvelkime į jį: joja ant asilaičio be jį lydinių dvariškių, jo nesupa kariuomenė, simbolizuojanti galią. Jį priima nuolankūs, paprasti žmonės, gebantys Jėzuje išvelgti ką daugiau; jie turi tikėjimo suvokimą, bylojantį: štai Išganytojas! Jėzus įžengia į Šventąjį Miestą ne tam, kad būtų pagerbtas kaip žemiškieji karaliai, kurie turi galią ir valdo. Jis įžengia, kad būtų nuplaktas, ižeidinėjamas ir užgauliojamas, kaip pranašavo Izaijas pirmajame skaitinyje (plg. Iz 50, 6); įžengia, kad gautų erškėčių vainiką, lazda ir purpurinį apsiaustą, o iš jo karalystės būtų tyčiojamosi. Jis įžengia į Jeruzalę tam, kad koptų į Kalvarijos kalną nešinas kryžiaus medžiu. Štai antrasis žodis: *kryžius*. Jėzus įžengia į Jeruzalę mirti ant kryžiaus. Toks yra karališkumas, kurio nori Dievas. Jo karališkasis sostas – kryžiaus medis! Atsimenu, ką Benediktas XVI sakė kardinolams: „Jūs esate nukryžiuoto Karaliaus kunigaikščiai.“ Toks yra Jėzaus sostas. Jėzus užsikrauna jį sau... Kodėl kryžių? Nes Jėzus užsideda ant savo pečių visą blogį, purvą, pasaulio nuodėmę, taip pat ir mūsų nuodėmę, mūsų visų, ir ją nuplouna – savo krauju, Dievo gailestingumu ir meile. Pasižvalgykime aplinkui: kaip stipriai blogis sužeidęs žmoniją! Karai, smurtas, ekonominiai konfliktai, nuo kurių nukenčia silpniausieji, troškimas pinigų, kurių niekas negali pasilaikyti sau, privalo juos palikti. Mano močiutė mums, vaikams, sakydavo, kad įkapės neturi kišenių. Meilė pinigams ir valdžiai, korupcija, nesantaika, nusikaltimai gyvybei ir kūrinijai! Taip pat – kiekvienas tai gerai žinome – ir mūsų asmeninės nuodėmės: meilės ir pagarbos Dievui, artimui ir visai kūrinijai stoka. Nukryžiuotas Jėzus jaučia visą slegiantį blogį ir Dievo meilės jėga jį įveikia, nugali savo prisikėlimu. Tai gėris, kurį Jėzus nuo kryžiaus sosto mums dovanoja. Su meile apkabintas Kristaus kryžius niekuomet neveda į liūdesį, bet kelia džiaugsmą – džiaugsmą, kad buvome išgelbėti ir galime truputį prisidėti prie to, ką Jėzus nuveikė savo mirties dieną.

3. Šiandien šioje aikštėje daug jaunimo: jau 28 metai, kai Verbų sekmadienis yra ir Jaunimo diena! Štai ir trečiasis žodis: *jaunimas*! Brangus jaunime, mačiau jus ateinančius procesijoje; įsivaizduoju šventiškai lydinius Jėzų, mojuojančius alyvų šakelėmis; įsivaizduoju, kaip šaukiate jo vardą ir džiaugiatės, kad esate su juo! Jūs esate labai svarbūs tikėjimo šventės dalyviai! Jūs mums skelbiate džiaugsmą ir sakote, kad reikia išgyventi tikėjimą jauna širdimi, visada būti jaunos širdies, net ir sulaukus septyniasdešimties ar aštuoniasdešimties metų. Jauna širdis! Su Kristumi širdis niekada nesensta! Tačiau visi žinome, ir jūs taip pat,

kad Karalius, kuriuo sekame ir kuris mus lydi, yra ypatingas: tai Karalius, mylintis iki pat kryžiaus aukos, jis mus moko tarnauti ir mylėti. Ir jūs nesigėdykite kryžiaus! Apkabinkite jį, nes supratote, kad tik dovanojant save, tik atsiveriant glūdi tikrasis džiaugsmas ir kad Dievas meile nugalėjo blogį. Jūs lydite kryžių piligrimystėje per žemynus, pasaulio keliais! Nešate atsiliepdami į Jėzaus raginimą: „Eikite ir padarykite mano mokiniais visas tautas“ (plg. Mt 28, 19). Tai šiemetinės Jaunimo dienos tema. Neškite kryžių visiems ir sakykite, kad prikaltas prie kryžiaus Jėzus sugriovė priešiško sieną, skiriančią žmones ir tautas, atnešė susitaikinimą ir taiką. Brangūs bičiuliai, ir aš nuo šiandien leidžiuosi į kelionę su jumis, sekdamas palaimintojo Jono Pauliaus II ir Benedikto XVI pėdomis. Jau priartėjo būsimas šios didžiosios Kryžiaus piligrimystės etapas. Su džiaugsmu žvelgiu į liepos mėnesį, į Rio de Žaneirą! Pasimatysime tame didžiuliam Brazilijos mieste! Gerai pasiruoškite, ypač dvasiškai, savo bendruomenėse, kad tas susitikimas būtų tikėjimo ženklas visam pasauliui. Jaunimas turi sakyti pasauliui: gera sekti Jėzų; gera eiti su Jėzumi; Jėzaus žinia yra gera. Gera atsiverti ir išeiti į pasaulio ir būties pakraščius nešant Jėzų! Trys žodžiai: džiaugsmas, kryžius, jaunimas.

Prašykime Mergelės Marijos užtarimo. Ji mus moko džiaugtis susitikimu su Kristumi, moko meilės, su kuria turime žvelgti į jį kryžiaus papėdėje, jaunos širdies entuziazmo, su kuriuo turime sekti Kristų šią Didžiąją savaitę ir per visą gyvenimą. Amen.

Krizmos Mišių homilija

Šv. Petro bazilika,
Didysis ketvirtadienis, 2013 m. kovo 28 d.

Su džiaugsmu švenčiu pirmąsias Krizmos Mišias kaip Romos vyskupas. Su meile sveikinu visus, ypač jus, brangūs kunigai, kurie šiandien, panašiai kaip ir aš, prisimenate šventimų dieną.

Skaitiniuose, taip pat psalmėje kalbama apie „patepuosius“: Izaijo Jahvės Tarną, karalių Dovydą ir mūsų Viešpatį Jėzų. Jiems bendra tai, kad gautasis patepimas skirtas patepti tikinčiajai Dievo tautai, kuriai jie tarnauja. Jų patepimas skirtas vargšams, kaliniams, prislėgtiesiems... Labai gražus šventojo aliejaus paskirties „dėl“ įvaizdis yra 133 psalmės žodžiai: „Tai lyg

brangus aliejus ant galvos, varvantis į barzdą – Aaron barzdą, kol nuteka ant apykaklės jo apdaro“ (2 eil.). Nuo Aaron barzdos ant jo šventų drabužių nuvarvantis aliejus – tai įvaizdis kunigiškojo patepimo. Šis patepimas, tarpininkaujant Pateptajam, pasiekia visas, kurią simbolizuoja drabužiai, pakraščius.

Vyriausiojo kunigo šventieji drabužiai turi turtingą simboliką. Vienas iš tų simbolių yra Izraelio sūnų vardai, įraižyti lazurito akmenyse, kuriais papuošti efodo, iš jo kilęs mūsų dabartinis arnotas, antpečiai: šeši įraižyti į kairiojo antpečio akmenį ir šeši – į dešiniojo (plg. Iš 28, 6–14). Taip pat ant krūtinės dėklo buvo įrašyti dvylikos Izraelio giminių vardai (plg. Iš 28, 21). Tai reiškia, kad kunigas celebruoja ant savo pečių nešdamas jam patikėtą tautą, o jos vardai įrašyti jo širdyje. Kai užsidedame savo kuklų arnotą, būtų gerai ant pečių ir širdyje pajusti svorį ir veidą tikinčiosios tautos, mūsų šventųjų ir kankinių, kurių tiek daug šiais laikais.

Nuo liturginio grožio, kuris nėra tik paprastas papuošimas ar gražių drabužių pomėgis, bet atspindi mūsų Dievo šlovę, švytinčią jo gyvoje ir paguostoje tautoje, pažvelkime į veiksmą. Brangus aliejus, patepantis Aaron galvą, skleidžia kvapą ne tik apie jo asmenį, bet ir pasiekia „pakraščius“. Viešpats tai pasakys aiškiai: jo patepimas yra vargšams, kaliniams, ligoniams, liūdnieams ir vienišiesiems. Patepimas, brangūs broliai, nėra tam, kad kvėpintumės patys, nei tuo labiau, kad aliejų saugotume ampulėje, nes jis gali pasenti... o širdis apkarsti.

Geras kunigas yra atpažįstamas iš to, kaip yra patepama jo tauta; tai aiškus įrodymas. Pastebime, kaip mūsų žmonės būna patepami džiaugsmo aliejumi: pavyzdžiui, kai išeina po Mišių, ir iš veido matyti, kad išgirdo gerą žinią. Žmonėms patinka, kai Evangelija skelbiama su patepimu, kai mūsų skelbiama Evangelija paliečia jų kasdienį gyvenimą, kai, kaip Aaron aliejus, nuteka iki tikrovės pakraščiu, kai nušviečia ribines situacijas, „pakraščius“, kur tikintiesiems ypač kelia grėsmę tie, kurie nori išplėsti jų tikėjimą.

Žmonės mums dėkoja, nes jaučia, kad meldėmės apimdami jų kasdienio gyvenimo tikrovę, jų vargus ir džiaugsmus, nerimą ir viltis. Ir kai Pateptojo – Kristaus kvapsnis per mūsų tarpininkavimą pasiekia ir juos, jie jaučiasi padrasinti patikėti mums visa tai, ko trokšta iš Viešpaties: „pasimelsk už mane, tėve, nes turiu problemą“, „palaimink mane“, „melskis už mane“ – tai ženklas, kad aliejus pasiekė apdaro pakraščius, tapo maldavimu, Dievo tautos malda. Kai esame tokiam santykiu su Dievu ir jo tauta ir malonė eina per mus, tada esame kunigai, tarpininkai tarp Dievo ir žmonių. Noriu pabrėžti, būtina visuo-

met gaivinti malonę ir kiekviename prašyme, kartais netinkamame, kartais grynai materialiam ar net banaliam – tačiau taip atrodo tik iš pažiūros – nujausti mūsų tikinčiųjų troškimą būti pateptiems kvapniū aliejumi, nes žmonės žino, kad jį turime. Nujausti ir pajusti, kaip Viešpats pajuto kraujoplūdžiu sergančios moters viltingą nerimą, kai ji palietė jo drabužio kraštą. Tuo momentu Jėzus, apsuptas žmonių iš visų pusių, įkūnijo visą kunigiškai apsirengusio Aarono grožį, aliejui nutekant per jo drabužius. Tai paslėptas grožis, kuris nušvinta tik sergančios moters pilnose tikėjimo akyse. Patys Jėzaus mokiniai – būsimieji kunigai – neįstengia jo išvelgti, nesupranta; „egzistenciniame pakraštyje“ mato tik paviršiu, iš visų pusių spaudžiančią, dusinančią minią (plg. *Lk 8, 42*). O Viešpats, priešingai, junta galią dieviškojo patepimo, pasiekiančio jo drabužio apvadą.

Todėl reikia išeiti, patirti mūsų patepimą, jo galią ir atperkamąjį veiksmingumą: „pakraščiuose“, ten, kur kančia, kraujoplūdis, aklumas, trokštantis praregėti, kur daugybės pikto šeimininkų įkalinti belaisviai. Dievą sutinkame ne savojo „aš“ patyrimuose ar pakartotinėse introspekcijose: savigalbos kursai gali būti naudingi, tačiau jeigu kunigiškajame gyvenime einama nuo vieno kurso prie kito, nuo vieno metodo prie kito, tai gali nuvesti į pelagijonybę, malonės galios sumenkinimą, o ji žadinama ir auga tokiu mastu, kiek su tikėjimu išiname, idant dovanotume save pačius ir Evangeliją kitiems, duotume truputį turimo patepimo tiems, kurie visiškai nieko neturi.

Kunigas, kuris retai išeina iš savęs link kitų, kuris mažai patepa – nesakau, kad „išvis nepatepa“, ačiū Dievui, patys žmonės iš mūsų pagrobia patepimą, – praranda tai, kas brangiausia mūsų tautoje, kas gali labiausiai atgaivinti jo kunigiškos širdies gelmę. Tas, kuris neišeina iš savęs link kitų, užuot buvęs tarpininku, laipsniškai tampa samdiniu ir administratoriumi. Visi žinome skirtumą: samdinys ir administratorius „jau atsiėmė užmokestį“, o kadangi nerizikuoja savo kailiu ir širdimi, negauna iš širdies kylančios nuoširdžios padėkos. Būtent iš čia kyla kai kurių kunigų nepasitenkinimas; jie galiausiai tampa liūdni, virsta savotiškais naujienų ar senienų kolekcionieriais, užuot buvę ganytojai „su avių kvapu“, – to jūsų prašau: būkite ganytojai „su avių kvapu“, ganytojai savo kaimenėje ir žmonių žvejai. Tiesa, kad mums visiems gresia vadinamoji kunigystės tapatybės krizė, einanti drauge su civilizacijos krize. Jei pajėgsime palaužti šią bangą, galėsime Viešpaties vardu plaukti į gilumą ir užmesti tinklus. Gerai, kad pati tikrovė veda mus eiti ten, kur tai, kas esame, per malonę pasirodo esanti gryna malonė, į tą šiandienos pasaulio jūrą, kur ga-

lioja vien patepimas – ne padėtis, – o užmesti tinklai atneša gausų valksmą tik vardu To, kuriuo patikėjome: Jėzaus.

Brangūs tikintieji, būkite artimi savo kunigams meile ir malda, kad jie visuomet būtų ganytojai pagal Dievo širdį.

Brangūs kunigai, tegu Dievas Tėvas atnaujina jumyse šventumo Dvasią, kuria buvote patepti, tegu ją atnaujina taip, kad patepimas pasiektų visus, taip pat „pakraščius“, kur mūsų tikinčioji tauta jo labiausiai laukia ir jį vertina. Tegu mūsų tikintieji jaučia, kad esame Viešpaties mokiniai, tegu jaučia, kad esame apsilvę jų vardais, kad neieškome kitos tapatybės, idant per mūsų žodžius ir veiksmus galėtumėte gauti to džiaugsmo aliejaus, kurio atėjo atnešti Jėzus, Pateptasis. Amen.

Velyknakčio homilija

Šv. Petro bazilika,
2013 m. kovo 30 d.

1. Šios šviesios velykinio budėjimo nakties Evangelijoje pirmiausia sutinkame moteris, kurios ėjo prie Jėzaus kapo su kvėpalais ištepti jo kūno (plg. *Lk 24, 1–3*). Jos eina atlikti tradicinio užuojautos, prieraišumo, meilės veiksmo brangiam mirusiajam, panašiai kaip darome ir mes. Jos sekė paskui Jėzų, klausėsi jo, jautėsi jo priimamos visu orumu, jį lydėjo iki pat galo, iki Kalvarijos ir nuėmimo nuo kryžiaus. Galime įsivaizduoti, ką jos jautė eidamos link kapo: tikrą liūdesį, skausmą, kad Jėzus jas paliko, mirė, kad jo gyvenimas pasibaigė. Dabar viskas vėl bus kaip anksčiau. Tačiau moterys tebegyveno meile, ir būtent ši meilė Jėzui jas paskatino ateiti prie kapo. Tačiau čia atsitinka kažkas visiškai nelaukto, kas sukrečia jų širdis ir planus, kas sukrės visą jų gyvenimą: moterys pamato patrauktą kapo akmenį, prisitartina ir neranda Viešpaties kūno. Tas faktas jas sutrikdo, kelia abejonių ir daugybę klausimų: „Kas atsitiko?“ „Ką visa tai reiškia?“ (plg. *Lk 24, 4*). Argi taip neatsitinka ir mums, kai kasdienėje tikrovėje įvyksta kažkas visiškai naujo? Tada sustojame, nesuprantame, nežinome, ką daryti. *Naujovė* mus dažnai išgąsdina, taip pat ir ta naujovė, kurią atneša Dievas, naujovė, kurios jis laukia iš mūsų. Esame kaip Evangelijos apaštalai: dažnai pirmenybę teikiame savo tikrumams, sustojimui prie kapo ir minčiai apie mirusįjį, kuris galiausiai gyvena tik istorijos atmintyje, kaip didieji praeities

veikėjai. Bijome Dievo netikėtumų. Brangūs broliai ir seserys, gyvenime bijome Dievo siurprizų! Jis nuolat mus stebina! Toks yra Viešpats.

Neužsidarykime nuo naujovės, kurią Dievas nori įnešti į mūsų gyvenimą. Dažnai esame pavargę, nusivylę, liūdni, mus slegia nuodėmės, jaučiame, kad neištversime. Neužsidarykime, nepraraskime pasitikėjimo, niekad nepasiduokime: nėra situacijų, kurių Dievas negalėtų pakeisti, nėra nuodėmės, kurios negalėtų atleisti, jei jam atsiveriame.

2. Bet grįžkime prie Evangelijos, prie moterų, ženkime kitą žingsnį. Jos randa tuščią kapą, Jėzaus kūno nėra, atsitiko kažkas naujo, tačiau dar neaišku kas: kyla klausimų, sumaištis, atsakymai neaiškūs. Ir štai du vyrai spindinčiais drabužiais sako: „Kam ieškote gyvojo tarp mirusiųjų? Nėra jo čia, jis prisikėlė!“ (Lk 24, 5–6). Taip moterų atėjimas prie kapo, paprastas gestas, padarytas iš meilės, tampa įvykiu, kuris iš tiesų pakeičia gyvenimą. Jau nebėra to, kas buvo anksčiau, ne tik moterų, bet ir mūsų gyvenime, žmonijos istorijoje. Jėzus nėra miręs, prisikėlė, yra *Gyvasis!* Jis ne tik grįžo į gyvenimą, bet ir pats yra gyvenimas, nes yra Dievo Sūnus, Gyvasis (plg. Sk 14, 21–28; Ist 5, 26; Joz 3, 10). Jėzus nebėra praeityje, jis gyvena dabartyje ir kreipiasi į ateitį, Jėzus yra amžinasis Dievo „šiandien“. Taip Dievo naujovė pasirodo prieš moterų, mokinių, visų mūsų akis: tai pergalė prieš nuodėmę, prieš blogį, mirtį – viską, kas pavergia gyvenimą ir atima žmogišką veidą. Tai yra žinia man ir tau, brangi sesuo ir brangus broli. Kiek kartų mums reikia, kad Meilė pasakytų: kam ieškote gyvojo tarp mirusiųjų? Dėl problemų, kasdienių rūpesčių esame linkę užsidaryti savyje, liūdesyje, kartėlyje... ir čia laukia mirtis. Ne čia ieškokime To, kuris yra gyvas!

Sutik, kad prisikėlęs Jėzus įeitų į Tavo gyvenimą, primk jį kaip draugą su pasitikėjimu: jis yra gyvenimas! Jei iki šiol buvai toli nuo jo, ženk nedidelį žingsnį, jis tave pasitiks išskėstomis rankomis. Jei esi abejingas, sutik rizikuoti: neliksi apviltas. Jei tau atrodo sunku juo sekt, nebijok, patikėk save jam, būk tikras, kad jis yra arti tavęs, su tavimi, tau duos ramybę, kurios ieškai, ir jėgų gyventi taip, kaip jis nori.

3. Galiausiai yra dar vienas paprastas elementas, į kurį norėčiau atkreipti dėmesį šioje šviesioje Velyknakčio Evangelijoje. Moterys susiduria su Dievo naujove: Jėzus prisikėlė, jis yra Gyvasis! Tačiau moterų, išvydusių tuščią kapą ir du vyrus spindinčiais drabužiais, pirmoji reakcija yra išgąstis: kaip pastebi šventasis Lukas, jos „nuleido žemyn akis“, nedrįso net pažvelgti. Tačiau išgirdusios žinią apie prisikėlimą, priima tai su tikėjimu. Du vyrai spindinčiais drabu-

žiais taria pamatinį žodį: *atsiminkite*. „Atsiminkite, ką jis yra jums sakęs, būdamas Galilėjoje <...>. Tuomet jos prisiminė Jėzaus žodžius“ (Lk 24, 5. 6. 8). Tai paraginimas atsiminti susitikimą su Jėzumi, jo žodžius, gestus, jo gyvenimą. Būtent tas prisiminimas su meile apie buvimą su Mokytoju moterims leidžia įveikti bet kokią baimę ir nešti prisikėlimo žinią apaštalams ir visiems kitiems (Lk 24, 9). Reikia atminti, ką Dievas padarė man, mums, prisiminti nueitą kelią – būtent tai plačiai atveria širdį ateičiai. Mokykimės atminti, ką Dievas nuveikė mūsų gyvenime.

Šią šviesos naktį, šaukdamiesi tarpininkavimo Mergelės Marijos, laikisios visus įvykius savo širdyje (Lk 2, 19. 51), prašykime, kad Viešpats mums leistų dalyvauti savo Prisikėlime: tegu mus atveria savo perkeičiančiai naujovei, atveria Dievo siurprizams – tokiems gražiems; tegu padaro mus žmonėmis, gebančiais atminti, ką jis nuveikia mūsų asmeninėje ir pasaulio istorijoje; tegu leidžia mums jį jausti kaip Gyvąjį, gyvą ir veikiantį tarp mūsų; broliai ir seserys, tegu mus kasdien moko, kad neieškotume tarp mirusiųjų To, kuris yra gyvas. Amen.

Nauji leidiniai

Richard John Neuhaus. Mirtis penktadienio popietę: septynių paskutinių Jėzaus žodžių apmąstymas. – Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2013. – 288 p.

Daug rašytojų ir kompozitorių savo kūrinuose stengėsi atskleisti Septynių paskutinių Jėzaus žodžių slaptumą ir didybę. Tačiau Neuhauso pasinėrimas į kiekvieną iš šių ištarmių yra visiškai kitokio pobūdžio. Apmąstydamas paskutinius Jėzaus žodžius, jis atveria žmogiškosios patirties gelmes ir išryškina pagrindinį Vakarų civilizacijos naratyvą – Kristaus kančią, mirtį ir prisikėlimą, o jo kalbėjimo stilius pajėgus prikaustyti visų – tikinčiųjų, netikinčiųjų ir abejojančiųjų – dėmesį. Per šimtmečius teologai yra prigalvoję be galo sudėtingų atpirkimo teorijų: kodėl taip yra, kad šis vienas turėjo numirti, kodėl Jo mirtis mums yra visų mirčių mirtis, kodėl Jo atviras kapas mažiausiam iš šios žemės vaikų atveria duris į rytojų be pabaigos. Ir visos atpirkimo teorijos yra slėpinio, meilės slėpinio, aiškinimas.

Kun. Richardas Johnas Neuhausas daug metų žinomas kaip puikus plunksnos meistras, kalbėtojas ir mąstytojas. Autorius kviečia skaitytojus atrasti Jėzaus nukryžiuavimo slėpinį, ragina gilintis į kančios, teisingumo, netekties, mirties ir anapusinės egzistencijos vilties prasmę.

Tai knyga apie mus atperkantį Kryžių – krikščioniškojo džiaugsmo šaltinį.

Telšių vyskupijos ganytojų laiškas Žemaičių Krikšto 600 metų jubiliejui artinantis. Eucharistiniai kongresai ir Švč. Sakramento adoracija

2013 m. balandžio mėn. 12 d.

Mieli Broliai Seserys, žengdami Žemaičių Krikšto 600 metų jubiliejaus minėjimo keliu balandžio 15 d., 20 val. Akmenės bažnyčioje pradėdame jubiliejinį Telšių vyskupijos kongresą. Jis keliaus iš parapijos į parapiją, iš dekanato į dekanatą iki rugpjūčio 4 d. iškilmių Telšiuose.

Prieš 600 metų mūsų protėviai žemaičiai ne tik buvo pakrikštyti, bet kartu į žemaičių žemę atėjo Jėzus Kristus ir apsigyveno tuomet įrengtų koplytėlių, o vėliau pastatytų bažnyčių tabernakuliuose. Ir taip nepertraukiamai per 600 metų yra su mumis. Mylėdamas ir maitindamas mūsų protėvius ir mus dvasinės stiprybės Duona. Jis sako ir mums: „Kas valgys tos duonos – nematys mirties per amžius, o jei ir būtų miręs, aš jį prikelsiu paskutinąją dieną!“

Švęsdami Žemaičių Krikšto 600 metų jubiliejų, turime ne tik įdėmiau pažvelgti į žemaičių Krikšto istorinį kontekstą, bet ir prisiminti mūsų tautos protėvius, kurie, į savo gyvenimą priimdami Krikštą, priėmė naują gyvenimą su Kristumi ir Kristuje.

Šiandien esame krikščionys – panardinti Kristaus mirtyje ir Jo Prisikėlime, patepti Šventąja Dvasia ir esantys gyvi Kristaus Kūno, Bažnyčios, nariai.

Dėkodami už šią malonę ir švęsdami Žemaičių Krikšto 600 metų jubiliejų, kviečiame Jus, mieli tikintieji, susirinkti savo parapijų bažnyčiose aplink Viešpaties altorių ir prisiliesti prie Eucharistinio Jėzaus. Turime neįkainojamą dovaną dalyvauti paros adoracijoje. Paraginkime vieni kitus ir raskime laiko patys pabūti su Jėzumi, nors kelias valandas pagarbinti Jį Švč. Sakramente.

Dalyvaudami adoracijoje turėsime galimybę prisiliesti ir prie žemaičių Krikšto istorijos šaknų. Tuo pačiu metu iš parapijos į parapiją keliaus altorėlis su Trakų Švč. M. Marijos paveikslu ir Varnių katedros stebuklingo Marijos paveikslu kopijomis. Tai priminimas, kad pirmasis žemaičių vyskupas buvo Motiejus iš Trakų (Trakiškis), jis pasirinko savo kaip vyskupo šventimų iškilmei Trakų bažnyčią, kurioje kabėjo Vytauto Didžiojo brangintas Mergelės Marijos paveikslas, o jam skirtoji Katedra buvo pastatyta Varniuose.

Asmeniškai atnaujinus tikėjimą paros adoracijos metu ir pasakius Dievo Motinai Marijai, kad neužmiršome jos Sūnaus, kad Jį mylime ir norime Jį garbinti, visų dekanato parapijų tikintieji esate kviečiami dalyvauti Eucharistiniame kongrese dekanato centrinėje bažnyčioje – kartu jungiantis bendrai maldai, džiaugsmingam Eucharistijos šventimui ir iškilmingai Eucharistinei procesijai.

Šv. Mišių metu kviečiame giedoti Eucharistiniam kongresui skirtas giesmes. Tai puiki galimybė jas išmokti ir giedoti kartu su visais pamaldų dalyviais tiek parapijose, tiek dekanatų kongresuose, tiek pagrindinėje jubiliejaus iškilmeje Telšiuose.

Po šv. Mišių visus kviečiame dalyvauti iškilmingoje Eucharistinėje procesijoje miestų ar miestelių gatvėmis, taip išreiškiant savo pasiryžimą per gyvenimą keliauti drauge su Jėzumi.

Gegužės 17 d. 16 val. visus kunigus ir tikinčiuosius kviečiame į Gegužines pamaldas ant Šatrijos kalno. Susirinkime į tą vietą, kur pirmiausia buvo paskelbtas Kristaus žodis ir kur mūsų protėviai, atsisakę netikrųjų dievų, priėmė Krikštą ir pradėjo garbinti vieną gyvąjį Dievą – Tėvą, Sūnų ir Šventąją Dvasią. Melsimės, kad krikščionys būtų drąsūs tikėjime, nebijotų atsakomybės viešai tikėjimą liudyti ir įsipareigoti.

Visiems Eucharistinio kongreso dalyviams meldžiame ir linkime gausių Dievo malonių!

RAMYBĖS ŠALTINIS

VI Velykų sekmadienis (C)

Apd 15, 1–2. 22–29; Apr 21, 10–14. 22–23; Jn 14, 23–29

Šio sekmadienio Evangelijoje Jėzus pažada, kad Šventosios Dvasios vadovaujama Bažnyčia toliau vis giliau pažins Kristaus apreikštąją tiesą (plg. *Jn 7, 39; 13, 7; 14, 17. 26*) ir patį Kristaus asmenį (plg. *Jn 15, 26; 20, 9*); tačiau naujo oficialaus apreikšimo Šventoji Dvasia neteiks (plg. *Jn 16, 12–15*). Teisingai vertėtų suprasti ir Jėzaus pasakymą: „Tėvas už mane aukštesnis“ (*Jn 14, 28*), nes Tėvas siuntė, davė, o Jėzus – žmogus, „kuris kalbėjo jums tiesą, girdėtą iš Dievo“ (*Jn 8, 40*); savo dieviškąją prigimtį Jėzus lygus su Tėvu, o žmogiškoji jo prigimtis – Dievo sukurtą.

Tačiau šiandien atidžiau pažvelkime į Jėzaus savo mokiniams dovanotą dvasinį taikos ir ramybės palikimą: „Aš jums palieku ramybę“ (*Jn 14, 27*). Dieviškoji taika ir ramybė apsireiškia kūriniuose. Juk mikro ir makro pasaulyje mes matome ne chaosą, bet tvarką, rimtį, harmoniją. Dievas sukūrė tvarkingą pasaulį. Nuodėmė išbalansavo žmogaus vidinį pasaulį. Tačiau pasaulį pasiekė žmogaus atpirkimas: „Garbė Dievui aukštybėse, o žemėje ramybė jo mylimiems žmonėms!“ (*Lk 2, 14*). Žmogaus atpirkimas iš nuodėmės taip pat yra tos dieviškosios taikos planas. Kūrinių ir atpirkimas mums duoda raktą, kad galėtume suprasti mūsų gyvenimo žemėje prasmę ir užduotį, kitaip tariant, esame pašaukti nešti ramybę ir taiką. Todėl Paskutinės vakariinės metu, prieš įžengdamas į atpirkimo slėpinį, Jėzus paliko savo mokiniams ramybę. Jėzaus *šālôm* – išganymo dovana, apimanti mesijinės palaimos apstumą. Hebrajiškas *šālôm* buvo ir yra įprastas žydų pasisveikinimas: *šālôm lākem!*, t. y. „ramybė jums!“.

Jėzus irgi kviečia savo mokinius taip sveikinti sutiktus žmones: „Į kuriuos tik namus užeisite, pirmiausia tarkite: ‘Ramybė šiems namams!’“ (*Lk 10, 5*). Pirminė *šālôm* reikšmė yra materialinė, tai palinkėjimas kitam gėrio, saugumo ir apstybės. Bet šis pasveikinimas taip pat nurodo bendrystę su Dievu: „Tepažvelgia Viešpats į tave maloniai ir tesuteikia ramybę!“ (*Sk 6, 26*). Todėl galiausiai *šālôm* įgavo mesijinę ir eschatologinę prasmę: „Jo viešpatavimas be ribų, o taika begalinė“ (*Iz 9, 6*). Taip *šālôm* susitapatina su išganymu. Tuo norima pasakyti, jog ramybę, kurios visi taip trokštame, kažin ar įmanoma pasiekti be Dievo. Šventasis Raštas kalba apie „Dievo ramybę“ (*Fil 4, 7*), dar dažniau apie „ramybės Dievą“ (*Rom 15, 33*).

Vadinasi, ramybė nurodo ne tik tai, ką Dievas daro ar duoda, bet ir tai, koks jis. Ramybė yra tai, kas viešpa-

tauja Dieve. Beveik visos religijos, egzistavusios Biblijos laikais, pažinojo tik tarpusavyje kariaujančias dievybes. Apie tai kalba babiloniečių ir graikų mitai. Šventajame Rašte aiškiai atsiskleidžia visiškas naujumas ir skirtumas, nes kalbama apie Švč. Trejybę – tobulą vienybės meilę tarp trijų dieviškųjų Asmenų. Bažnyčia viename iš Valandų liturgijos himnų trivienį Dievą vadina „ramybės okeanu“. Ir tai nėra poetiškas posakis. Bažnyčios tėvams ramybė, kaip ir meilė, yra Dievo vardas.

Laiške efeziečiams Kristus vadinamas „mūsų sutaikiniu“ (2, 14), vadinasi, pats Kristus ir yra ta ramybės dovana, kurią jis mums duoda ir kurios mes trokštame. Šią dovaną jis mums įteikė dovanodamas savo gyvenimą ant kryžiaus. Būtent šią dvasinę, o ne pasaulio ramybę Jėzus mums duoda. Jis kalba ne apie išorinę ramybę, kai nėra karo ir konfliktų tarp skirtingų žmonių ir tautų. Nors kitais atvejais jis kalba ir apie šią ramybę, pavyzdžiui, kai sako: „Palaiminti taikdariai, nes jie bus vadinami Dievo vaikais“ (*Mt 5, 9*). Bet čia, savo kančios išvakarėse, jis kalba apie vidinę, širdies ramybę, kai žmogus yra taikoje su savimi ir su Dievu. Tai galima suprasti iš to, kas sakoma iškart po tų žodžių: „Tenebūgštauja jūsų širdys ir teneliūdi!“ (*Jn 14, 27*). Ši ramybė esminė, be jos negalima jokia kita ramybė ir taika. Juk milijardai nešvarių vandens lašų nepadarą jūros švarios, taip ir milijardai neramių širdžių nepadarą žmonijos taikingos.

„Įgyk ramybę, ir daugelis aplink tave išsigelbės“, – sako šv. Serafimas Sarovietis († 1833). Pagrindinė kliūtis, neleidžianti įgyti ramybės, yra tikėjimo į mus mylintį Viešpatį stoka ir nuodėmė, nes per nuodėmę prarandame malonę. Šv. Siluanas Atonietis († 1938) apie tai sako: „Nuodėminga, aistrų pavergta siela negali turėti ramybės ir džiaugtis Viešpačiu, nors ir valdytų visus žemės turtus, nors ir karaliautų visame pasaulyje. Jeigu tokiam karaliui, linksmam puotaujančiam su savo kunigaikščiais ir šlovingai sėdinčiam soste, staiga pasakytum: ‘Karaliau, tu dabar mirsi’, – jo siela sunerimtų ir pradėtų drebėti iš baimės, ir jis pamatytų, koks yra silpnas. O yra tokių vargšų, kurie nejaučia mirties baimės, jie sutinka ją ramiai, kaip palaimintasis Simeonas, andai sušukęs: ‘Dabar gali, Valdove, kaip buvai žadėjęs, leisti savo tarnui ramiai iškeliauti’ (*Lk 2, 29*). Kokia rami buvo teisiejo Simeono siela, gali suprasti tik tie, kurių sielos jaučia Dievo ramybę arba bent buvo ją patyrusios.“

Po Antrojo pasaulinio karo buvo išleista knyga „Paskutinieji laišakai iš Stalingrado“. Tai vokiečių kareivių, apsuptų Stalingrade, laišakai, išsiųsti su paskutiniu lėktuvu prieš lemiamą rusų kariuomenės ataką, kurioje

visi žuvo. Viename iš šių laiškų, atrastų pasibaigus karui, jaunas kareivis rašė savo tėvams: „Nebijau mirti. Mano tikėjimas man teikia šį nuostabų saugumą.“ Iš tiesų priešnuodis nerimui yra pasitikėjimas Dievu: „Tegul neišsigąsta jūsų širdys! Tikite Dievą – tikėkite

ir manel!“ (Jn 14, 1). Todėl šv. Mišių pabaigoje, pasikeisdami ramybės palinkėjimu, mes trokštame vienas kitam ne tik gėrio, sveikatos, atleidimo, bet taip pat ir Kristaus ramybės, kuri pranoksta bet koki žinojimą (plg. Ef 3, 19).

ŠEŠTINIŲ ŠVENTĖ

Šeštinės (C)

Apd 1, 1–11; Žyd 9, 24–28; 10, 19–23; Lk 24, 46–53

Praėjus keturiasdešimčiai dienų po prisikėlimo, Kristus sugrižo pas savo Tėvą, iš kurio buvo atėjęs ir įsikūnijęs Mergelės Marijos iščiose. Kristaus Žengimo į dangų išskilmė (Šeštinės) tradiciškai švenčiama Velykų laiko šeštos savaitės ketvirtadienį, lygiai 40 dienų po Velykų. Tą dieną Kristus su visa savo žmogyste įeina į Dievo šlovę. Biblijoje tai išreiškta simboliais „debesis“ (plg. Iš 13, 22; Lk 9, 34–35; Apd 1, 9) ir „dangus“ (plg. Lk 24, 51). Kalbėjimas apie debesį yra teologinis kalbėjimas: mintyje turimas kitas būties matmuo. Kristaus kūnas buvo pašlovintas nuo pat jo prisikėlimo momento; tai parodė naujos, antgamtinės, tokiomis ir išlikiančios jo kūno ypatybės (plg. Lk 24, 31; Jn 20, 19, 26). Tačiau per tas keturiasdešimt dienų, kai jis su savo mokiniais bendrai valgė ir gėrė (plg. Apd 10, 41), aiškino jiems apie Dievo Karalystę (plg. Apd 1, 3), jo garbę dar dengė paprasta žmogiška išvaizda (plg. Mk 16, 12; Lk 24, 15–16; Jn 20, 14–15; 21, 4). Kad Prisikėlusiojo garbė tuo metu dar buvo pridengta, atskleidė mįslingi jo žodžiai, pasakyti Marijai Magdalietai: „Aš dar neįžengiau pas Tėvą. Verčiau eik pas mano brolius ir pasakyk jiems: ‘Aš žengiu pas savo Tėvą ir jūsų Tėvą, pas savo Dievą ir jūsų Dievą’“ (Jn 20, 17). Tai parodo, jog prisikėlusio ir Dievo dešinėn pakelto Kristaus garbės spindėjimas skiriasi; tą ir išryškino istorinis ir drauge transcendentinis Žengimo į dangų įvykis.

Šis paskutinis etapas yra glaudžiai susijęs su pirmuoju, su nužengimu iš dangaus įsikūnijant. Tik tas, kuris išėjo iš Tėvo, gali grįžti pas Tėvą, būtent Kristus (plg. Jn 16, 28). „Niekas nėra pakilęs į dangų, kaip tik Žmogaus Sūnus, kuris nužengė iš dangaus“ (Jn 3, 13; plg. Ef 4, 8–10). Vien savo prigimtomis jėgomis žmogus negali įeiti į Tėvo namus, į Dievo gyvenimą ir laimę (plg. Jn 14, 2). Atverti šį įėjimą žmonėms gali tik Kristus, kuris „mums, savo mistinio kūno nariams, davė viltį irgi nueiti tenai, kur nuėjo Galva ir pirmasis iš mūsų“ (I Šeštinių Dėkojimo giesmė). Jono evangelijoje Jėzus sako: „O aš, kai būsiu pakeltas nuo žemės, visus patrauksiu prie

savęs“ (12, 32). Pakėlimas ant kryžiaus reiškia ir pranašauja pakėlimą žengiant į dangų. Jis buvo pastarojo pradžia. Jėzus Kristus, vienintelis naujosios ir amžinosios Sandoros kunigas, „įžengė ne į rankų darbo šventyklą [...], bet į patį dangų, kad nuo dabar mus užtartų, stovėdamas prieš Dievo veidą“ (Žyd 9, 24). Danguje Kristus nuolat veikia kaip amžinasis Kunigas; „todėl jis per amžius gali išgelbėti tuos, kurie per jį eina prie Dievo. Jis amžinai gyvas, kad juos užtartų“ (Žyd 7, 25). Kaip „būsimųjų gėrybių kunigas“ (Žyd 9, 11), jis yra liturgijos, kuri šlovina Tėvą danguje, centras ir pagrindinis veikėjas (plg. Apr 4, 6–11).

Dabar Kristus „sėdi Dievo Tėvo dešinėje“ (Nikėjos–Konstantinopolio simbolis; plg. Mk 16, 19). Žodžiu „sėdi“ norima pasakyti, kad Viešpats Jėzus iki galo pabaigė visą atpirkimo darbą ir daugiau niekuomet jo nebe kartos, ir, būdamas danguje, kaip Teisėjas savo sosto laukia kiekvieno iš mūsų, kad duotume jam savo gyvenimo apyskaitą. Ne veltui šv. Paulius sako: „Juk mums visiems reikės stoti prieš Kristaus teismo krėsę, kad kiekvienas atsiimtų, ką jis, gyvendamas kūne, yra daręs – gera ar bloga“ (2 Kor 5, 10). Sėstis Tėvo dešinėje reiškia Mesijo viešpatavimo pradžia. „Tėvo dešinė mums reiškia dievišką garbę ir šlovę, kurios apsuptas yra Dievo Sūnus, nuo amžių esąs Dievas ir vienesmis su Tėvu; kadangi jis įsikūnijo ir jo kūnas drauge buvo išaukštintas, tai jis ir sėdi Tėvo dešinėje su kūnu“, – sako šv. Jonas Damaskietis († 749). Taip išsipildo pranašo Danielio vizija apie Žmogaus Sūnų: „Jam buvo duota valdžia ir garbė, ir karalystė, idant jam tarnautų visų kalbų tautos ir gentys. Jo valdžia yra amžina valdžia, tverianti amžinai, jo karalystė niekad nebus sunaikinta“ (Dan 7, 14).

Išties „Kristus numirė ir atgijo, kad būtų gyvųjų ir mirusiųjų Viešpats“ (Rom 14, 9). Kristaus Žengimas į dangų reiškia jo žmogystės dalyvavimą paties Dievo galybėje ir valdžioje. Jėzus Kristus yra Viešpats: jam priklauso visa valdžia danguje ir žemėje. Jis yra „aukščiau už visas kunigaikštystes, valdžias, galybes, viešpatystes“, nes Tėvas „visa jam palenkė po kojų“ (Ef 1, 21–22). Kristus yra visatos (plg. Ef 4, 10; 1 Kor 15, 24).

27–28) ir istorijos Viešpats. Būdamas Viešpats, Kristus yra ir savojo kūno – Bažnyčios Galva (plg. *Ef* 1, 22). Nors paimtas į dangų bei pašlovintas ir iki galo atlikęs savo misiją, žemėje jis pasilieka savo Bažnyčioje.

Kristaus „pakilimas į dangų“ yra ne išėjimas į tolimą kosmoso zoną, bet išliekamas artumas, kurį mokiniai jaučia taip stipriai, kad tai virsta džiaugsmu ir Dievo šloviniu (plg. *Lk* 24, 50–53). Kristus pas Tėvą nėra toli, „į dangų žengdamas, mūsų varganų neapleido“ (*I Šeštinių Dėkojimo giesmė*), daugių daugiausia mes esame nuo jo toli; bet kelias suartėti atviras. Tai ne geografinio pobūdžio kelionė, bet širdies kelionė iš užsisklendimo

savyje į naują pasaulį aprėpiančią dieviškąją meilę. „Meile galime būti jame“, – sako šv. Augustinas († 430). Panašiai kalba ir apaštalas Paulius: „Ir aš esu tikras, kad nei mirtis, nei gyvenimas, nei angelai, nei kunigaikštystės, nei dabartis, nei ateitis, nei galybės, nei aukštumos, nei gelmės, nei jokie kūriniai negalės mūsų atskirti nuo Dievo meilės, kuri yra mūsų Viešpatyje Kristuje Jėzuje“ (*Rom* 8, 38–39). Vadinasi, į dangų įžengiame tiek, kiek širdyje per tikėjimą, viltį ir meilę priartėjame prie Jėzaus ir su juo susivienijame. Dėl šios priežasties šiaandien Žengimo į dangų iškilmė kviečia mus į glaudžią bendrystę su mirusiu ir prisikėlusiu Jėzumi, neregimai esančiu kiekvieno iš mūsų gyvenime.

VELYKŲ UŽBAIGA

Sekminės (C)

Apd 2, 1–11; *1 Kor* 12, 3b–7. 12–13; *Jn* 14, 15–16. 32b–26

Sekminių iškilmė, kurią šiandien švenčiame, baigia Velykų liturginį laiką. Išties Velykų slėpinys – Kristaus kančia, mirtis, prisikėlimas ir įžengimas į dangų – randa savo išsipildymą Šventajai Dvasiai išsiliejant ant apaštalų, susirinkusių kartu su Marija, Viešpaties Motina, ir kitais mokiniais. Tam tikra prasme tai buvo Bažnyčios krikštas, krikštas Šventojoje Dvasioje (plg. *Apd* 1, 5). Jėzus, prieš mirdamas, pažadėjo savo mokiniams atsiųsti „kitą Globėją“ (*Jn* 14, 16), kai jo paties su jais nebebus. Kai Šventoji Dvasia buvo išlieta ant pirminės Bažnyčios mokinių, jie suprato, ką Jėzus turėjo mintyje. Jų tikėjimas tapo tikras ir džiugus ir jie gavo tam tikrą charizmą. Charizmos (gr. *charis* – malonė, meilės dovana, meilumas, palankumas) – tai Šventosios Dvasios dovanos, aprašytos Šventajame Rašte (plg. *1 Kor* 12, 8–10): išgydymo dovana, stebuklingi darbai, pranašavimas, įvairių kalbų dovana, kalbų aiškinimas, išmintis, dvasių atpažinimas ir kt.

Prie jų priklauso ir septynios Šventosios Dvasios dovanos – tai ypatingos dovanos, įgalinančios vesti, tvarkyti, daryti artimo meilės darbus ir skelbti tikėjimą. Pirmoji dovana yra išmintis, padedanti atrasti, koks geras ir didis yra Viešpats, ir, kaip sako lotyniškas žodis *sapientia*, teikianti gyvenimui skonį, kad taptume „žemės druska“ (*Mt* 5, 13). Paskui supratimo dovana, kad galėtume suvokti Dievo žodžio gelmę ir tikėjimo tiesą. Tada patarimo dovana, kuri veda mus į Dievo plano mūsų gyvenimui atradimą. Tvirtumo dovana teikia jėgų nugalėti blogio gundymus ir visada daryti gera, net jei tenka ir aukotis. Po to eina pažinimo dovana, įgalinanti išvelgti

Dievo pėdsakus kūriniuose, suprasti, kaip Dievas kalba visais laikais, taip pat ir man. Kita dovana – maldingumas išsaugo širdyje meilės liepsną Dievui ir artimui. Septintoji ir paskutinė dovana yra Dievo baimė, kad jaustumė pagarbą Dievo valiai ir trokštume ją vykdyti.

Šiais Tikėjimo metais verta pabrėžti tikėjimo dovaną, kuri atveria vartus į visas kitas Šventosios Dvasios dovanas. „Nė vienas negali ištart: ‘Jėzus yra Viešpats’, jei Šventoji Dvasia nepaskatina“ (*1 Kor* 12, 3). „Dievas atsiuntė į mūsų širdis savo Sūnaus Dvasią, kuri šaukia: ‘Aba, Tėve!’“ (*Gal* 4, 6). Tuo įtikėti įmanoma tik veikiant Šventajai Dvasiai. Kad susivienytume su Kristumi, pirma turime būti Šventosios Dvasios paveikti. Tai ji mus pasitinka ir sužadina mūsų tikėjimą. Krikštu – pirmuoju tikėjimo sakramentu – Šventoji Dvasia Bažnyčioje mums kiekvienam sielos gilumoje asmeniškai suteikia gyvenimą, trykštantį iš Tėvo ir mums pasiūlytą Sūnuje. „Krikštas mums suteikia malonę atgimti Dieve Tėve per jo Sūnų Šventojoje Dvasioje“, – sako šv. Ireniejus Lionietis († apie 202). Šventoji Dvasia savo malone sužadina tikėjimą ir prikelia mus naujam gyvenimui: pažinti vienintelį tikrąjį Dievą ir jo siųstąjį Jėzų – Mesiją (plg. *Jn* 17, 3).

Vis dėlto Šventoji Dvasia iš Švenčiausiosios Trejybės Asmenų apreiškima paskutinė. Šv. Grigalius Nazianzietis († 389) šią apreiškimo seką aiškina dieviškojo prisitaikymo pedagogika: „Senasis Testamentas aiškiai skelbė Tėvą, o Sūnų – ne taip aiškiai. Naujasis atvirai apreiškė Sūnų ir leido nujauti Dvasios dievystę. Dabar Dvasia gyvena tarp mūsų ir mums vis aiškiau save atskleidžia. Iš tiesų nebūtų buvę išmintinga atvirai skelbti Sūnų, kol dar neišpažinta Tėvo dievystė, ir – vaizdžiai kalbant – ap sunkinti papildo-

mu Šventosios Dvasios krūviu, kol dar nepripažinta Sūnaus dievystė, idant [...] Trejybės šviesa vis skaidriau spindėtų apšviestiesiems, darantiems pažangą ir žengiantiems iš garbės į garbę.“

Tikėti į Šventąją Dvasią – tai išpažinti, kad ji yra vienas iš Švenčiausiosios Trejybės Asmenų, vienos prigimties su Tėvu ir Sūnumi, „su Tėvu ir Sūnumi garbinama ir šlovinama“ (*Nikėjos–Konstantinopolio tikėjimo simbolis*). Šventoji Dvasia drauge su Tėvu ir Sūnumi nuo pat pradžios iki pabaigos įgyvendina mūsų išganymo planą. Tačiau tik „paskutinėmis dienomis“ (*Apd 2, 17*), pradėdant atperkančiu Sūnaus įsikūnijimu, ji kaip Asmuo buvo apreikšta ir padovanota, pažinta ir priimta. Dabar tas dieviškasis planas, kurį įvykdė Kristus kaip naujosios kūrinių Pirmgimis ir Galva, išlietos Dvasios dėka įgauna žmonijoje Bažnyčios, šventųjų bendravimo, nuodėmių atleidimo, kūno iš numirusiųjų prisikėlimo ir amžinojo gyvenimo kontūrus.

„Dievo minčių nežino niekas, tik Dievo Dvasia“ (*1 Kor 2, 11*). Dvasia, kuri apreiskia Dievą, leidžia mums pa-

žinti Kristų – gyvąjį jo Žodį, bet nieko nesako apie save. „Kalbėjusi per pranašus“ (*Nikėjos–Konstantinopolio tikėjimo simbolis*), ji mums leidžia išgirsti Tėvo žodį. Bet jos mes negirdime. Mes ją pažįstame iš to, kad ji mums apreiskia Žodį ir nuteikia priimti jį tikėjimu. Tiesos Dvasia, kuri mums atveria Kristų, „nekalbės iš savęs“ (*Jn 16, 13*). Toks tikrai dieviškas santūrumas paaiškina, kodėl „pasaulis [Šventosios Dvasios] neįstengia priimti, nes jos nemato ir nepažįsta“, o tie, kurie tiki į Kristų, ją pažįsta, nes ji yra pas juos (*plg. Jn 14, 17*).

Katalikų Bažnyčia, kaip apaštalų tikėjimu gyvenanti ir jį perduodanti bendruomenė, yra Šventosios Dvasios pažinimo vieta. Šventąją Dvasią pažįstame: jos įkvėptuose Raštuose (*Biblijoje*); Tradicijoje, kurios nesenstantys liudytojai tebėra Bažnyčios tėvai; Bažnyčios Magisteriume, kuriam ji talkina; sakramentų liturgijoje, kai per liturgijos žodžius ir simbolius Šventoji Dvasia mus suvienija su Kristumi; maldoje, kurioje ji mus užtaria; Bažnyčia ugdančiose charizmos ir tarnystėse; apaštalavimo ir misijų gyvenime; šventuosiuose, kuriais Dvasia apreiskia savo šventumą ir tęsia išganymo darbą.

PAŽINTI TIKĖJIMU

Švč. Trejybė (C)
Pat 8, 22–31; Rom 5, 1–5; Jn 16, 12–15

Šiandien švenčiame Švenčiausiosios Trejybės iškilmę. Trejybė yra tikėjimo slėpinys, vienas tų Dieve slypinčių slėpinių, „apie kuriuos nebūtų galima žinoti, jei jie nebūtų apreikšti iš aukštybių“ (*Vatikano I Susirinkimas, 1870 m.*). Mes išpažįstame ne tris dievus, bet vieną Dievą trijuose Asmenyse. Dieviškieji Asmenys nėra vieną dievystę pasidaliję, bet kiekvienas jų yra visas Dievas: Tėvas yra tas pat, kas ir Sūnus, Sūnus tas pat, kas Tėvas, Tėvas ir Sūnus tas pat, kas ir Šventoji Dvasia, tai yra vienos prigimties Dievas. Kiekvienas iš trijų Asmenų yra toji pati tikrovė, tai yra dieviškoji substancija, esmė ar prigimtis.

Dievą išpažįstame vieną, bet ne vienasmenį. „Tėvas“, „Sūnus“, „Šventoji Dvasia“ nėra paprasti vardai, pažymintys tam tikrą dieviškojo buvimo būdą, nes jie realiai skiriasi, nedalant dieviškojo vienio, savo tarpusavio santykiais. Tačiau „nė vienas iš jų, – sako šv. Fulgencijus Ruspietis (+ 532) apie Švč. Trejybės Asmenis, – nepralenkia kito amžinybe, neviršija didybe ir nepraneša galybe, kadangi nei už Sūnų, nei už Šventąją Dvasią nėra Tėvas pirmesnis ar didesnis dieviškąją prigimti-

mi, nė Sūnus amžinumui ar neišmatuojamumui negali būti savo esme pirmesnis ar didesnis už Šventosios Dvasios neišmatuojamumą ar amžinumą.“

Krikščionys yra krikštijami „vardan Tėvo ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios“ (*Mt 28, 19*). Prieš tai jie būna atsakę: „Tikiu“ į trilypį klausimą, ar jie tiki į Tėvą, Sūnų ir Šventąją Dvasią. Šv. Cezarijus Arlietis (+ 543) sako: „Visų krikščionių tikėjimas remiasi Trejybe.“ Krikščionys krikštijami „vardan“ Tėvo ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios, o ne „vardan“ kiekvieno atskirai, nes yra tik vienas Dievas – visagalis Tėvas, jo vienatinis Sūnus ir Šventoji Dvasia. Dievo vardą, kuriuo buvome pakrikštyti, prisimename kiekvieną kartą, kai save peržegnojame – darome kryžiaus ženklą.

Švenčiausiosios Trejybės slėpinys yra reikšmingiausias krikščionių tikėjimo ir gyvenimo slėpinys. Tai paties Dievo vidinio gyvenimo slėpinys. Tad ji yra visų kitų tikėjimo slėpinių šaltinis, juos visus nušviečianti šviesa. Tai visų svarbiausia, esmingiausia tiesa tikėjimo tiesų hierarchijoje. Visa išganymo istorija yra ne kas kita, kaip istorija kelio ir priemonių, kuriais tikras ir vienas Dievas – Tėvas, Sūnus ir Šventoji Dvasia – apsireiškia, su savimi sutaikina ir suvienija nusigręžiančius nuo nuodėmės žmones. Dievo darbai apreiskia, kas jis yra kaip

toks; ir atvirkščiai – giliausias jo Būties slėpinys padeda geriau suprasti visus jo darbus. Panašiai yra ir su žmogaus asmeniu. Asmuo pažįstamas iš jo darbų, o kuo geriau pažįstame asmenį, tuo geriau suprantame jo elgesį.

Akivaizdu, kad mokymas apie Trejybę nėra skaičiaus problema ar savotiška aukštoji matematika, mėginanti parodyti, kaip viena ir ta pati tikrovė gali vienu metu būti vienas ir trys. Trejybę galima suprasti tik remiantis meilės prigimtimi. Mylėti reiškia trokšti būti viena su kitu neištirpstant kitame. Meilė nesugeria kito, tai reiškia būti viena išlaikant savo ir kito tapatybę bei surandant didžiausią pasitenkinimą. Meilė reiškia būti viena pripažįstant kito kitoniškumą. Šia prasme mokymas apie Trejybę yra tikslus ištaros: „Dievas yra meilė“ (1 Jn 4, 8. 16) išskleidimas. Dievas nėra vienišas Dievas, jis pats savaime yra bendrystė ir tik todėl gali mus įtraukti į savo bendrystę. Nežinomas viduramžių autorius mums perdavė glaustą, bet prasmingą musulmono ir krikščionio pokalbį: „Vienas musulmonas sakė: ‘Dievas mums yra vienas; kaip jis galėtų turėti Sūnų?’ Krikščionis atsakė: ‘Dievas mums yra meilė; kaip jis galėtų būti vienišas?’“

Kaip Dieve Trejybės Asmenų subsistencija (lot. „egzistavimas savo paties dėka“) remiasi santykiu, lygiai taip santykiai analogiškai yra pamatinė tikrovė ir kūriniuose. Laikantis tokios perspektyvos, žmogus suvoktinas kaip santykio ir dialogo esybė. Pasitenkinimą jis suranda

ne įtvirtindamas save, bet pagarbiai ir kupinas meilės pripažindamas kito kitoniškumą. Štai krikščioniškosios egzistencijos pamatinis paradoksas ir pamatinė dialektika: tik tas, kas netenka gyvybės, ją atranda (plg. Mt 10, 38–39; Jn 12, 25). Tad pasaulio raidą lems ne jėga, pinigai, galia ir įtaka, ne „stipriausiųjų“ savęs įtvirtinimas, bet pakanta, pagarba, solidarumas, atlaidumas, gerumas ir praktinė meilė.

Tad tikėjimas yra Dievo patyrimas, apimantis jo pažinimą, nes apreiškimas leidžia prieiti prie mus gelbėjančios (plg. 2 Tes 2, 13) ir išlaisvinančios (plg. Jn 8, 32) Dievo tiesos. Apaštalas Paulius rašo galatams, kad tikintieji yra „pažinę Dievą arba, geriau sakant, Dievo pažinti“ (Gal 4, 9; plg. 1 Jn 4, 16). Be tikėjimo šios tiesos nebūtų įmanoma išvelgti, nes ji apreiškta Dievo. Be to, tiesa, apreiškta Dievo ir priimta tikėjimu, nėra iracionali. Priešingai, ji duoda pradžią „dvasiniam garbinimui“, anot Pauliaus, susijusiam su proto atnaujinimu (Rom 12, 1–2). Tai, kad Dievas egzistuoja ir yra vienas, kad yra Kūrėjas ir istorijos Viešpats, pasak ilgos tradicijos, aptinkamos Senajame (plg. Išm 13, 1–9) ir Naujajame Testamente (plg. Rom 1, 18–23), padedami proto galime pažinti iš kūrinių. Tačiau tai, kad pats Dievas apsireiškė per savo Sūnaus įsikūnijimą, gyvenimą, mirtį ir prisikėlimą dėl pasaulio išganymo (plg. Jn 3, 16) ir kad Dievas savo vidiniame gyvenime yra Tėvas, Sūnus ir Šventoji Dvasia, galima pažinti tik tikėjimu.

ALTORIAUS SAKRAMENTAS

Devintinės (C)

Pr 14, 18–20; 1 Kor 11, 23–26; Lk 9, 11b–17

Didįjį ketvirtadienį, savo mirties išvakarėse, paskutinį kartą vakarieniaudamas su apaštalais, Jėzus vietoj Senojo Testamento apeigų įsteigė sakramentinę auką ir liepė savo mokiniams laikytis šios apeigos kaip jo mirties ir prisikėlimo atminimo. Šio sekmadienio liturgijoje, per Kristaus Kūno ir Kraujo iškilnę, grįžtama prie Viešpaties įsteigtos Eucharistijos (gr. *dėkojimo*) įvykio. Antrajame šios dienos skaitinyje skaitome apaštalo Pauliaus tekstą, kuris yra pats ankstyviausias rašytas pasakojimas (maždaug 56 m. po Kr.) Naujajame Testamente apie Paskutinę vakarienę – Eucharistijos įsteigimą. Pasakojimas pabrėžia veiksmą, kuriuo Jėzus atiduoda save: tai pasakoma žodžiais apie duoną ir vyną. Be to, pabrėžiamas dvigubas įstatymas šiam veiksmui kartoti. Kūnas, atiduodamas už žmones, Krauju patvirtinta sandora, Viešpaties mirties minėjimas – visi

šie posakiai rodo, kad Paskutinė vakarienė buvo tikra liturginė auka ir kad šv. Mišios yra Jėzaus kančios gyvas atminimas bei sudabartinimas. Kryžiaus auka ir šv. Mišių auka yra viena vienintelė auka. Auka ir aukotojas tapatūs, skiriasi tik aukojimo būdas: kruvinas – ant kryžiaus, nekruvinas – šv. Mišiose.

Per Eucharistijos sakramentą Jėzus įtraukia tikinčiuosius į savo kančios, mirties ir prisikėlimo „valandą“; taip jis parodo jo norėtąjį ryšį tarp savęs ir mūsų, tarp jo asmens ir Bažnyčios. Iš tiesų pats Kristus kryžiaus auka pagimdė Bažnyčią kaip savo Sužadėtinę ir Kūną. Bažnyčios tėvai išsamiai apmąstė santykį tarp iš miegančio Adomo šono kilusios Ievos (plg. Pr 2, 21–23) ir naujosios Ievos, būtent Bažnyčios, kilusios iš į mirties miegą nugrimzdusio Kristaus atverto šono: iš perdurto šono, pasak Jono, ištekėjo kraujo ir vandens (plg. Jn 19, 34), sakramentų simbolis. Kontempliuodami „tą, kurį perdūrė“ (Jn 19, 37), regime priežastinį ryšį tarp Kristaus aukos, Eucharistijos ir Bažnyčios. Bažnyčia

Eucharistijoje esančio Kristaus slėpinį gali švęsti bei garbinti tik todėl, kad pirmiau jai save kryžiaus aukoje yra dovanojęs Kirstus. Tad kiekvienose šv. Mišiose išpažįstame ir Kristaus dovanos pirmumą: „Dievas mus pirmas pamilo“ (1 Jn 4, 19).

Eucharistija it aukso gija driekiasi nuo Paskutinės vakarienės per visus Bažnyčios istorijos amžius iki pat nūdienos. Konsekracijos (lot. *consecratio* – pašventimas) žodžiai: „Tai yra mano Kūnas“ ir „Tai yra mano Kraujas“ – buvo ir yra tariami visada ir visur, didingiausioje katedroje ir vargingiausioje koplyčioje, net gulaguose, koncentracijos stovyklose, tūkstančiuose dar ir šiandien egzistuojančių kalėjimų. Ir būtent šiuo eucharistiniu pagrindu Bažnyčia grindžia savo gyvenimą, bendrystę ir misiją, nes prisikėlęs Nukryžiuotasis mums save dovanoja, tapdamas, anot šv. Augustino († 430) žinomo pasakymo, „artimesnis mums negu mes patys sau“.

Bažnyčia tiki Eucharistiją kaip gyvą Jėzaus buvimą tarp mūsų ir būtiną dvasinio gyvenimo maistą. Kai šv. Pranciškus Asyžietis († 1226) kalbėdavo *Tėve mūsų* maldą ir tardavo žodžius: „kasdieninės duonos duok mums šiandien“, dangiškąjį Tėvą prašydavo ne tik duonos savo mirtingam kūnui, bet ir kasdienės Eucharistinės duonos savo nemirtingajai sielai. Šv. Ignatas Antiochietis († 110) sako, kad Eucharistijoje mes „laužome vieną duoną, kuri yra nemirtingumo vaistas, priešnuodis, kad nemirtume, bet amžinai gyventume Jėzuje Kristuje“. Todėl Bažnyčia pataria tikintiesiems su derama nuostata priimti Komuniją dalyvaujant šv. Mišiose, o įpareigoja bent vieną kartą per metus Velykų laiku. Norint priimti šventąją Komuniją, reikia visiškai priklausyti Katalikų Bažnyčiai ir būti malonės būvio, t. y. jaustis nepadarius mirtinosios nuodėmės. Kas suvokia padaręs sunkiąją nuodėmę, prieš eidamas Komunijos, turi priimti Sutaikinimo sakramentą (atlikti išpažintį). Taip pat reikia laikytis ir nustatyto pasninko: bent vieną valandą prieš priimant Komuniją nieko nevalgyti ir negerti, išskyrus vandenį ir vaistus.

Jėzaus buvimas Eucharistijoje yra ne fizinis, bet sakramentinis, buvimas per duonos ir vyno ženklus. Tačiau ženklas nesunaikina tikrovės. Tridento Susirinkimas realaus Kristaus buvimo sąvoką tiksliau apibūdino tokiais žodžiais kaip *vere, realiter, substantialiter*. Jėzus Švenčiausiam Sakramente yra tikrai (*vere*), o ne kaip paveiksle ir ne kaip įvaizdis; jis yra realiai (*realiter*), ne subjektyviai, ne žmonių tikėjimu; jis yra iš esmės (*substantialiter*) kiekviename eucharistiniame pavidale ir kiekvienoje jo dalelėje, t. y. visas ir su visa savo tikrove, kurios pojūčiai nepatiria. Kristaus buvimas Eucharistijoje tęsiasi, kol išlieka eucharistiniai duonos ir vyno pavidalai.

Šv. Mišių liturgijoje savo tikėjimą realiu Kristaus buvimu vyno ir duonos pavidalais mes išreiškiame atsiklaupdami. Taip pat atėję į bažnyčią ir išeidami iš jos pagerbiame Viešpatį priklaupdami ir sukalbėdami *Švč. Sakramento pagarbinimo* maldą: „Garbinkime Švenčiausiąjį Sakramentą, Jėzaus Kristaus, mūsų Viešpaties, tikrąjį Kūną ir Kraują, dabar ir visados, ir per amžius. Amen.“ Popiežius Paulius VI († 1978) enciklikoje *Mysterium fidei* rašo: „Tą Eucharistijai priderantį didžiausios pagarbos kultą Katalikų Bažnyčia skatino ir tebeskatina ne tik per Mišias, bet ir kitu metu: labai rūpestingai saugodama konsekruotas Ostijas, jas išstatydama tikintiesiems iškilmingai pagarbinti, nešdama jas su džiaugsmu palydimas procesijose.“

Jau šv. Justinas Kankinys († 165), mums palikęs vieną iš seniausių liudijimų apie Eucharistijos liturgiją, sako, kad, padalijus Komuniją liturgijos dalyviams, konsekruota duona būdavo diakonų nešama taip pat negalėjusiems dalyvauti. Todėl švenčiausia bažnyčiose vieta yra būtent ta, kur saugoma Eucharistija. „Šventoji saugykla“ (tabernakulis) iš pradžių buvo skirta Eucharistijai tinkamai laikyti, kad būtų galima ją nunešti ligoniams arba nedalyvavusiems šv. Mišiose. Pagilinus tikėjimą realiu Kristaus buvimu Eucharistijoje, Bažnyčia suvokė eucharistiniais pavidalais esančio Viešpaties tylaus adoravimo prasmę, susitikimą su Viešpačiu veidas į veidą (plg. *Ps* 27, 8), kad patirtume mūsų širdies ir žvilgsnio į kitą žmogų ir pasaulį perkeitimą.

Parengė br. Ramūnas Mizgiris OFM

Tarptautinė teologijos komisija

KAI KURIE ATPIRKIMO TEOLOGIJOS KLAUSIMAI

1995 m.

I. ŽMOGAUS BŪVIS IR ATPIRKIMO TIKROVĖ

1. Dabartinė padėtis

1. Norint šiandien tinkamai apmąstyti atpirkimo tikrovę, pradėti reikėtų nuo autentiško, Bažnyčios tradicijai būdingo krikščioniškojo mokymo apie atpirkimą ir jo santykio su žmogaus būviu apmatų.

2. Pirmiausia pasakytina, kad mokymui apie atpirkimą visų pirma rūpi tai, ką Dievas padarė dėl mūsų Jėzaus Kristaus gyvenimu, mirtimi ir prisikėlimu, t. y. kalbama apie kliūčių tarp Dievo ir mūsų pašalinimą bei mūsų dalyvavimo Dievo gyvenime siūlymą. Kitaip tariant, atpirkimas pirma nei su mumis susijęs su Dievu – kaip mūsų atpirkimo autoriumi, – ir kaip tik dėl šios priežasties atpirkimas gali mums reikšti išlaisvinimą ir visada būti gerąja naujiena apie išganymą. Kaip tik todėl, kad atpirkimas pirmiausia susijęs su Dievo gerumu, o ne su mūsų poreikiu, nors ir rūpinasi tuo poreikiu, jis mums yra išlaisvinančioji tikrovė. Jei atpirkimas, priešingai, būtų vertinamas ar matuojamas remiantis žmonių egzistenciniu poreikiu, kaip tada išvengtume įtarimo, kad mes tik susikūrėme Dievą Atpirkėją pagal mūsų poreikio diktuojamą paveikslą?

3. Tai siejasi su tuo, kas pasakyta mokyme apie sukūrimą. Dievas sukūrė visus daiktus, sukūrė žmogų pagal savo paveikslą ir matė, kad tai, ką sukūrė, yra „labai gera“ (1). Visa tai yra pirma mūsų istorijos, kurioje žmogaus veika nėra lygiai taip nedviprasmiškai „gera“ kaip Dievo kūrinys. Vis dėlto Bažnyčia – remdamasi Raštu – amžiais mokė, kad Dievo paveikslas žmoguje, nors istorijoje dažnai paslėptas ir iškreiptas dėl gimtosios nuodėmės bei jos padarinių, niekad nebuvo visiškai ištrintas ar sugriautas. Bažnyčia tiki, jog nuodėmingi žmonės nėra apleisti Dievo, priešingai, Dievas, kupinas atperkamosios meilės, žmogaus giminei ir, tiesą sakant, visai kūrinijai numatęs garbingą ateitį, kuri pradmeniškai jau yra Bažnyčioje ir per Bažnyčią. Krikščionybės požiūriu tokie samprotavimai grindžia ir remia įsitikinimą, kad gyventi čia ir dabar verta. Tačiau bet kuris bendras kvietimas „teigti gyvenimą“ ar „sakyti gyvenimui *taip*“, nors šiuo atžvilgiu svarbus ir sveikintinas, neišsemia viso atpirkimo slėpinio, kuriuo Bažnyčia stengiasi gyventi.

4. Tad krikščioniškas tikėjimas nenori nei dievinti ar garbinti žmonių dėl jų didybės, iškilumo ir pasiekimų, nei jų smerkti ar gniuždyti dėl jų klaidų ir piktadarybių. Krikščioniškasis tikėjimas nenuvertina žmogaus potencialo ir troškimo augti bei siekti pilnatvės, taip pat pasiekimų, kurie gali rasti tą potencialą ir troškimą įgyvendinant. Tokie pasiekimai tikėjimo *a priori* nelaikomi įveiktinomis kliūtimis ar nugalėtinais priešininkais, bet, priešingai, teigiamai vertinami nuo pat pradžių. Nuo pirmųjų Pradžios knygos puslapių iki naujausių popiežių enciklikų visi žmonės – ir, žinoma, pirmiausia krikščionys – kviečiami visada organizuoti pasaulį ir visuomenę taip, kad visapusiškai gerėtų žmogaus gyvenimo būvis ir, negana to, didėtų individų laimė, tarp visų būtų skatinamas teisingumas ir taika ir, kiek įmanoma, meilė, kuri, reiškiamą žodžiais ir veiksmais, neatstumia nė vieno žemėje.

5. Jei kalbėsime apie žmogaus blogį ir kančią, tai tikėjimas to jokiū būdu nenuvertina. Skelbdamas amžiną laimę būsime pasaulyje, tikėjimas nėra linkęs kaip nors ignoruoti nei individų įvairiopo skausmo bei kančios, nei akivaizdžių kolektyvinių tragedijų, būdingų daugeliui situacijų. Kita vertus, tikėjimas nesidžiaugia blogiu ir išbandymų laikais kaip tokiais, tarsi be jų negalėtų egzistuoti.

6. Šiuo atžvilgiu, bent jau pirmuoju žingsniu, tikėjimas tiesiog atkreipia dėmesį ir konstatuoja. Todėl nevalia tikėjimo kaltinti, neva jis užmerkia akis; bet lygiai taip pat neleistina piktintis, kad tikėjimas traktuoja blogį ir kančią kaip pamatinius faktus, be kurių neturėtų įtikinamo pagrindo, vienu žodžiu, tarsi tikėjimo egzistavimo būtina sąlyga būtų žmogaus būvio sugedimas ir tokios dramatiškos situacijos padarinys bei suvokimas.

7. Blogis ir kančia yra, pirmiausia, ne gyvenimo tam tikro *teologinio aiškinimo*, bet visuotinės *patirties* dalykas. Ir pirmutinis tikėjimo judesys blogio ir kančios akivaizdoje nėra pasinaudoti tuo siekiant savų tikslų! Jei tikėjimas į tai atsižvelgia, tai *pirmučiausia* tiesiog tik dėl to, kad rišliai ir sąžiningai įvertintų realią, konkrečią žmonių giminės situaciją. Ir tikėjimui vien rūpi, ar, kaip ir kokiomis sąlygomis jo požiūris į esamą situaciją šiandien gali laimėti žmonių dėmesį bei prisirišimą – atsižvelgiant į jų pačių to būvio analizes bei nuostatas, kurių jie laikosi skirtingose situacijose.

8. Vis dėlto krikščioniškasis tikėjimas turi savitą požiūrį į žmogaus būvį – požiūrį, daugeliu atžvilgių leidžiantį įvertinti tai, ką savaip teigia daugelis nekrikščioniškų pasaulėžiūrų. Pirma, tikėjimas pabrėžia, kad blogis, regis, jau *visada buvo istorijoje ir žmonijoje*: blogis pranoksta ir yra pirmesnis už mūsų visas individualias

atsakomybes ir kyla iš „galių“ ir net „dvasios“, esančių iki mūsų veikimo ir tam tikra dalimi išorinių čia ir dar bar veikiančios mūsų sąžinės bei valios atžvilgiu.

9. Antra, tikėjimas nurodo, kad blogis ir kančia, būdingi žmonių istoriniam būviui, taip pat labiau kyla ir iš žmogaus širdies, jo savanaudiškų refleksų, malonumo ir galios troškimo, tylaus bendrininkavimo su blogiu ir bailaus pasidavimo jam, baisaus širdies užkietėjimo. Vis dėlto biblinis apreiškimas ir krikščionių tikėjimas nepraranda vilties, kad žmogus gali pasitaisyti: toliau apeliuoja į jo laisvą valią, atsakomybę, gebėjimą imtis ryžtingų veiksmų pasikeisti, aiškaus suvokimo akimirkas, kai tuos gebėjimus galima veiksmingai realizuoti. Tikėjimas tiki, kad visi iš esmės geba tiek nusigręžti nuo visko, kas juos neigiamai veikia, tiek atsakyti savo savanaudiškumo bei užsisklendimo ir išipareigoti tarnauti kitiems, taip atsiveriant gyvai vilčiai, pranokstančiai net visus jų troškimus.

10. Tad krikščionių tikėjimas laiko istoriniu faktu tai, jog žmonės, negana to, kad skiriasi nuo Dievo, būdami sukurti ir iš esmės nedieviški, dar labiau nutolo nuo Jo dėl nuodėmės. Ši dvejopa perskyra tarp Dievo ir žmogaus liudijama Rašte ir aptinkama visuose tikrą tikėjimą dėstančiuose pobibliuose krikščioniškuose raštuose. Tačiau meilės kupina dieviškoji iniciatyva nuodėmingos žmonijos atžvilgiu yra nuolatinis Dievo elgesio su mumis priešistorėje ir istorijoje bruožas bei pamatinė mokymo apie atpirkimą prielaida. Tad malonės ir nuodėmės dialektika suponuoja, kad prieš nuodėmei įžengiant į pasaulį Dievo malonė jau buvo pasiūlyta visiems žmonėms. Krikščioniškojo požiūrio į žmogaus būvį vidinė logika taip pat reikalauja, jog atpirkimo autorius būtų Dievas, nes tai, ką mumyse reikia pagydyti ir išgelbėti, yra ne kas kita, kaip paties Dievo paveikslas.

11. Taigi, krikščioniškojo tikėjimo akimis, sukurtosios žmogaus prigimties vertė nuo pradžių laiduota paties Dievo ir yra nesunaikinama; panašiai ir atpirkimo tikrovė irgi yra Dievo amžiams laimėta ir garantuota Kristuje. Bažnyčia moko, kad ir sukūrimas, ir atpirkimas kyla iš Dievo maloningo ir neišmatuojamo gerumo bei laisvės ir, žvelgiant iš žmogiškojo taško, lieka nesuvokiamas, nepaaiškinamas ir įstabus. Pastangos suprasti tą tikrovę išplaukia iš dėkojimo kaip tokio akto ar nusiteikimo – pirmesnio, neišvedamo ir į nieką nesuvedamo (2).

12. Nors iki galo suvokti atpirkimo, be abejo, neįmanoma, tam tikras supratimas vis dėlto ne tik galimas, bet ir to reikalauja pats atpirkimo pobūdis, susijęs su visos sukurtosios tikrovės tiesa, verte ir galutine paskirtimi. Jei nebūtų leista mėginti suprasti atpirkimo, būtų pakirstas

tikėjimo racionalumas, tikėjimui atimta galimybė teisėtai ieškoti supratimo, o tai nuvestų į fideizmą. Be to, kadangi Kristus atpirko visą žmogų, šitai kaip tiesą turi būti įmanoma parodyti ir intelekto lygmeniu (3).

13. Krikščioniškojo tikėjimo požiūriu atpirkimo tiesa visada apšviečia pirmiausia tuos žmogaus būvio aspektus, kurie labiausiai kreipia į žmogaus poreikį būti išganytam. Žmonės savo gyvenime įvairiais lygmenimis patiria fragmentiškumą, nepakankamumą, nusivylimą. Dėl savo patyrimo fragmentiškumo, nepakankamumo dažnai laikydami kaltais patys save, jie išpažįsta tai, kas tradicinėje kalbėsenoje vadinama nuodėmingumu. Tačiau, norint pateikti pilnatvišką žmogaus būvio paveikslą, būtina paminėti ir tuos žmogaus egzistenciją darkančius bei griauančius aspektus, už kuriuos, rodos, niekas tiesiogiai nėra atsakingas. Mat ir jie iškalbingai byloja apie žmogiškąjį atpirkimo poreikį. Tokie reiškiniai kaip badas, epidemijos, gamtos katastrofos, negalia, fizinė ir psichinė kančia, mirtis rodo, kad blogis – kaip krikščioniškoji tradicija visada pripažino – nenusakomas vien tuo, kas vadinama *malum culpae* (moralinis blogis), bet ir apima *malum poenae* (kančią), nesvarbu, ar tai būtų pats blogis, ar kiltų iš prigimties ribotybės. Vis dėlto kalbant tradiciškai – kaip liudija ir pati Biblija, – visa kančia ir pati mirtis kyla iš nuodėmės, iš, pasak šventojo Pauliaus, „nedorybės paslapties“ (4).

14. Nors ką tik minėti iššūkiai yra patys pagrindiniai žmonėms iškylantys egzistenciniai sunkumai, yra ir kitų, labiau asmeninio pobūdžio problemų. Pirmiausia tai sunkumai, kylantys mums, kaip individams, siekiant vidinės asmeninės pusiausvyros. Antra, tai darnaus gyvenimo su kitais žmonėmis sunkumai, kaip liudija žiaurumo ir siaubo pilna karų istorija. Trečia, negebėjimą tinkamai sugyventi su nežmogiška gamta šiandieniam pasaulyje dramatiškai liudija ekologijos klausimas. Ketvirta, gyvenimo sunkumams pasidarius pernelyg intensyviems, gali nesunkiai kilti įtarimas, kad žmogaus egzistencija pasmerkta nesėkmei ir galiausiai beprasmybei. Už visų šitų suminėtų kritinių taškų glūdi žmonijos vis dar neužbaigta taikos su Dievu paieška, griauinama nuodėmės galingos ir visa smelkiančios tikrovės.

15. Tokius preliminarius apmatius to, kaip, krikščioniškojo tikėjimo akimis, atpirkimo tiesa apšviečia žmogaus būvį, reikėtų papildyti įvertinant tai, kaip šiandieniai žmonės patys žvelgia į savo dabartinę istorinę situaciją.

16. Bet pirma trumpai apžvelgsime didžiųjų pasaulio religijų siūlomas atpirkimo sampratas. Tai darydami šiame apžvalginiame skyriuje nuošalyje paliksime jaudaizmą, į kurį krikščionybė suleidusi šaknis ir su ku-

riuo dalijasi atpirkimo supratimu, paremtu Sandoroje išreikšta Dievo Kūrėjo suverenija gera valia klystančios žmonių giminės atžvilgiu.

2. Santykis su pasaulinėmis religijomis

17. Hinduizmas nėra monolitinė religija. Tai veikiau religinių įsitikinimų bei praktikų, siūlančių žmonių giminei atpirkimą ir išganymą, mozaika. Nors ankstyvasis vedų hinduizmas buvo politeistinis, vėlesnėje vedų tradicijoje imta kalbėti apie galutinę Tikrovę, vadinamą *Atmanu* ar *Brahmanu*, Vieniū, iš kurio visi daiktai išnirio savita, trejopa raiška. Pats *Brahmanas* nesuvokiamas ir beformis, bet sykiu yra savaime egzistuojanti sąmoninga esybė, kuri yra palaimos pilnatvė. Populiariesniu ir asmeniškiesniu lygmeniu aukščiausios tikrovės atributus atitinka tokios dievybės kaip Šiva, to, kas netobula, griovėja, Višnu ir jo „avatarai“ („įsikūnijimai“) – Rama Apšviestasis, Krišna ir deivė motina Šakti. Dievo „įsikūnijimai“ nusileidžia ant žemės kovoti su blogiu, kai jis žemėje tampa galingas.

18. Perdėm supaprastinant, galima sakyti, kad hinduizmui žmogaus asmuo yra dievystės kibirkštis, dėl *avidya* (nežinojimo: arba Vienio tikrosios prigimties metafizinio nežinojimo, arba savotiško pirminio nežinojimo) įkūnyta siela (*atman*). Todėl žmogus pajungtas „karmos“, arba atgimimo, dėsniui, gimimo ir atgimimo ciklui, žinomam kaip *karma-samsara*, arba atlygio dėsnis. Viso blogio, vargo ir kančios pasaulyje šaltinis yra savanaudiški troškimai, vedantys į dvasinę užmarštį.

19. Tad atpirkimas – išreiškiamas tokiais terminais kaip *mokša* ir *mukti* – hinduizmo požiūriu yra išsilaisvinimas iš „karmos“ dėsnio. Nors išganymo linkme žmogus gali kažkiek pažengti trimis (vienas kito nešalinančiais) būdais – nesavanaudiška veikla, dvasine įžvalga ir meilės kupinu atsidavimu Dievui, galutinė išganomosios bendrystės su Dievu stadija pasiekama tik padedant malonei.

20. Dėl *budizmo*, tai galima pradėti nuo to, kad Buda, susidurdamas su pasaulio kančia, atmetė vedų autoritetą bei nenaudingas aukas ir nematė jokių metafizinių spekuliacijų apie Dievo buvimą ir sielą naudos. Jis ieškojo išsigelbėjimo nuo kančios *paties žmogaus viduje*. Jo pagrindinė įžvalga ta, kad visas blogis ir vargas kyla iš žmogaus troškimų, kurie savo ruožtu duoda pradžią „nežinojimui“ (*avidya*) ir yra galutinė gimimo ir atgimimo ciklo priežastis.

21. Po Budos radosi daug minties mokyklų, išrutuliojusių šiuos paprastus pamatinius mokymus į sistemas, traktuojančias „karmą“ kaip veiksmui būdingą

polinkį atgimti. Istorinis žmogaus gyvenimas neturi vienijančios, asmeninės, realios ir egzistencinės gijos; jis sudarytas vien iš tarpusavyje nesusijusių egzistencinių gimimo, augimo, nykimo ir mirties fragmentų. Budizmui esminis yra mokymas apie *anicca*, arba visos tikrovės „nepastovumą“. Egzistencinio nepastovumo sąvoka užkerta kelią *atman* egzistavimui, todėl Buda ir nieko nesako apie Dievo ar *atman* egzistavimą. Viskas yra regimybė (*maya*). Apie tikrovę nieko negalima pasakyti nei teigiama, nei neigiama.

22. Todėl atpirkimas budizmo požiūriu yra išsilaisvinimo (*nirvana*) iš regimybės pasaulio būvis, išsilaisvinimas iš fragmentinės prigimties ir egzistencijos nepastovumo nuslopinus visus troškimus ir visą sąmonę. Taip išsilaisvinant pasiekiamas grynas, neapibrėžtas tuštumos būvis. Iš pagrindų besiskirianti nuo *maya* pasaulio laikinos kankynės *nirvana* – pažodžiui: „užgesimas“ (t. y. visų troškimų), panašiai, kaip užgęsta žvakė pasibaigus vaškui, – neįtelpa į jokią apibrėžimą, tai tiesiog *gryno* užgesimo ar *visiško* sunaikinimo būvis. *Nirvana* yra ne intelektualinis tikslas, bet potyris, kurio neįmanoma nusakyti. Tai išsilaisvinimas iš visų troškimų ir geidulių, iš atgimimo ciklo ir skausmo (*dukha*). Toliausias išsilaisvinimo būdas budistams yra aštuonlapis kelias – teisingas supratimas, teisinga intencija, teisinga kalba, teisingas elgesys, teisingas užsiėmimas, teisinga pastanga, teisinga kontempliacija ir teisingas susikaupimas (*vinayana pitaka*). Visam tam būtinos žmogaus pastangos. Budizmo akimis, visų kitų religijų siūlomi keliai yra netobuli ir antriniai.

23. Kaip judaizmas ir krikščionybė, islamas („klusnumas“) yra monoteistinė, sandorinė religija, tvirtai išpažįstanti tikėjimą į Dievą kaip visų daiktų Kūrėją. Kaip rodo jau pats pavadinimas, islamo požiūriu tikrosios religijos, taigi ir išganymo, esmė yra tikėjimas, pasitikėjimas ir visiškas klusnumas gailestingojo Dievo valiai.

24. Pasak musulmonų tikėjimo, islamo religija Dievo buvo apreikšta nuo žmonijos pačios pradžios ir patvirtinta viena po kitos ėjusiomis sandoromis su Nojumi, Abraomu, Moze ir Jėzumi. Islamas save laiko visų nuo pradžios buvusių sandorų atbaiga ir išpildymu.

25. Islamui svetima gimosios nuodėmės idėja, todėl atpirkimui pagal krikščioniškąjį supratimą islame vietos nėra. Manoma, kad visiems žmonėms reikia išganymo, kuris pasiekiamas absoliučiu tikėjimu atsigręžiant į Dievą. Išganymo idėja išreiškiamą ir „sėkmės“ ar „klestėjimo“, bet geriausiai „saugumo“ ar „apsaugos“ sąvokomis: galutinį saugumą žmonių giminė suranda Dieve. Išganymo – suvokiamo kaip kūno ir dvasios malonumai (5) – pilnatvė bus pasiekta tik paskutinę dieną

su galutiniu nuosprendžiu ir gyvenime anapus (*akhira*). Islamas išganymo srityje tiki tam tikru išankstiniu nulėmimu arba rojaus palaimai, arba kančiai pragaro ugnyje (*nar*), bet žmogus išlieka laisvas atsiliepti tikėjimu ir gerais darbais. Priemonės išganymui pasiekti, šalia tikėjimo išpažinimo, yra ritualinė malda, teisinė išmalda, Ramadano pasninkas ir piligrimystė į Dievo namus Mekoje. Kelios tradicijos šias priemones papildo „džihadu“ arba „kova“, laikoma šventuoju karu islamui plėsti ar ginti arba rečiau asmenine dvasine kova.

26. Be šių didžiųjų klasikinių pasaulio religijų, yra ir kitų, kurios vadinamos tradicinėmis, pirmykštėmis, gentinėmis arba gamtinėmis religijomis. Šių religijų kilmė skendi praeities tamsoje. Jų įsitikinimai, kultai ir etiniai kodeksai perduodami gyvosiomis sakytinėmis tradicijomis.

27. Tokių religijų sekėjai tiki į aukščiausiąją būtybę. Ji vadinama įvairiais vardais, laikoma visų daiktų kūrėja, bet esanti nesukurta ir amžina. Aukščiausioji būtybė pasaulio reikalus prižiūrėti perleidusi mažesnėms dievybėms, vadinamoms dvasiomis. Šios dvasios daro įtaką žmogaus gerovei ar nelaimei. Dėl gerovės žmogui labai svarbu dvasioms įsiteikti. Tradicinėse religijose svarbi grupės bendrystė su klando, genties ir platesnės žmonių šeimos protėviais. Mirusieji protėviai įvairiais būdais gerbiami, bet negarbinami.

28. Diduma tradicinių religijų turi mitų ir epinių pasakojimų apie palaimos su Dievu būvį, nuopuolį iš idealaus būvio ir laukia kokio nors atpirkėjo-išgelbėtojo, galinčio atkurti prarastą santykį, sutaikinti ir sugrąžinti palaimos būvį. Išganymas suvokiamas kaip susitaikinimas ir darna su mirusiais protėviais, dvasiomis ir Dievu.

3. Krikščioniškasis mokymas apie atpirkimą ir šiuolaikinis pasaulis

29. Neapsiribojant didžiųjų pasaulio religijų ir daugelio kultūrų lokališkesnių tradicinių protėvių religijų požiūriais į atpirkimą, dėmesio reikia skirti ir kitiems *šiuolaikiniams* alternatyviems sąjūdžiams bei gyvenimo būdams, siūlantiesiems išganymą savo sekėjams (pvz., moderniems kultams, daugeliui *New Age* sąjūdžių, autonomijos, emancipacijos ir revoliucijos ideologijoms). Tačiau šioje srityje reikia būti išmintingiems ir, kiek imanoma, vengti pavojaus pernelyg supaprastinti.

30. Pavyzdžiui, būtų klaidinga šiuolaikinius žmones skirstyti į dvi kategorijas – savimi pasitikinčius „modernistus“, tikinčius atpirkimo savo paties jėgomis galimybe, ir nusivylusius „postmodernistus“, praradusius viltį pataisyti žmogaus būvį iš „vidaus“ ir pripažįstančius tik išganymo „iš išorės“ galimybę. Vietoj

to, tiesą sakant, regime kultūrinį ir intelektualinį pliuralizmą, labai platų skirtingų žmogaus būvio analizių spektrą ir būdų, kaip su tai susidoroti, įvairovę. Greta bėgimo į malonias pramogas ar pasidavimo efemeriškiems hedonizmo apžavams persiimama įvairiomis ideologijomis ir naujomis mitologijomis. Su daugiau ar mažiau likimui pasidavusiu, giedru ir narsiu stoicizmu sugyvena ir nusivylimas, pretenduojantis būti praktiniu ir realistiniu, ir ryžtingas protestas tiek prieš žmogaus bei jo aplinkos susiaurinimą iki rinkos išteklių, kuriuos galima išnaudoti, tiek prieš atitinkamą žmogaus egzistencijos tamsiosios pusės sureliatyvumą, nuvertinimą ir galiausiai subanaliniamą.

31. Dabartinėje situacijoje visiškai aišku viena: *konkretus žmogaus būvis kupinas dviprasmiškumo*. Du „polius“, tarp kurių draskomas kiekvienas atskiras žmogus ir visa žmonija, galima nusakyti daugeliu būdų. Štai, pavyzdžiui, kiekvienas individas jaučia neišdildomą gyvenimo, laimės ir pilnatvės troškimą ir neišvengiamai patiria ribas, nepasitenkinimą, nesėkmę ir kančią. Perėjus iš individualios į visuomeninę plotmę, tas pats vaizdas atsiveria platesniu mastu. Galima, viena vertus, nurodyti į milžinišką pažangą, įgalintą mokslo ir technologijos, paplitusių komunikavimo priemonių ir teigiamų poslinkių, pavyzdžiui, privačios, viešosios ir tarptautinės teisės srityse. Bet, kita vertus, negalima nepastebėti ir daugybės katastrofų pasaulyje, o tarp žmonių – didelio sugedimo, dėl kurio daugelis baisiai engiami bei išnaudojami ir tampa bejėgėmis aukomis to, kas jiems atrodo žiaurus likimas. Akivaizdu, kad, nors akcentai ir dedami skirtingi, giedras optimistinis požiūris į bendrą ir visuotinę pažangą mūsų dienomis pastebimai traukiasi. Ir kaip tik šiame šiuolaikiniame išplitusio teisingumo ir vilties stygiaus kontekste šiandien pateiktinas mokymas apie atpirkimą.

32. Tačiau kartu svarbu pabrėžti, kad krikščioniškas tikėjimas neskuba daryti nuosprendžio – neskuba nei visko atmesti, nei nekritiškai priimti. Vadovaudamasis gera valia ir išmintimi, didžiulėje analizių bei požiūrių įvairovėje jis pastebi kelias pamatines išvalgas, regis, atitinkančias giliają tiesą apie žmogaus egzistenciją.

33. Tikėjimas, pavyzdžiui, pastebi, kad žmonės, nepaisydami savo ribų, siekia jose galimos savo gyvenimo „pilnatvės“; vienu žodžiu, blogi ir kančią išgyvena kaip tai, kas iš pagrindų „nenormalu“; iš to kylančios įvairios protesto formos jau vien kaip tokios liudija, kad žmogus negali nesiekti „ko nors dar“, „ko nors daugiau“, „ko nors geriau“. Ir galiausiai dėl to krikščioniškasis tikėjimas regis, kad šiuolaikiniai žmonės ne tik tiesiog siekia *paaiškinti savo būvį*, bet ir laukia bei tikisi – sąmoningai ar nesąmoningai – *veiksmingo išgelbėjimo* iš blogio ir *patvir-*

tinimo bei pilnatviško įgyvendinimo visko, kas jų gyvenime yra teigiama, trokšta gėrio ir to, kas geriau, ir t. t.

34. Tačiau pripažindama pastangų suprasti ir įvertinti dabartines žmonių problemas pasaulyje svarbą, skirtingus iš to kylančius požiūrius ir siūlomus konkrečius tų problemų sprendimo būdus, Bažnyčia sykiu suvokia, kad reikia niekada iš akių neišleisti pamatinio klausimo, grindžiančio visas tas problemas ir siūlomus sprendimo būdus, – tiesos klausimo: kokia yra žmogaus būvio tiesa? Kokia yra žmogaus egzistencijos prasmė ir ko – žvelgiant iš dabarties – žmonės gali galiausiai tikėtis? Pateikdama pasauliui mokymą apie atpirkimą, Bažnyčia galbūt gali skirtingų ir įvairių požiūrių dėl galutinių klausimų akivaizdoje dėmesį sutelkti į žmonijai tikriausiai svarbiausią krikščioniškojo tikėjimo atpirkimu aspektą – viltį. Mat vien atpirkimas yra pakankamai galinga tikrovė, galinti patenkinti tikrą žmogaus poreikį, ir pakankamai gili, kad įtikintų žmones, kas iš tikro glūdi juose (6). Ši atperkamoji žinia apie viltį remiasi dviem pagrindiniais krikščionybės mokymais – kristologija ir mokymu apie Trejybę. Šiuose mokymuose galima surasti galutinį žmonijos istorijos ir žmogaus asmens krikščioniškojo supratimo pagrindą – žmogaus, sukurto pagal trivienio Dievo, Vienybės Bendrystėje, paveikslą ir iš meilės atpirkto vienatinio Dievo Sūnaus Jėzaus Kristaus, kad galėtume dalyvauti dieviškajame gyvenime, dėl ko pirmiausia ir buvome sukurti. Apie šį dalyvavimą ir kalbama mokyme apie kūnų prisikėlimą, kai žmonės dalysis dieviškojo gyvenimo pilnatve.

35. Tad krikščioniškasis žmogaus būvio įvertinimas yra ne kažkas atskira, bet aspektas daug platesnio vaizdo, kurio centre krikščioniškoji Dievo ir Dievo santykio su žmonių gimine ir visa kūrinių samprata. Šis platesnis vaizdas apima sandorą, Dievo trokštą ir trokštamą žmogui. Ta sandora Dievas trokšta susieti žmones su savo gyvenimu, išpildydamas – daugiau negu jie patys gali trokšti ar įsivaizduoti – viską, kas juose yra teigiama, ir išlaisvindamas juos iš visko, kas juose neigiama ir griaua jų gyvenimą, laimę ir tobulėjimą.

36. Tačiau esmingai svarbu atkreipti dėmesį, kad krikščionių tikėjimas, taip kalbėdamas apie Dievą ir jo valią įsteigti sandorą su žmonėmis, daro tai ne dėl to, kad mes buvome, taip sakant, supažindinti (tiesiog paprastu mokymu) su Dievo ketinimais. Jis tai daro todėl, kad Dievas daug radikaliau tiesiogiai *įsikišo į istoriją* ir veikė pačioje istorijoje savo „galingais darbais“ pirmiausia visos Senosios Sandoros metu, bet iškilniausiai ir galutinai per Jėzų Kristų ir Jame, kuris, būdamas jo tikras ir vienatinis Sūnus, įžengė, įsikūnijo į žmogaus būvį visiškai konkrečiu ir istoriniu pavidalu.

37. Griežtai kalbant, iš to išplaukia, jog tikintieji, imdamiesi kalbėti apie žmogaus būvį, pradeda ne nuo klausimų kėlimo ir po to ieškojimo, ką į tai galima atsakyti remiantis Dievu, kurį jie išpažįsta. Kitaip tariant, kalbant dar griežčiau, krikščionių prieiga nėra pirmiausia įrodyti Dievo buvimą remiantis argumentais ar grynai abstrakčiais apmąstymais ir paskui antru judesiu pereiti prie nagrinėjimo, ką iš to buvimo ankstesnio patvirtinimo galima išrutulioti apie istorinę žmonijos lemtį.

38. Iš tikrųjų biblinio apreiškimo ir, vadinasi, krikščioniškojo tikėjimo akimis, pažinti Dievą reikia išpažinti jį remiantis tuo, ką jis padarė dėl žmonių *pilnutinai apreiškdamas save* pačiu *savęs apreiškimo jiems aktu*, būtent įžengdamas į santykį su jais – siūlydamas ir sudarydamas su jais sandorą ir, kad tai padarytų, prisiimdamas ir įsikūnydamas į žmogaus būvį.

39. Būtent tokioje perspektyvoje krikščioniškojo tikėjimo požiūris į žmogaus asmenį ir žmogaus būvį įgyja savitumo ir pasireiškia visu turtingumu.

40. Galiausiai atkreipti dėmesį reikia ir į tai, ką galima pavadinti vidiniais krikščionybės debatais apie atpirkimą, ir pirmiausia, kaip Kristaus kančia ir mirtis susijusi su pasaulio atpirkimu. Šis klausimas šiandien daug kur svarbus jaučiant, kad tradicinių sampratų, Kristaus atperkamoji darba laikančių atmoka ar bausme už mūsų nuodėmes, nepakanka arba mažų mažiausiai jos atviros rimtam ir pavojingam dviprasmiškumui. Be to, blogio ir kančios problema laikui bėgant ne tik kad nesumenko, bet net suintensyvėjo, ir daugelio tikėjimą, kad ją galima tinkamai visais aspektais išspręsti, pakirto šio amžiaus faktų virtinė. Tokiomis aplinkybėmis svarbu iš naujo pamąstyti, kaip atpirkimas atskleidžia Dievo šlovę. Galime paklausti, ar pastangas suprasti mokymą apie atpirkimą galima traktuoti kaip užsiėmimą teodicėja, mėginimu krikščioniškojo tikėjimo šviesoje įtikinamai atsakyti į, Pauliaus žodžiais, „nedorybės paslaptį“. Dieviškasis atsakymas yra Kristaus ir Bažnyčios slėpinys. Vienu žodžiu, ar atpirkimas yra Dievo *pateisinimas*, tai yra giliausias Jo *savęs apreiškimas* mums ir dėl to ramybės dovana, „pranokstanti visokią išmintį“ (7)?

41. Šiuo dokumentu siekiama ne išsamiai aptarti visą atpirkimo teologiją, bet apsiriboti keliais atpirkimo teologijos klausimais, šiandien ypač galingai išnyrančiais Bažnyčioje.

II. BIBLINIS ATPIRKIMAS: LAISVĖS GALIMYBĖ

1. Biblinis liudijimas atspindi nesibaigiančias pastangas atskleisti galutinę žmogaus būvio prasmę (8). Izraelio požiūriu Dievas leido save pažinti per Torą, o,

krikščionių akimis, – per asmenį, per Jėzaus iš Nazareto mokymą, mirtį ir prisikėlimą. Tačiau ir Įstatymas, ir įsikūnijimas vis dar palieka žmoniją skendėti dviprasmybėje, nes žmogaus istorija neatitinka apreikštųjų tiesų. Mes vis dar „dejuojame, laukdami įvaikinimo ir mūsų kūno atpirkimo“ (9).

2. Žmogus susiduria su dramatiška padėtimi, kai visos pastangos savo išgalėmis išsilaisvinti iš sau pačiam prisimestos kančios bei vergijos yra bergždžios. Riboti kaip kūriniai ir neriboti dėl pašaukimo būti viena su Kūrėju, savo pastangomis negebame pereiti iš to, kas ribota, į tai, kas neribota. Todėl krikščionys žvelgia anapus to, ką gali atlikti žmogus. „Neramios mūsų širdys, kol nesuras atilsio tavyje“ (10).

3. „Atpirkėjo“ (*go'el*) idėja jau ryški Izraelio civilinėje teisėje. Šeimos solidarumui išlaikyti šeimos giminaitį galėdavo išpirkti (11). Šeimos solidarumo svarba grindžia tokias teisine institucijas kaip svainio vedymas (12), kraujo kerštą (13) ir jubiliejinius metus (14). Hebrajų teisė leidžia išpirkti pasmerktą asmenį (15). *Kofer* sumokėjimas išlaisvina kaltą asmenį, jo ar jos šeimą, nukentėjusią šeimą ir visą bendruomenę, nes konfliktas išsprendžiamas. Senajame Testamente yra pasakojimų, kur minimi atperkantieji veiksmai, įsitaikantys teisinėje aplinkoje. Pasiukodamas Judas atitaiso nusikaltimą Juozapo atžvilgiu (16), šeima išgelbėjama nuo keršto. Panašiai Jokūbas, pavogęs iš Ezavo paveldėjimo palaiminimą, atmoka už tai didele savo nuosavybės dalimi (17). Keršto išvengiama.

4. Izraelio religija išrutuliojo išpirkimo liturgiją. Tai būdavo simbolinis pagarbos aktas, kuriuo nusikaltęs asmuo padengdavo ir atmokėdavo skolą Viešpačiui (YHVH). Pagrindiniai šios liturgijos elementai buvo šie: a) Dievo įsteigtosios apeigos (apimančios šventąsias vietas, šventąją kunigiją ir Dievo nustatytas apeigas); b) Viešpats yra vienintelis, kuris atleidžia (18); c) visos apeigos aukojamosios, paprastai susijusios su kruvina auka, kai išliejamas simbolizuojantis gyvybę kraujas. Viešpats dovanoja žmonėms kraują atleidimo apeigoms (19). Aukojamas kraujas apeiginės raiškos lygmeniu išreiškia atleidimo neužtarnautumą.

5. Šventi žmonės, ypač Mozė ir po jo pranašai, Dievo akyse labai brangūs. Jie atsveria kitų blogio ir nuodėmių dėmę. Tad laikomi labai svarbiais užtarėjais prašant nuodėmių atleidimo (20). Iz 53, 4–12 kenčiantis tarnas Naujajame Testamente bus nekart pateikiamas kaip Kristaus Atpirkėjo provaizdis.

6. Pasakojimai apie Dievo veikimą per Išėjimą (21) ir Esteros ir Rutos atperkamoji meilė (22) rodo, kaip lais-

vė kyla iš nesavanaudiško savęs dovanojimo tautai ar šeimai. Tie patys jausmai aptinkami Izraelio maldos gyvenime: Izraelis aukština Dievo atperkamoją meilę savo tautai per Išėjimą (23), jo rūpinimąsi bei gerumą, žmogaus gyvenimui suteikiančius laisvę ir pilnatvę (24).

7. Šios senos išlaisvinimo ir atpirkimo temos dar labiau išryškėja Jėzuje Kristuje. Šio pasaulio vaisius ir Dievo dovana pasauliui, Jėzus iš Nazareto rodo kelią į autentišką ir tvarią laisvę. Savo asmeniu, žodžiais ir darbais jis parodė, jog Dievo karalystė prisiartino, ir pakvietė visus atsiversti, kad kiekvienas galėtų tapti tos Karalystės dalimi (25). Jėzus iš Nazareto sakė apie Karalystę palyginimus, sugriovusius mūsų įprasto požiūrio į pasaulį giluminę struktūrą (26). Tie palyginimai mus nuginklavo ir padarė imlius Dievui. Kai Dievas mus palyti, ateina Dievo karalystė.

8. Jėzus, palyginimų apie Dievo karalystę pasakotojas, pats yra Dievo Palyginimas. Jo nuolatinį atvirumą Dievui liudija jo santykis su Izraelio tradiciniu Dievu, su Dievu kaip *Abba* (27). Tą matome iš Jėzaus pasirengimo kaip Žmogaus Sūnui pakelti visus galimus įžeidimus, kančias ir mirtį, esant tikram, kad paskutinį žodį galiausiai tars Dievas (28). Jis subūrė mokinius (29), dalijosi savo stalu su nusidėjėliais ir, siūlydamas jiems išganyką, vertė aukštyn kojom priimtas vertybes (30). Nepaisydamas dėl to aplink jį kylančios įtampos (31), Jėzus ir toliau taip gyveno bei mokė ligi Šventyklos simbolinio „sugriovimo“ (32), savo Paskutinės vakarienės, būsiančios, kaip pažadėjo, pirma iš kitų tokių vakarienių (33), ir savo mirties ant kryžiaus (34). Jėzus Kristus buvo laisviausias iš visų gyvenusių žmonių. Jis nejuto jokie troškimo *kontroliuoti* savo ateitį, nes iš tokio rūpesčio jį išlaisvino visiškai pasitikėjimas *Abba* – Tėvu.

9. Jono pasakojime apie kryžių kalbama apie Dievą, kuris taip pamilo pasaulį, kad atidavė savo Sūnų (35). Kryžius – tai vieta, kur Jėzus „pakeliamas“ (36), kad pašlovintų Dievą ir pats būtų pašlovintas (37). „Nėra didesnės meilės, kaip gyvybę už draugus atiduoti“ (38). Kadangi kryžius apreiškia Dievą, visi tikintieji turi žiūrėti „į tą, kurį perdūrė“ (39).

10. Didelė dalis sąvokų kalbant apie išsilaisvinimą, laisvę ar dar ką nors, kas dviprasmiško žmogaus būvio akivaizdoje šiandien vadinama „atpirkimu“, tėra mėginimas išvengti kančios bei mirties ir tai ignoruoti. Jėzus iš Nazareto rodo, kad laisvas dovanojimasis Dievo valiai pašlovina ir mus pačius, ir Dievą. Jėzaus mirtis nėra didžiausios aukos reikalaujančio negailestingo Dievo aktas, nėra „išpirkimas“ iš kokios nors mus pavergusios svetimos galios. Tai metas ir vieta, kur tampa regima, kad Dievas yra meilė ir mus myli.

Nukryžiuotu Jėzumi mums apreiškama, kaip labai Dievas mus myli, ir patvirtinama, kad šiuo meilės gestu žmogus besąlygiškai pritarė Dievui.

11. Nukryžiuotojo Jėzaus Evangelija parodo mylinčio Dievo solidarumą su kenčiančiais. Jėzaus iš Nazareto asmeniu ši išganomoji Dievo meilė ir jo solidarumas su mumis išreikštas istoriniu ir fiziniu pavidalu. Nukryžiavimas, gėdinga mirties forma, tapo „Evangelija“. Nors Senajame Testamente mirtis daug kur laikoma tragišku ir galutiniu dalyku (40), šis požiūris buvo laipsniškai įveiktas išnirusios pomirtinio gyvenimo idėjos (41) ir Jėzaus mokymo, kad Dievas yra gyvųjų, o ne mirusiųjų Dievas (42). Tačiau kruvinas Kalvarijos įvykis vertė ankstyvąją Bažnyčią sau pačiai ir dėl savo misijos paaiškinti mirštančio ant kryžiaus Kristaus aukos sutaikinamąjį veiksmingumą (43).

12. Kristaus mirčiai paaiškinti Naujajame Testamente vartojami aukos įvaizdžiai. Išganymo neįmanoma pasiekti vien moraliniu tobulėjimu, todėl auka nelaikytina atgyvenusio religiško reliktu. Pavyzdinio kankinio išperkamosios mirties modelį (44) išrutuliojo jau judaizmas, tačiau Naujajame Testamente jis dar labiau išplėtotas dėl lemiamos reikšmės, teikiamos „Kristaus kraujui“. Jėzaus kryžius, sudaręs ankstyvojo skelbimo šerdį, buvo susijęs su kraujo praliejimu. Išganomoji Jėzaus mirties reikšmė aiškinta sąvokomis, pasiskolintomis iš Senojo Testamento aukojimo liturgijos, kur svarbus vaidmuo teko kraujui. Tęsiant ir kartu perkeičiant Senajam Testamentui būdingą kraujo kaip esminio gyvybės ženklo supratimą, ankstyvojoje Bažnyčioje radosi su auka susijusi kalba bei teologija:

a) Remiantis tipologine argumentacija, Kristaus kraujas laikytas įsteigusiu naują ir tobulą sandorą tarp Dievo ir naujojo Izraelio (45). Tačiau kitaip nei vis kunigo kartojami aktai ankstesnėje sandoroje, Jėzaus kraujas, vienintelė priemonė atleidimui ir pašventimui gauti (46), išlietas tik kartą per auką, paaukota vieną kartą už visus (47).

b) Žodis „mirtis“ savaime nereiškia atperkamojo darbo. „Kraujas“ reiškia daugiau negu mirtį. Jam būdingas aktyvus gyvybę žymintis reikšmės atspalvis (48). Kraujo šlakstymas ant altoriaus laikytas esminiu ir lemiamu aukojimo aktu (Kunigų knyga), tačiau, Pauliaus požiūriu, Kristaus kraujui priskiriamas veiksmingumas (nuteisinimas, atpirkimas, sutaikinimas ir permaldavimas) toli pranoksta kraujo veiksmingumą, nurodomą Kunigų knygoje, kur jo poveikis vien negatyvus, skirtas pridengti ar pašalinti tai, kas trukdo kultui būti tikrai patinkančiam Dievui (49). Kristus laikomas *kaporeth*: vienu metu ir auka, ir permaldavimu.

c) Laikytis sandoros reiškia būti klusniam (50). Klusnumo ir ištikimybės Torai iki mirties idėja I a. judaizmui buvo gerai žinoma. Paulius moka paaiškinti Jėzaus mirtį kaip klusnumą Dievo reikalavimams (51). Šis klusnumas yra ne pastanga nuraminti supykusį Dievą, bet laisvas savęs dovanojimas, įgalinantis sukurti Naująją Sandorą. Krikščionis į Naująją Sandorą įžengia sekdamas Jėzaus kantrumu ir klusnumu (52).

d) Kaip ir visas žemiškasis Jėzaus gyvenimas (53), jo mirtis ant kryžiaus vyko dalyvaujant ir padedant Šventajai Dvasiai (54). Šiuo atžvilgiu Senajame Testamente nėra jokio analogo. Jėzus Kristus paaukojo save „per amžinąją Dvasią“ (55). Visa, kas vyksta ant kryžiaus, regi Tėvas, ir, pasak Pauliaus, niekas negali Dievo vadinti Tėvu, jei nėra Dvasioje, ir Dievo Dvasia liudija jį tikintiesiems (56). Pasak ketvirtosios evangelijos, Dvasia Bažnyčiai suteikia akimirka, kai Jėzus sušunka: „Atlikta!“ ir atiduoda dvasią (57).

e) Jėzaus mirtis buvo Dievo šlovinimas ir aukštinimas. Jis liko ištikimas ligi mirties; jis rodė Dievo karalystę ir, vadinasi, Dievas buvo ir Jėzaus mirtyje. Dėl šios priežasties ankstyviausioji Bažnyčia priskyrė Jėzaus mirčiai atperkamąją galią: „Būdamas Sūnus, jis savo kentėjimuose išmoko klusnumo ir, pasidaręs tobulas, visiems, kurie jo klauso, tapo amžinojo gyvenimo priežastimi. Dievo pavadintas vyriausiuoju kunigu Melchizedeko būdu“ (58). Jėzaus auka ant kryžiaus buvo ne tik *passio*, bet ir *actio*. Pastarasis aspektas – savanoriškas pasiaukojimas Tėvui ir to dvasinis turinys – yra svarbiausias jo mirties aspektas. Dramos esmė yra ne konfliktas tarp likimo ir pavienio individo. Priešingai, kryžius – klusnumo liturgija, aikštė iškelianti Tėvo ir Sūnaus vienybę amžinojoje Dvasioje.

13. Jėzaus prisikėlimas patvirtina, kad Dievas maloningai atsiliepė į tokią pasiaukojamą meilę. Krikščionybė galop žvelgia į tuščią kryžių. Jėzaus iš Nazareto besąlygiškas „taip“ viskam, ko iš jo prašė Tėvas, atvedė prie Tėvo besąlygiško „taip“ tam, ką Jėzus pasakė ir padarė. Būtent prisikėlimas skelbia, kad Jėzaus kelias yra kelias, nugalintis nuodėmę bei mirtį ir vedantis į gyvenimą be pabaigos.

14. Krikščionybei tenka užduotis žodžiais ir darbais skelbti laisvės proveržį, išlaisvinantį nuo visko, kas dehumanizuoja Dievo kūriniją. Dievo apreiškimas nukryžiuotame, bet prisikėlusiam Kristuje iš Nazareto ir per jį kviečia mus visus būti tuo, kuo būti esame sukurti. Asmuo, dalyvaujantis Jėzuje Kristuje ir per jį apreikštoje Dievo meilėje, tampa tuo, kuo būti jis yra sukurtas – Dievo paveikslu (59), lygiai kaip Jėzus yra Dievo ikona (60). Jėzaus istorija rodo, jog tai pareikalauja visko. Bet Dievo

atsakas į Jėzaus istoriją ne mažiau dramatiškas – mirtis ir nuodėmė kartą ir visiems laikams nugalėtos (61).

15. Naikinimo galia lieka mūsų rankose; Adomo istorija vis dar su mumis (62). Bet klusnumo pagal Kristaus pavyzdį dovana teikia viltį perkeisti pasaulį (63), išlaisvina iš Įstatymo vaisingai vienybei su Kristumi (64). Gyvenimas valdant Įstatymui daro tikrąją laisvę neįmanomą (65), o gyvenimas Dvasioje įgalina laisvę, maloningai dovanojamą Dievo (66). Bet tokia laisvė galima tik mirštant nuodėmei, kad būtume gyvi „Dievui Kristuje Jėzuje“ (67).

16. Atpirktasis krikščionių gyvenimas yra akivaizdžiai istorinio pobūdžio ir neišvengiamai turi socialinį matmenį. Santykiai tarp šeiminių ir vergų negali likti tokie patys (68), nebėra nei vergo, nei laisvojo, nei graiko, nei žydo, nei vyro, nei moters (69). Krikščionys pašaukti būti autentiškai žmogiški susiskaldžiusiame pasaulyje, nepakartojama meilės, džiaugsmo, ramybės, kantrybės, geranoriškumo, gerumo, ištikimybės, švelnumo, savitvardos, gyvenimo Dvasia ir pagal Dvasią (70) apraiška.

17. Laiško efeziečiams ir Laiško kolosiečiams soteriologijoje išsiskiria taikos ir sutaikinimo temos: „Jis [Kristus] yra mūsų sutaikinimas“ (71). Taika (*šalom*) ir sutaikinimas čia tampa atpirkimo šerdimi ir geriausia išraiška. Tačiau šis atpirkimo aspektas ne naujas. Žodis „taika“ suprastinas savo visos turtingos vartosenos biblinėje tradicijoje šviesoje. Jam būdingas trejopas matmuo:

a) Jis reiškia taiką su Dievu: „Taigi, nuteisinti tikėjimu, gyvename taikoje su Dievu per mūsų Viešpatį Jėzų Kristų“ (72).

b) Jis reiškia taiką su žmonėmis. Apima palankumą jų atžvilgiu. Taika, kuri yra Kristus, griauja neapykantos, susiskaldymo ir nesutarimo sienas ir statydinama ant abipusio pasitikėjimo.

c) Jis reiškia visų svarbiausią vidinę taiką, kurią žmogus gali surasti savyje. Šis Kristaus taikos aspektas turi toli siekiančių padarinių. Paulius *Rom 7, 14–25* kalba apie pasidalijusį žmogų, kurio valia ir veiksmai tarp savęs konfliktuoja. Toks asmuo be išlaisvinančios galios, kylančios iš Jėzaus Kristaus dovanojamos malonės ir taikos, tegali sušukti: „Vargšas aš žmogus! Kas mane išvaduos iš šio mirtingo kūno!“ (73). Paulius išsyk atsako: „Bet ačiū Dievui – per mūsų Viešpatį Jėzų Kristų!“ (74).

18. Himne Kristui, kuriuo pradedamas Laiškas kolosiečiams (75), Kristaus atneštas atpirkimas aukštinamas kaip visuotinis, kosminis atpirkimas. Visa kūrinija turi būti išlaisvinta iš gendamybės pančių ir įgyti garbingą Dievo vaikų laisvę. Ši iš esmės į Dievą nukreiptos visos

kūrinijos integralumo tema, jau iškalbingai išreikšta Pauliaus ankstesniame Laiške romiečiams (76), leidžia mums suvokti savo atsakomybę kūrinijos atžvilgiu.

19. Laiške žydams atrandame keliaujančios Dievo tautos į pažadėtąją Dievo atilsio žemę (77) įvaizdį. Pavyzdys yra Mozės karta, kuri keturiasdešimt metų klajojo po dykumą ieškodama pažadėtosios Kanaano žemės. Tačiau turime Jėzų „išganyto vadovą“ (78), kuris būdamas Sūnumi toli pranoksta Mozę (79). Jis yra vyriausiasis kunigas Melchizedeko būdu. Jo kunigystė ne tik pranoksta Senosios Sandoros kunigystę, bet ir ją panaikina (80). Jėzus Kristus savąja auka išlaisvino mus iš mūsų nuodėmių. Pašventino mus ir padarė savo broliais. Atpirko tuos, kurie, bijodami mirties, visam gyvenimui buvo patekę į vergiją (81). Dabar jis pasirodo kaip mūsų gynėjas Dievo akivaizdoje (82).

20. Taigi krikščionio kelionę per istoriją lydi nepajudintas pasitikėjimas. Tiesa, kad „regima viltis nėra viltis. Jeigu kas mato, tai kam jam viltis? Bet jei turime viltį nematydami, tada laukiame ištvėringai“ (83). Galime nematyti, bet mums pažadėta naujoji Jeruzalė, vieta, kur „jis apsigyvens pas juos, ir jie bus jo tauta, o pats Dievas bus su jais. Jis nušluostys kiekvieną ašarą nuo jų akių; ir nebebus mirties, nebebus liūdesio nei aimanos, nei sielvarto, nes kas buvo pirmiau, tas praėjo. <...> Štai aš visa darau nauja!“ (84). Jau apdovanoti Dvasia, laisve ir pažadu (85), kylančiais iš Jėzaus mirties ir prisikėlimo, kupini pasitikėjimo žengiamo laiku pabaigos link sakydami: „Ateik, Viešpatie Jėzau!“ (86).

III. ISTORINĖS PERSPEKTYVOS

1. Patristiniai atpirkimo aiškinimai

Ižanga

1. Bažnyčios tėvai tęsė Naujojo Testamento mokymą apie atpirkimą rutuliodami ir plėtodami tam tikras temas savo religinės bei kultūrinės situacijos šviesoje. Pabrėždami išlaisvinimą iš pagonybės, stambeldystės ir demoniškųjų galių, jie pagal anuometinę mąstyseną aiškino atpirkimą kaip proto ir dvasios išlaisvinimą. Tačiau sykiu neignoravo ir kūno, kuriame sugedimo ir mirties kaip nuodėmės padarinių ženklai (87) rodėsi aiškiausiai. Laikydami aksiomos: *caro cardo salutis*, jie atmetė gnostinę vien sielos atpirkimo sampratą.

2. Bažnyčios tėvai aiškiai skyrė atpirkimo ir sutaikinimo „objektyvų“ veiksmingumą, lemiantį viso pasaulio išganyką, ir „subjektyvų“ veiksmingumą, susijusį su individualiu žmogumi. „Objektyvus“ veiksmingumas artimai susijęs su įsikūnijimu bei kristologija, „subjektyvus“ – su

sakramentais ir mokymu apie malonę, kuri lydi ir krei-
pia žmogaus istoriją į *eschaton*.

Apaštališkieji tėvai ir apologetai

3. Ignatas Antiochietis vartoja soteriologinį *Christos iatros* (*Christus medicus*) titulą. „Yra tik vienas gydytojas, kartu kūnas ir dvasia, gimęs ir negimęs, įsikūnijęs Dievas, tikras gyvenimas mirtyje, kilęs iš Marijos ir Dievo, iš pradžių galintis keistis, o dabar negalintis, Jėzus Kristus, mūsų Viešpats“ (88). Kristus nesitenkina vien ligos gydymu, bet imasi ir mirties tiek, kiek ji yra gyvenimas; juk tikrasis gyvenimas atrandamas mirtyje. Jo gydomoji veikla, kuri evangelijose yra dalis jo atperkamojo darbo, pirmiausia išreiškia jo dieviškąjį gerumą: jis troško, kad jo išgydymai ir egzorcizmai būtų geri darbai, už kuriuos žmonės aukštintų Tėvą. Jėzaus išgydymai remiasi jo dieviškąja galia atleisti nuodėmes; tam reikia tik vienintelės sąlygos – tikėjimo. Jo minties atgarsių galima atrasti Pirmajame laiške Klemensui (89), Laiške Diognetui (90) ir Origeno mokyme (91).

4. Justino mintis artimai susijusi su Tikėjimo išpažini-
mu. Jo *Christos didaskalos* ir *Logos didaskalos* samprata primena Jėzaus mokymą Piloto akivaizdoje. Apologetai pabrėžia *Christus Magister* (*Christos didaskalos*) ir juos vis dar domina jo mokymai bei egzorcizmai, o Justinas, aiškindamas Kristaus gydomąjį artumą, daugiausia remiasi Bažnyčios sakramentinės praktikos tradicija ir Tikėjimo išpažinimo formuluotėmis. *Logos* žodžius lydi dieviškoji galia; jie turi išlaisvinamąją galią. *Pr* 6, 1–4 išjudino blogio jėgas, todėl išganymo istorija paženklinta Kristaus susidūrimų su demonais jam priešinant vis didėjančiam sugedimui, kaip to moko Justinas „Apologijoje“ (92) ir Atenagoras (93). Apaštalų Išpažinimo straipsnis: *descendit ad inferos* nusako šios kovos per Jėzaus krikštą, gundymą, egzorcizmus ir prisikėlimą kulminaciją. Panašiai ir Justino vartojamas žodis *Soter*, kai jis kalba apie Kristaus atperkamojo darbo tąsą, kyla iš liturgijos ir Išpažinimo formulių. Tą patį galima pasakyti ir apie jo apibūdinimą Jėzaus kaip Atpirkėjo ir Padėjėjo, Dievo Sūnaus, kūrinijos pirmgimio, gimusio iš Mergelės, kentėjusio prie Poncijaus Piloto, numirusio ir prisikėlusio iš numirusiųjų, įžengusio į dangų, išvarančio, nugalinčio ir pažabojančio visus demonus (94). Justinas, tęsdamas apaštališkųjų tėvų mintį, taip pat remiasi su Krikštu susijusiais išpažinimais, Naujuoju Testamentu ir *soteria*, išgyvenama Bažnyčios sakramentuose.

Ireniejus

5. Ireniejus *Adversus haereses* 5-osios knygos pradžioje aiškina: Mokytojas Kristus (*Christus Magister*) yra žmogumi tapęs Žodis, įsteigęs bendrystę su mumis, kad mes

jį galėtume regėti, suprasti jo žodį, sekti jo darbais, vykdyti jo priesakus ir apsilvilti negendamybe. Šia prasme mes esame perkurti pagal jo panašumą. Sykiu Kristus yra galingas Žodis ir tikras žmogus (*Verbum potens et homo verus*), suprantamai (*rationabiliter*) atpirkęs mus, atiduodamas save kaip išpirką (*redemptionem*). Ireniejaus akimis, atpirkimas įgyvendinamas žmogui suprantamu būdu (*rationabiliter*): visagalis Žodis yra tobulas ir teisingumu. Todėl blogiui gali priešintis ne jėga, bet įtikinimu bei geranoriškumu, pasiimdamas viską, kas jam teisėtai priklauso (*sua proprie et benigne assumens*). Ireniejus nepripažįsta, kad šėtonas turi teisę valdyti žmogų po nuopuolio. Priešingai, šėtonas valdo neteisėtai (*injuste*), nes mes pagal savo prigimtį priklausome Dievui (*natura essemus Dei omnipotentis*). Atpirkdamas mus savo krauju, Kristus pradėjo naują išganymo istorijos etapą: atsiuntė Tėvo Dvasią, kad Dievas ir žmonija galėtų būti suvienyti ir darnoje. Įsikūnydamas jis tikrai ir realiai suteikė žmogui negendamybę (95). Atpirkimas ir Atpirkėjas neperskiriami, nes atpirkimas yra ne kas kita, kaip atpirktojo vienybė su Atpirkėju (96). Pats dieviškojo *Logos* buvimas žmogystėje visai žmogiškajai prigimčiai turėjo gydomojo ir pakeliamojo poveikio.

6. Ireniejaus „suvienijimo iš naujo galvoje“ (*anakephalaio-
sis*) sąvoka reiškia Dievo paveiklo atkūrimą žmoguje. Nors tas pasakymas paimtas iš *Ef* 1, 10, Ireniejaus mintis remiasi plačiu bibliiniu pagrindu. Atpirkimo *terminus a quo* yra išgelbėjimas iš šėtono viešpatavimo ir žmoni-
jos ankstesnės istorijos suvienijimas. *Terminus ad quem* yra pozityvusis aspektas: Dievo paveiklo ir panašumo į jį atnaujinimas. Pirmasis Adomas nešioja savyje visos žmonių giminės sėklą; antrasis Adomas įsikūnydamas iš naujo suvienija visus ligi tol gyvenusius žmones ir krei-
piasi į visas tautas bei kalbas. Atpirkimas ne tik susijęs su praeitimi, tai taip pat atvirumas ateičiai. Mat suvienijimui su Dievo paveiklu ir panašumu į jį reikia ir *Verbum*, ir *Spiritus*. Pirmasis Adomas yra įsikūnijusio Žodžio pirmavaizdis, nes pirmąjį žmogų sukūrė Žodis ir Dvasia, bet šis istrigo „vaikystėje“, nes augimą teikianti Dvasia jį paliko. Šventosios Dvasios panašumo suteikimu pradedamas naujas ir galutinis *oconomia*, atbaigtos prisikėlimu, kai visa žmonija įgijo naujojo Adomo pavidalą, etapas (97). Dvasinė anakefalajoze yra svarbi, nes tvarus gyvenimo turėjimas galimas tik Dvasios dėka (98). Nors įsikūnijimas apibendrina praeitį per anakefalajozę, jis praeitį tam tikra prasme ir užbaigia. Šventosios Dvasios išliejimas, pradedamas prisikėlimu, istoriją kreipia į *eschaton* ir anakefalajozę iš tikro padaro visuotinę.

Graikiškosios tradicijos

7. Atanasas niekada neignoravo nuodėmės reikšmės, bet sykiu suvokė, kad Atpirkėjas turėjo išgydyti ne

tik pačią nuodėmės tikrovę, bet ir atitaisyti jos padarinius – panašumo į Dievą netektį, sugedimą ir mirtį (99). Atanasas manė: jei Dievui būtų reikėję atsižvelgti tik į nuodėmę, tai atpirkimą jis būtų įgyvendinęs kaip nors kitaip, ne įsikūnijimu ir nukryžiovimu. Jis neneigė Kristaus tiesioginio sąlyčio su nuodėme, bet tvirtino: nors nuodėmė nepaveikė Kristaus dieviškosios prigimties, jis savo žmogiškojoje prigimtyje patyrė jos padarinius. Jis įžengė į nuodėmės ir sugedimo pasaulį, nes sugedimas ir mirtis patys yra nuodėmė (100).

8. Grigalius Nazianzietis moko, kad įsikūnijimas įvyko todėl, kad žmonijai reikėjo didesnės pagalbos. Pasirodė, jog Dievo pedagogikos iki įsikūnijimo neužtenka (101). Kristus prisidėmė visą žmogaus būvį, kad išlaisvintų mus iš nuodėmės valdžios (102), tačiau įsikūnijimo įgalinto išganymo versmė yra Kristaus nukryžiovimas ir prisikėlimas (103). Grigalius visiškai atmeta ir hipotezę, kad Dievas derėjęs su šėtonu, ir hipotezę, kad išpirka sumokėta Tėvui. Visa, kas palytoma dievytės, yra pašventinta (104). Šią mintį toliau plėtoja Grigalius Nysietis, pasitelkdamas Jono simbolinius įvaizdžius jis teigia, kad Žodis kaip ganytojas susivienijo su šimtu avių. Remdamasis „Žodžio tapimo kūnu“ analogija, Nysietis pareiškia, jog „piemuo tapo avimi“ (105). Tokia pati mintis pasikartoja Augustino mokyme: *Ipse et pro omnibus pateretur, ovis est factus* (106).

Lotyniškosios tradicijos

9. Lotyniškai tradicijai atstovaujantys Ambraziejus ir Augustinas sėmė iš Bažnyčios „slėpinių“, liturginio gyvenimo, maldos ir ypač iš sakramentinio gyvenimo, klestėjusio Bažnyčioje IV amžiuje. Ambraziejus, kuriam graikų kalbos mokėjimas leido didelę Rytų tradicijos dalį perkelti į Vakarų, savo mokymą grindė Krikšto, Atgailos ir Eucharistijos sakramentais. Tai be galo brangus liudijimas ne tik lotyniškosios Bažnyčios sakramentinio gyvenimo, bet ir to, kaip *Ecclesia orans* suprato Dievo atperkamojo veikimo slėpinį Kristaus įvykyje: praeityje (objektyvusis atpirkimas), dabar bei ateityje (subjektyvusis atpirkimas) (107).

10. Augustinas krikščioniškosios minties apie atpirkimą naujovėmis nepraturtino. Tačiau jis giliai ir išvalgiai rutuliojo ir jungė gautas Bažnyčios tradicijas, praktikas ir maldas. Tik Dievas gali padėti bejėgei žmonijai (108). Augustinas atskleidžia gilią prarają tarp mūsų tikrojo būvio ir dieviškojo pašaukimo. Tarp Dievo ir šėtono negalimi jokie susitarimai. Atpirkimas gali būti tik malonės darbas (109). Dievo išganomajame plane Kristaus misija apribota tam tikru laiku, tačiau yra antgamtinė tikrovė – supykusio Dievo meilė žmonijai. Ši nenutrūkstama meilė per Kristaus nukry-

žiovimą bei mirtį atneša mums sutaikinimą ir sūnystę (110). Atpirkimo darbas turi būti vertas ir Dievo, ir žmogaus, todėl Dievas atleidžia ir užmiršta nuodėmę tik žmogui atgailaujant ir ją išperkant. Kai tai įvyksta, Dievas panaikina nuodėmę ir mirtį. Tad atitaisymas ir sutaikinimas remiasi teisingumu, nes tik taip žmonija gali būti atsakingai įtraukta į išganymo istoriją. Žmonija taip traukiama sutaikinimo link, kad veikliai priima išganymą ir atpirkimą.

11. Atpirkimas nėra toks įvykis, kuris tiesiog žmogų iš-tinka. Mes veikliai į tai įtraukti per mūsų Viešpatį Jėzų Kristų. Atperkamoji Kristaus auka yra žmonijos kultinės bei moralinės veiklos viršūnė. Tai vienintelė nuopelnin-ga auka (*sacrificium singulare*). Jėzaus Kristaus mirtis yra tobula auka ir garbinimo aktas. Nukryžiovimas – tobuliausia iš visų ligtolinių aukų Dievui. Priimtina Tėvui, ji laimi išganymą Kristaus broliams ir seserims. Atkartodamas mintį, susijusią, kaip ir Ambraziejaus mokyme, su jo Bažnyčios sakramentinio gyvenimo, pirmiausia Krikšto, atperkamojo poveikio supratimu, Augustinas mokė, kad visos aukos, įskaitant Bažnyčios, gali būti tik *sacrificium singulare*, Kristaus aukos (111), „paveikslas“ (112).

12. Nors ir būdamas gryna malonė, atpirkimas susijęs su atmoka per Dievo Sūnaus klusnumą: jo kraujas yra išpirka, kuria jis pelnė ir laimėjo mums nuteisinimą ir išlaisvinimą (113). Jėzus Kristus grumiasi kaip žmogus ir šitaip išgelbėja žmonijos garbę tobulu atsaku Dievui (iš žmonijos reikalaujama *factio*) ir taip pat atskleidžia Dievo didybę (Dievo *satis*, atbaigiančiu *satisfactio*). Tad Kristus ne tik gydytojas, bet ir pašventintojas, išganantis pašventinimu. Tęsdamas ankstesnių Bažnyčios tėvų tradiciją, Augustinas pabrėžia, kad Kristus yra žmonijos galva, bet kaip tik todėl, kad žmonijos Išganytojas jau buvo iki visų laikų bei iki savo įsikūnijimo, Kristus daro įtaką visiems individams ir visai žmonijai.

Pabaiga

13. Patristinių atpirkimo apmąstymų pagrindas yra temos, kylančios iš biblinės tradicijos. Praraja tarp žmogaus būvio ir laisvės būti vieno tikrojo Dievo sūnumis bei dukterimis vilties aiškiai suvokiama ir pateikiama. Ta praraja Dievo iniciatyva įveikiama Jėzaus Kristaus auka ir prisikėlimu. Šie elementai – patristinių apmąstymų įvairiose minties mokyklose pagrindas. Bažnyčios tėvams ne mažiau svarbi yra žmonijos istorijos ir žmonių sąsaja su Jėzaus Kristaus mirtimi ir prisikėlimu. Meilės ir klusnumo kupinas gyvenimas atspindi amžiną jo gyvenimo bei mirties reikšmę mums ir mus tam tikra prasme į tai įtraukia. Nors kalbėjo skirtingai, mąstė savo pasaulio bei problemų kategorijomis, Bažnyčios tėvai, remdamiesi Naujuoju Testamentu ir plėtojama Bažnyčios gyvenimo

„slėpiniais“, maldomis ir praktikomis, išrutuliojo tvirtą tradiciją, nuo kurios galėjo atsispirti vėlesni teologiniai apmąstymai.

2. Naujesnės atpirkimo teorijos

14. Šventasis Raštas ir Bažnyčios tėvai pakloja tvirtą pamatą žmonių giminės atpirkimui apmąstyti per Kristaus, įsikūnijusio Dievo Sūnaus, gyvenimą, mokymą, mirtį ir prisikėlimą. Jie taip pat dovanoja gausybę metaforų bei analogijų, leidžiančių perteikti bei kontempliciuoti Kristaus atperkamąjį darbą. Kalbėdami apie Kristų kaip nugalėtoją, mokytoją bei gydytoją, Bažnyčios tėvai linko pabrėžti „nusileidžiantį“ Dievo veikimą, bet neišleidžia iš akių, jog Kristus yra atmokėtojas, sumokantis priklausančią „išpirką“ ir atnašaujantis vienintelę priimtina auką.

15. Pastangos apžvelgti atpirkimo teologijos istoriją amžių tėkmėje pranoktų šio dokumento ribas. Čia nurodysime tik kelias tos istorijos viršūnes, apsiribodami pagrindinėmis problemomis, susijusiomis su dabartinėmis traktuotėmis.

Viduramžiai

16. Viduramžių indėlių į atpirkimo teologiją galima aptikti Anzelmo, Abeliaro ir Tomo Akviniečio mokymuose. Savo klasikiniame veikle *Cur Deus Homo*, Anzelmas, neužmiršdamas Dievo iniciatyvos įsikūnyti, akcentuoja teisinės restitucijos aspektą. Jis pradeda nuo Dievo kaip suveraus valdovo, kurio garbę įžeidė nuodėmė. „Ta skola tokia didelė, kad, nors ją turi sumokėti tik žmogus, tai padaryti geba vienintelis Dievas; tad tas, kuris tai padarytų, turi būti ir Dievas, ir žmogus“ (114). Pasiūlydamas tinkamą atmoką, Kristus išgelbėja žmoniją iš bausmės, kurią užtraukė nuodėmė. Pabrėždamas atmokamąją Kristaus mirtį, Anzelmas nieko neužsimena apie Kristaus prisikėlimo atperkamąjį poveikį. Susirūpinęs išgelbėjimu iš kaltės, mažai dėmesio skiria sudievinimo aspektui. Gilindamasis į objektyvų atpirkimą, Anzelmas neaptaria atpirkimo padarinių subjektyvaus pasisavinimo atpirktojo pastangomis. Tačiau pripažįsta, kad Kristus yra visiems sektinas šventumo pavyzdys (115).

17. Petras Abeliaras, neneigdamas Kristaus mirties atmokamosios vertės, pirmenybę teikia kalbėjimui apie Kristų kaip apie tą, kuris moko pavyzdžiu. Jo požiūriu Dievas būtų patenkinęs savo garbės jausmą ir be Kristaus kryžiaus, bet troško, kad nusidėjėliai save suvoktų kaip Jėzaus nukryžiuotos meilės objektus ir dėl to atsiverstų. Abeliaras Kristaus kančią laiko Dievo meilės apreiškimu, pavyzdžiu, akinančiu mus juo sek-

ti. Jis mėgsta remtis *Jn 15, 13*: „Nėra didesnės meilės, kaip gyvybę už draugus atiduoti“ (116).

18. Tomas Akvinietis perima anzelmiškąją atmokos sąvoką, bet aiškina panašiai kaip Abeliaras. Akviniečio akimis, atmoka yra konkreti gailėsčio dėl nuodėmės išraiška. Jo nuomone, Kristaus kančia kompensavo nuodėmę būdama pirmiausia meilės aktas, be kurio negalėtų būti jokios atmokos (117). Savo aukoje Kristus atnašavo daugiau nei reikalauta. Cituodamas *1 Jn 1, 2* Akvinietis pareiškia, kad Kristaus auka su kaupiu atmokėta už viso pasaulio nuodėmes (118). Kristaus auka buvo būtina tik dėl Dievo laisvo apsisprendimo atpirkti žmoniją tinkamai, parodant Dievo ir teisingumą, ir gailėstingumą (119). Pasak Akviniečio, Kristus Atpirkėjas gydo ir sudieviną nuodėmingą žmogų ne tik savo kryžiumi, bet ir savo įsikūnijimu bei visais *acta et passa in carne*, įskaitant jo šlovingą prisikėlimą. Savo kančia ir mirtimi Kristus yra ne vien nusidėjėlio pakaitas, bet ir visai atgimusiai žmonijai atstovaujanti galva. Akvinietis teigia, „kad Kristus yra Bažnyčios galva ir kad malonė, turima jo kaip galvos, perduodama visiems Bažnyčios nariams dėl mistinio Kūno organiškios vienybės“ (120).

Reformacija ir Kontrreformacija

19. Protestantiškieji reformuotojai perėmė Anzelmo teoriją apie atmoką, bet neišskyrė, kaip jis, atmokos ir bausmės alternatyvų. Liuterio požiūriu atmoka vykstanti kaip tik per bausmę. Į Kristų nukreiptas Dievo pyktis, nes jis, pasak Pauliaus mokymo *Gal 3, 13*, prisėmė ne tik nuodėmės padarinius, bet ir pačią nuodėmę (121). Kristus, Liuterio akimis, yra didžiausias kada nors gyvenęs plėšikas, žudikas, svetimautojas ir piktžodžiautojas (122). Kai kur Liuteris paradoksaliai nusako Kristų kaip visiškai tyrą ir kartu kaip didžiausią nusidėjėlį (123). Kadangi Kristus visiškai sumokėjo skolą Dievui, mes atleisti nuo bet kokio mokėjimo. Nusidėjėliams galimi „laimingi mainai“, jeigu jie liausis rėmęsi savo pačių nuopelnais ir tikėjimu apsiliks Kristaus nuopelnais, lygiai kaip Kristus apsiliko žmonijos nuodėmėmis (124). Nuteisinama vien tikėjimu.

20. Kalvinas pateikia imputacinį Kristaus nuodėmingumo supratimą. Kristus, pasak jo, buvo padengtas nuodėmės nešvarumu dėl „kaltės perkėlos“ (125). „Kaltė, už kurią mūsų laukė bausmė, buvo perkelta ant Dievo Sūnaus galvos. Pirmiausia turime atminti šį pakeitimą“ (126), kad būtume išgelbėti iš baimės. Kristus ne tik numirė kaip piktadarys, bet ir pakliuvo į pragarą bei kentėjo pasmerktųjų skausmus (127).

21. XVII a. Hugo Grocijus suteikė Kalvino soteriologijai teisiškesnę formą išsamiau paaiškindamas, koku

būdu Kristaus kraujo praliejimas rodo Dievo neapykantą nuodėmei (128).

22. Tridento Susirinkimas atpirkimą trumpai aptarė Dekrete dėl nuteisinimo. Remdamasis Augustinu ir Akviniečiu, Susirinkimas laikėsi nuomonės, kad Kristus savo didžiule meile pelnė nuteisinimą ir atmokėjo už mus ant kryžiaus medžio (129). Mokymas apie atpirkimą Tridento Susirinkimo įtrauktas į platesnį kontekstą, apimančių ir nuteisintų nusidėjėlių sudievinimą per Šventąją Dvasią, padarančią juos gyvaisiais Kristaus kūno nariais (130).

Liberalusis protestantizmas

23. Kai kuriuose protestantų ir net katalikų pamoksluose, laikantis pakaitinės baudžiamosios teorijos, Dievas vaizduotas kone kaip kerštingas suverenas, reikalaujantis atmokos už savo įžeistą garbę. Mintis, kad Dievas baudžia nekaltą vietoj kaltojo, atrodė nesuderinama su krikščionių įsitikinimu, jog Dievas neprilygstamai teisingas ir mylintis. Todėl suprantama, kad liberalieji krikščionys pasirinko požiūrį, kuriame kerštingajam Dievo teisingumui neliko vietos. Tam tikrais atžvilgiais grįždami prie Abeliaro, XIX a. teologai pabrėždavo pavyzdinę Jėzaus meilę, skatinančią dėkingai atsiliesti, įgalinančią kitus sekti jo meilės darbais ir per tai pasiekti nuteisinimą. Veikiant Kanto įtakai, mokymas apie atpirkimą buvo išvalytas nuo menamų „kunigiškų iškreipimų“, apimančių aukos ir baudžiamosios atmokos sąvokas. Albertas Ritschlas, atiduodamas duoklę Kantui, atpirkimą apibrėžė kaip laisvę bendradarbiauti su dorybe siekiant „Dievo karalystės“ (131).

24. Vienas iš liberaliosios teorijos variantų yra Schleiermacherio mokymas. Jis laikėsi įsitikinimo, kad Jėzus traukia mus prie tobulumo ne tiek tuo, ką sako ir daro, bet kaip aukščiausias žmogaus sąžinės, perkeistos vienybės su tai, kas dieviška, pavyzdys. Užuoat tiesiog kalbėjęs apie moralinį poveikį, Schleiermacheris rėmėsi organinio, net fizinio, priešastingumo kategorijomis. „Suteikdamas jiems naują gyvybinį pradą, Atpirkėjas leidžia tikintiesiems dalytis jo giedra palaima, ir būtent tai yra jo sutaikinamojo darbo esmė“ (132).

XX a. tendencijos

25. XX a. išniro kelios naujos atpirkimo teorijos. Anot Rudolfo Bultmanno kerigminės teologijos, Dievas žmoniją atperka skelbimu apie kryžių ir prisikėlimą. Atperkamąją kryžiaus reikšmę, Bultmanno akimis, sudaro ne aukos ar pavaduojamos atmokos teorijos (abi atsiduodančios mitologija), bet nuosprendis pasauliui ir jo išgelbėjimas iš blogio galios. Paradoksali žinia apie išganymą per kry-

žių skatina klausytoją atsakyti meilės klusnumu, įgalinančiu iš neautentiškos egzistencijos pereiti į autentišką. „Tikėti Kristaus kryžių reiškia ne rūpintis mitiniu procesu, atliekamu už mūsų pačių ir mūsų pasaulio ribų, ne objektyviu įvykiu, kurį Dievas pakreipia mūsų naudai, bet, priešingai, priimti Kristaus kryžių kaip savą, būti nukryžiuotam kartu su juo“ (133).

26. Paulius Tillichas pasiūlė panašią egzistencinę teoriją, tik galią įveikti žmogaus susvetimėjimą priskyrė bibliniam Jėzaus kaip Kristaus įvaizdžiui ir ypač kryžiaus simboliui. „Kryžius yra ne priešastis, bet parodymas, kad Dievas tikrai prisiėmė žmogaus kaltės padarinius“ (134). Kaip Dievas dalyvauja žmogaus kančioje, taip ir mes atperkami laisvai ištraukdami į dieviškąjį dalyvavimą ir leisdami būti perkeisti (135).

27. Abiejose egzistencinės teorijos atmainose atpirkimas priskiriamas Dievo galiai, veikiančiai per žodžius ar simbolius, perkeičiančius žmogaus savivoką. Pats Jėzus, laikomas neaiškiu, mitų užstojamu istoriniu personažu, sulaukia tik antraeilio dėmesio.

28. Reaguodami į per menką dėmesį istoriniam Jėzui kerigminėje teologijoje ir pastarųjų amžių ekleziocentrinę pamaldumą, kai kurie šiuolaikiniai teologai stengėsi rekonstruoti tikrąją Jėzaus istoriją ir akcentavo, kad Jėzaus mirtį lėmė jo kova su engiančiomis ir neteisingomis politinėmis ir religinėmis struktūromis. Laikyta, kad Jėzus gynęs vargšų, į pakraštį nustumtųjų ir persekiojamųjų teises. Jo sekėjams būtina solidarizuotis su engiamaisiais. Jėzaus gyvenimo ir mirties atperkamas tas, jog tai įkvepia tęsti kovą dėl teisingos visuomenės. Tokia soteriologija būdinga išlaisvinimo teologijai ir kai kurioms politinės teologijos atmainoms (136).

29. Išlaisvinimo teologija, pabrėždama socialinę reformą, gali atrodyti vienpusiška. Kaip pripažįsta ir kai kurie jos šalininkai, vien socialinių bei ekonominių struktūrų pakeitimu neįmanoma nei pasiekti šventumo, nei įveikti nuodėmės. Kadangi blogis didele dalimi kyla iš žmogaus širdies, būtina širdis ir protus perkeisti ir užlieti iš aukštybių kylančiu gyvenimu. Išlaisvinimo teologų požiūriai į eschatologinę viltį skiriasi. Kai kurie iš jų nedviprasmiškai konstatuoja, kad Dievo karalystė istorijos plotmėje negali būti pilnatviškai įsteigta žmogaus veiksmis, tai padarys tik Dievas *paruzijos* metu.

30. Tarp šiuolaikinių teologų, trokštančių atkurti Dievo „žemyneigio“ veikimo varganų kūrinių naudai jausmą, pirmiausia minėtinas Karlas Rahneris. Jis pateikia Jėzų kaip nepranokstamą simbolį, apreiškiantį Dievo neatšaukiamą visuotinę išganingąją valią. Kaip simbolinė tikrovė, Kristus iš tikro vienu metu yra ir

Dievo neatšaukiama maloninga savidava, ir žmonijos tos savidavos priėmimas (137). Rahneris labai santūrus išperkamosios aukos idėjos atžvilgiu. Ją jis laiko senovine sąvoka, kuri laikyta veiksminga Naujojo Testamento laikais, bet „mažai naudinga šiandien stengiantis suprasti tai, ką siekiame suprasti“, būtent priežastinę Jėzaus mirties reikšmę (138). Anot Rahnerio kvazisakramentinio priežastingumo teorijos, Dievo išganingoji valia steigia ženklą, šiuo atveju Jėzaus mirtį ir prisikėlimą, ir per šį ženklą duoda pradžia tam, kas juo žymima (139).

31. Atrodo, jog esminį atpirkimo gėrį, Rahnerio požiūriu, galima įgyti priimant Dievo vidinę savidavą, kaip „antgamtinis egzistencialas“ visiems dovanojamą dar nė negirdėjus gerosios naujienos apie Jėzų Kristų. Pažinta Evangelijos žinia leidžia geriau suprasti, kas jau glūdi Dievo maloningame vidiniame žodyje. Visi, kurie girdi krikščioniškąją žinią ir tiki ją, tampa tikri, kad Dievo galutinis žodis žmonėms yra ne griežtas ir smerkiantis, bet kupinas meilės ir gailestingumo.

32. Rahnerio teorija neabejotinai vertinga savuoju Dievo meilingos iniciatyvos ir pasitikėjimo bei dėkingumo kupino atsako akcentavimu. Ji išvengia kai kurioms ankstesnėms teorijoms būdingo legalistinio ir moralistinio ribotumo. Tačiau kai kas abejoja, ar teorijoje pakankamai atsižvelgiama į Kristaus įvykio priežastinį veiksmingumą ir pirmiausia į atperkamąjį Jėzaus mirties ant kryžiaus pobūdį. Ar tikrai Kristus-simbolis tiesiog tik išreiškia ir perteikia, kas jau anksčiau duota Dievo visuotinėje išganingoje valioje? Ar Dievo vidinis žodis (kaip „transcendentalinis apreiškimas“) nepabrėžiamas išorinio žodžio, kuris duodamas skelbiant Evangeliją kaip Gerąją Naujieną, sąskaita?

33. Žengdami dar toliau už Rahnerį, kai kurie šiuolaikiniai teologai radikaliau perskyrė transcendentalinius ir kategorinius religijos aspektus. Jų akimis, apreiškimas kai transcendentalinė nukreiptis žmogaus dvasiai duota visur ir visada. Įvairiose religijose, įskaitant judaizmą ir krikščionybę, jie atranda visiems bendros dvasinės patirties istoriškai ir kultūriškai sąlygotų simbolinių išraiškų. Visos religijos laikomos atperkamosiomis ta prasme, kad jų „mitai“ skatina suvokti vidinės malonės veikimą ir imtis išlaisvinamosios veiklos. Teigiama, jog, nepaisant mokymų skirtumų, įvairios religijos visos orientuotos į išganymą. „Bet bendroji dinamika išlieka *soteriologinė*, didžiuliai religijų rūpi *išlaisvinimas (vimukti, moksa, nirvana)*“ (140). Remdamasis tokiais samprotavimais, vienas šiuolaikinis teologas kviečia pereiti nuo teocentrizmo ar kristocentrizmo, prie to, ką jis vadina „soteriocentrizmu“ (141).

34. Šios tarpreliginės prieitys yra girtini bandymai siekti skirtingų religinių sampratų darnos ir apginti soteriologijos centriškumą. Tačiau grėsmė keliama savitoms religijų tapatybėms. Pirmiausia krikščionybė netektų savo prigimties, jei atsisakytų mokymo, kad atpirkimas ateina ne tiesiog per vidinį dieviškosios malonės veikimą ar per žmogaus išipareigojimą išlaisvinamajai veiklai, bet per įsikūnijusio Žodžio, kurio gyvenimas ir mirtis yra tikri istoriniai įvykiai, išganomąjį darbą.

35. Transcendentalinę religijų teologiją vos vienas žingsnelis skiria nuo *New Age* teorijų, apie kurias užsiminta I dalyje (142). Darydami prielaidą, jog tai, kas dieviška, yra neatskiriamas žmogaus prigimties dėmuo, kai kurie teologai vietoj nuopuolį bei atpirkimą pabrėžiančios krikščioniškosios tradicijos reikalauja šventiškos, kūrinių akcentuojančios religijos. Išganymo esmę sudaręs imanentinio dieviškumo buvimo atradimas bei aktualizavimas pasitelkiant kosminį dvasingumą, džiugią liturgiją ir psichologines sąmonės praplėtimo ar savitvardos technikas (143).

36. Dvasinio budrumo ir drausmės metodu, kuriuos išrutuliojo didžiosios religinės tradicijos ir kai kurie šiuolaikiniai „žmogiškojo potencialo“ sąjūdžiai, nereikėtų visiškai ignoruoti, bet jų niekada nevalia prilyginti atpirkimui krikščioniškąja šio žodžio prasme. Nėra jokio tvirto pagrindo neigti skvarbų nuodėmės poveikį ir žmogaus negebėjimą savęs atpirkti. Žmoniją atpirkio ir Dievą tinkamai pašlovino tik Dievo gailestingas veikimas Jėzuje Kristuje.

Ankstesnės tradicijos susigrąžinimas

37. Kai kurie katalikų teologai siekia išlaikyti įtampą tarp klasikinės soteriologijos „žemyneigių“ ir „aukštyneigių“ temų. Dažnai linkdami į pasakojamąją ar dramatinę atpirkimo teologiją, šie autoriai iš naujo atrado svarbių temų bibliniuose pasakojimuose, Ireniejaus, Augustino ir Tomo Akviniečio mokymuose. Žemiau pateikiami apmatai remiasi medžiaga, paimta iš įvairių šiuolaikinių autorių.

38. Skirdamosi nuo legalistinių atmokos ar pakaitinės baudžiamosios teorijų, šios teorijos pabrėžia tai, ką galime vadinti atstovaujamoju vadovo vaidmeniu. Neišleidžiant iš akių perskyros tarp Atpirkėjo ir atpirktojo, šiose teorijose akcentuojamas Kristus tapatinimosi su nupuolusia žmonija būdas. Jis yra naujasis Adomas, atpirktosios žmonijos pirmgimis, Galva, su kuria žmonės turi būti suvienyti kaip nariai, arba Vynmedis, į kurį įskiepyti kaip šakelės. Įprastinis būdas, kaip žmonės tampa Kristaus Kūno nariais ir auga vienybe su juo, yra dalyvavimas sakramentuose.

39. Vadovo atstovaujamojo vaidmens teorijoje atpirkimas laikomas Dievo maloningu įsikišimu į nuodėmės ir kančios paženklintą žmogiškąją situaciją. Įsikūnijęs Žodis tampa surinkimo tašku sutaikintai ir atnaujintai žmonijai steigti. Visas Jėzaus gyvenimas, įskaitant paslėptojo ir viešojo gyvenimo slėpinius, yra atperkamas, bet jo viršūnę sudaro Velykų slėpinys, kuriuo Jėzus, meilingai pakludamas Tėvo valiai, užantspauduoja naują sandorą tarp Dievo ir žmogaus. Jėzaus mirtis, neišvengiamai nulemta narsaus pasipriešinimo žmogaus nuodėmei, yra aukščiausias saviukos aktas ir šiuo požiūriu patinkantis Dievui, iškilium būdu atmokantis už nuodėmės netvarką. Nebūdamas asmeniškai kaltas nei Dievo baudžiamas už kitų nuodėmes, Jėzus iš meilės susitapatina su nuodėminga žmonija ir patiria jos susvetimėjimo Dievo atžvilgiu skausmą (144). Romasis Jėzus leidžia savo priešams išlieti ant savęs pyktį. Atsakydamas meile į neapykantą ir sutikdamas kentėti, tarsi būtų kaltas, Jėzus padaro Dievo gailestingąją meilę esamą istorijoje ir atveria kanalą, kuriuo atperkamoji malonė gali srūti į pasaulį.

40. Šis atpirkimo darbas atbaigiamas prisikėlusio Išganytojo gyvenimu. Prikeldamas Jėzų iš numirusių, Dievas padaro jį gyvybės šaltiniu daugeliui. Prisikėlimas yra Dievo kuriamosios meilės išliejimas į tuščią erdvę, sukurtą Jėzaus „kenozinės“ saviukos. Per prisikėlusį Kristų, veikiantį Šventojoje Dvasioje, atpirkimas tęsiasi iki laiko pabaigos vis naujus žmones „įskiepijant“ į Kristaus Kūną. Nusidėjėliai atperkami, kai atsiveria Dievo dosniam dovanojimuisi Kristuje, kai, padedami malonės, seka jo klusnumu ir savo išganymo viltį deda į Dievo nenutrūkstamą gailestingumą jo Sūnuje. Trumpai tariant, būti atpirtam reiškia įžengti į bendrystę su Dievu per solidarumą su Kristumi. Kristaus Kūne sienos vis smarkiau griaunamos ir tikrove vis labiau tampa susitaikymas ir taika.

IV. SISTEMINĖS PERSPEKTYVOS

1. Atpirkėjo tapatybė: kas yra Atpirkėjas?

1. Remiantis, viena vertus, nuodėmės ar nuopuolio ir, kita vertus, malonės ar sudievinimo idėjomis, atrodo akivaizdu, jog nupuolusi žmogaus prigimtis negebėjo pati atkurti sugriauto santykio su Dievu ir užmegzti draugystės su juo. Todėl tikrasis Atpirkėjas turėjo būti dieviškas. Tačiau labai priderėjo, kad ir žmonijai tektų tam tikras vaidmuo atitaisant savo kolektyvinę kaltę. Pasak Tomo Akviniečio, „vien žmogus negalėjo atmokėti už visą žmonių giminę, o Dievas atmokėti neturėjo; todėl reikėjo [oportebat], kad Jėzus Kristus būtų ir Dievas, ir žmogus“ (145). Anot krikščioniškojo tikėjimo, Dievas negalėjo panaikinti žmogaus kaltės žmo-

nijai nedalyvaujant naujojo Adomo asmenyje, kuriame turėjo būti atnaujinta visa žmonių giminė.

2. Tad atpirkimas yra procesas, apimantis Kristaus ir dievystę, ir žmogystę. Jei jis nebūtų buvęs dieviškas, nebūtų galėjęs ištarti Dievo veiksmingojo nuospren-džio atleisti nei suteikti galimybės dalyvauti Dievo vidiniame trejybiniame gyvenime. Bet jei nebūtų buvęs žmogus, Jėzus Kristus žmonijos vardu nebūtų atmokėjęs už Adomo ir jo palikuonių padarytus nusižengimus. Tiktai turėdamas abi prigimtis, jis galėjo būti aukščiausiasis atstovas, atmokantis už visus nusidėjėlius ir dovanojantis jiems malonę.

3. Kaip Dievo darbas *ad extra*, atpirkimas priskirtinas visiems trims dieviškiesiems Asmenims, bet kiekvienam iš jų vis kitokiu atžvilgiu. Inicijatyva siūsti Sūnų ir Dvasių į pasaulį priklauso Tėvui, pirmapradei versmei, iš kurios trykšta visas gėris. Sūnus, įsikūnydamas ir mirdamas ant kryžiaus, atlieka pervartą: Dievo priešai paverčiami jo draugais. Šventoji Dvasia, atsiunčiama į tikinčiųjų protus ir širdis, įgalina juos asmeniškai naudotis Dievo atperkamojo veikimo vaisiais. Kristui įžengus į dangų, Šventoji Dvasia Kristaus atperkamosios veiklos vaisius daro prieinamus Bažnyčioje ir per Bažnyčią (146).

4. Kas yra Atpirkėjas? Į tą klausimą galima atsakyti tik Bažnyčioje ir per Bažnyčią. Pažinti Atpirkėją reiškia priklausyti Bažnyčiai. Augustinas tai pabrėžė savo mokyje apie visą Kristų, *Christus totus*, – Galvą ir Narius. Pasak Grigaliaus Didžiojo, „mūsų Atpirkėjas laikomas vienu asmeniu su šventąja Bažnyčia, kurią jis padarė sava“ (147). Bažnyčios kaip Kristaus Kūno gyvenimo nevalia atskirti nuo Galvos gyvenimo. Jonas Eudas rodo mums išeities tašką, kaip suprasti Atpirkėjo vienatimumą: „Turime savyje tęsti ir įgyvendinti Kristaus slėpinius bei nuostatus ir dažnai jo prašyti, kad jis juos įgyvendintų bei tobulintų mumyse ir visoje Bažnyčioje... Juk Dievo Sūnus trokšta, kad dalyvautume jo slėpiniuose, taip sakant, juos plėtotume ir tam tikru būdu įamžintume savyje ir visoje Bažnyčioje“ (148). *Gaudium et spes*, 22 skirsnyje, tas visa apimantis Atpirkėjo vienatimumas reiškiamas taip: „Iš tiesų žmogaus slėpinys tikrai nepaaiškėja niekur kitur, tik įsikūnijusio Žodžio slėpinyje. Mat Adomas, pirmasis žmogus, buvo ateisiančiojo, tai yra Kristaus Viešpaties, provaizdis. Apreikšdamas Tėvo ir jo meilės slėpinį, Kristus, naujasis Adomas, pačiam žmogui pilnatviškai parodo, kas yra žmogus, ir atskleidžia jo pašaukimo kilnumą. <...> Kadangi žmogaus prigimtis jame prisiimta, o ne panaikinta, ji ir mumyse tapo be galo sukilninta. Juk jis, Dievo Sūnus, įsikūnijimu tarsi susijungė su kiekvienu žmogumi. Žmogaus rankomis jis darbavosi, žmogaus protu galvojo, žmogaus valia veikė, žmogaus širdimi

mylejo.“ Jonas Paulius II atkartoja tai *Redemptor hominis*: „Per atpirkimo slėpinį Kristus visiems laikams susivienijo su kiekvienu žmogumi“ (149).

5. Žodžio įsikūnijimo dėka Atpirkėjo vienatimumas tampa jau išvelgiamas jo atperkamojoje galioje. Velykų slėpinyje Atpirkėjas išganymą padarė prieinamą visiems: „O aš, kai būsiu pakeltas nuo žemės, visus patrauksiu prie savęs“ (150). Sekminių dovana įgalino jo apaštalus ir mokinius atpažinti, kas buvo Jėzus, kai Bažnyčios bendrystėje – mokydami, laužydami duoną, meldamiesi (151) – jie suvokė, ką Jėzus dėl jų padarė, ko mokė ir ką įsakė. Kaip tik tokia ir yra Šventosios Dvasios paskirtis Jono teologijoje (152).

6. Todėl mes, žmonės, pažinti, kas yra Atpirkėjas, galime tik Bažnyčios bendruomenėje ir per ją. Kristaus negalima atskirti nuo Bažnyčios. Būtent Kristus maitina savo Kūną – Bažnyčią ir taip tikinčiųjų bendruomenę įtraukia į atpirkimo darbą. Būtų klaidinga apsinkinti Bažnyčią tokiu autonomiškumu, kurio ji negali pakelti.

7. Kristaus vienatimumas suprastinas būtent tokioje „kristologinėje konsteliacijoje“, kuri konkretų pavidalą įgyja Bažnyčioje. Velykų slėpinys Bažnyčios liturginiams metams teikia kontekstą (153). Krikščionys kviečiami – savo objektyviu tikėjimu (*fides quae*) ir pagal savo galimybes Bažnyčios bendruomenėje – išpažinti ir skelbti, kad Kristus yra vienintelis šio pasaulio Atpirkėjas, o Bažnyčia – visuotinis išganymo sakramentas. Kristaus įvykis padaromas prieinamas per Bažnyčią, pastarajai suvokiant, aiškinant ir skelbiant Atpirkėjo vienatimumą.

8. Bažnyčia priartina vienatinį Atpirkėją ta prasme, kad kaip bendruomenė (*koinonia*), gyvenanti Velykų slėpiniu, priima visus patyrusius nuteisinimą Kristuje per Krikštą ar Sutaikinimo sakramentą ir trokštančius gyventi atpirkimu. Nors čia ir turime atkreipti dėmesį, kad bendrystė su Kristaus auka (*prophora*) apima ir dalijimąsi jo kančiomis (154), tas kentėjimas su Kristumi, besireiškiantis ir sakramentiškai, ir realiai krikščionio gyvenime, prisideda prie Bažnyčios statydinimo ir todėl irgi yra atperkamas.

9. Atpirkimo reikšmę ir Atpirkėjo vienatimumą atskleidžia Bažnyčios esminė veikla pasaulyje: *martyria*, *diakonia* ir *leitourgia*. Kaip Viešpaties *koinonia*, Bažnyčia kviečia žmoniją nesavanaudiškai *prophora* gyvensenai, pirmiausia grįstai Eucharistija, bet taip pat ir šventųjų bendryste, kurioje ypatinga vieta tenka Marijai. Tas iš Bažnyčios gyvojo tikėjimo gautas žinojimas, kad tarp atpirkusių ir vienatinio Atpirkėjo egzistuoja intersubjektyvus ryšys, gali būti objektyviai išreikštas autentiškomis teologinėmis ištaromis. Tokios ištaros, pradedamos nuo

Atpirkėjo objektyvumo, gali sustiprinti individo tikėjimo gyvenimą ir suteikti jam apibrėžtą pavidalą. Su Atpirkėjo vienatimumo suvokimu labai seniai ir neatskiriamai yra susietas, pavyzdžiui, sekmadienio kaip to, kuris buvo nukryžiuotas, prisikėlimo dienos šventimas.

10. Bažnyčios sąsają su Kristaus atperkamoju darbu iškiliai patvirtina Marija, Bažnyčios Motina. Nepakartojama malone ji buvo apsaugota nuo nuodėmės, o jos ryšys su Kristaus atperkamoju darbu viršūnę pasiekia per nukryžiuojimą, kai ji „skaudžiai kentėjo drauge su savo Viengimiū ir motinos širdimi jungėsi su jo auka, meilingai sutikdama, kad būtų aukojama jos pagimdytoji našta“ (155). Pasak Jono Pauliaus II, „su atperkamoja jos Sūnaus auka Viešpaties tarnaitės motiniškasis tarpininkavimas įgijo visuotinį matmenį <...>. Marijos klusnus bendradarbiavimas dalyvauja Atpirkėjo, vienatinio tarpininko, visuotiniame tarpininkavime“ (156).

11. Tėvas padarė mus savo vaikais atpirkdamas per Kristaus žmogiškąją valią. Dėl to, kad Kristus pakluso Tėvo valiai ir atidavė savo gyvybę už daugelį (157), jo asmuo ir atpirkimo darbas mūsų pasaulyje įgyja nepakartojamą ir neprilygstamą reikšmę bei kilnumą. Kristaus kilsmas iš Tėvo nenutrūksta ir jam save atiduodant už mus. Šis nepakartojamas santykis dėl savo pačios prigimties negali būti teologiškai integruotas į jokią kitą religiją, net jei atpirkimo vaisiai prieinami visiems. Tai, kad Kristus kaip Atpirkėjo žmogiškoji valia yra istoriškai sąlygota, savaime nepanaikina galimybes, kad tai, kas žmogiškai yra *sui generis* ir Laiške žydams vadinama „klusnumo mokymusi“, klusnumo, kurį Kristus radikaliai įgyvendins Velykų slėpinyje. Kadangi ši Kristus kaip Atpirkėjo žmogiškoji valia visiškai atitinka dieviškąją valią („Ne mano, bet tavo valia“), Kristus kaip įsikūnijęs Tarpininkas yra mūsų gyvenėjas ir dangiškojoje šventovėje (158).

12. Atpirkėjo savęs atidavimo už visus idėja neabejotinai remiasi Velykų slėpiniu, bet sykiu ne mažiau ir įsikūnijimo slėpiniu bei kitais Kristaus gyvenimo slėpiniais, kviečiančiais krikščionis gyventi sekant jo pavyzdžiu kaip „*filiū in Filio*“ (159). Čia aikštėn iškyla krikščioniškajam gyvenimui būdingas trejbinis matmuo. Per nuteisinimą, tikinčiojo gaunamą Bažnyčioje, krikščioniškoji patirtis drauge su Atpirkėju persislenka į pašventintą atpirtąjį gyvenimą, vadovaujamą ir tobulinamą – intensyviau nei nuteisinant – Šventosios Dvasios. Tai reiškia, kad esame kviečiami jau dabar per Kristų Šventojoje Dvasioje dalyvauti dieviškajame Trejybės gyvenime. Tad Tėvo dovana, būtent jo Sūnaus asmuo ir dalijimasis Šventąja Dvasia, nesuderinami su pelagijonybės pastagomis teigti, kad žmogaus prigimtis gali save nuteisinti savo pačios išgalėmis, ir su kvietizmu, per kuklų vaidmenį skiriančiu žmogaus asmeniui.

13. Krikščioniškasis gyvenimas Tradicijos teisingai laikomas rengimusi amžinajai bendrystei su Dievu. Šia prasme „kūne“ keliaujame į susitikimą su mūsų vienatiniu Viešpačiu, Atpirkėju, kad vieną dieną pilnatviškiau su juo susivienytume. Tačiau Atpirkėjo vienatimumas atskleidžia ir per tikinčiųjų gyvenimą čia ir dabar. Šiame pasaulyje, paženklintame ir kūrinijos gerumo, ir nuopolio nuodėmingumo, krikščionys, sekdami Kristumi, mėgina atpirkimą įgyvendinti ir skleisti. Jų dorybingas gyvenimas ir krikščioniškosios gyvenenos pavyzdys leidžia visų epochų žmonėms pažinti, kad yra vienatinis šio pasaulio Atpirkėjas. Evangelizacija yra būtent tai.

2. Nupuolusioji ir atpirktoji žmonija

14. Krikščioniškasis tikėjimas atpirkimu pirmiausia yra tikėjimas į Dievą. Jėzuse Kristuje, savo vienatiniame įsikūnijusiame Sūnuje, „tasai Vienatinis, kurį žmonės vadina Dievu“ (šv. Tomas) apreiškia save kaip vienatinį ir tikrą Išganytoją, kuriuo visi gali pasitikėti. Tačiau sykiu privalu pabrėžti, kad tas Dievas – Išganytojas apreiškia žmonijai ir ją pačią: tad jos būvis yra radikaliai įkeltas į santykį su siūlomu išganymu ir nuolatos apibrėžtinai į tą santykį atsižvelgiant.

15. Kaip žmogaus būvis apšviečiamas išganymo, Dievo siūlomo Jėzuse Kristuje? Kaip žmonija atrodo atpirkimo akivaizdoje? Atsakymas galėtų apšviesti žmogaus istorinę situaciją, bet, kaip atkreipėme dėmesį I dalyje, ją ženklina ir svarbūs kontrastai.

16. Galima būtų pasakyti, kad Jėzaus Kristaus siūlomo atpirkimo akivaizdoje žmonija atranda, kad ji iš pagrindų orientuota į išganymą [1] ir iš pagrindų paženklinta nuodėmės [2].

Žmonija, orientuota į išganymą

17. Kristaus atpirkimu žmonijai pirmiausia apreiškiamas, kad ji vienu metu ir *skirta* išganymui, ir *geba* jį priimti.

18. Visa biblinė tradicija pilna situacijų, kai Izraelio tauta – neturtingų žmonių, pašauktų tapti Izraelio tauta, grupė – savo Dievo ieškoti ir jį išpažinti skatinama Dievo įsikišimais, išgelbėjančiais ją iš negandos ir pražūties. Nuo Išėjimo knygos epizodų, kur Jahvė galingai ištiesia pagalbos ranką, iki atleidimo palūžusiai ir atgailaujančiai širdžiai akivaizdu, kad, Dievo tautos ir kiekvieno tikinčiojo akimis, Dievo apsireikimą rodo atneštas *išganymas*.

19. Bet lygiai taip pat akivaizdu, kad Dievas įsikiša ir, vadinasi, apsireiškia išganymo *poreikiui* jo tikraisiais matmenimis esant aiškiai regimam tų, kurie iš Dievo teikiamo išganymo gaus naudos.

20. Dievas buvo toks ištikimas savo „įsipareigojimui“ žmonijai, savo planui sudaryti sandorą su žmonija, kad, „atėjus metui“, atsiuntė jiems savo vienatinį Sūnų. Kitaip tariant, Dievas nepasitenkino tiesiog įsikišimu „iš išorės“ per tarpininkus, pats išlikdamas, taip sakant, atstu nuo tų, kuriuos troško išganyti. Jėzuse Kristuje Dievas pats atėjo pas juos, tapo vienu iš jų. Tėvas atsiuntė savo vienatinį Sūnų Šventojoje Dvasioje dalytis žmogiškuoju būviu (viskuo, išskyrus nuodėmę) ir per tai užmezgti tiesioginį ryšį su žmogumi. Tai buvo padaryta, kad žmonės galėtų atgauti Dievo palankumą ir pilnatviškai įsitraukti į dieviškąjį gyvenimą. Dėl to žmogaus būvis atsidūrė visiškai naujoje perspektyvoje.

21. Žmogaus būvis pirmiausia iškyla kaip *meilės*, galinčios eiti „iki galo“, *objektas*: Dievo meilės mums įrodymas yra tai, kad Kristus, mums visiems tebesant nusidėjėliais, „numirė už mus“ (160) ir: „Jei Dievas už mus, tai kas gi prieš mus?! Jeigu jis nepagailėjo savo Sūnaus, bet atidavė jį už mus visus, – kaipgi jis ir visko nedovanotų kartu su juo?!“ (161).

22. Taigi remiantis išganingąja Dievo valia, jo apreikšta per savo Sūnų, kuris įsikūnijo, numirė ir prisikėlė iš numirusių, žmonijos laukia pilnatvė. Dievo žmonijai Jėzuse Kristuje nuskirtas ir radikalus prigimties išganymas: ji savo ruožtu kviečiama įžengti į Jėzaus Kristaus velykinio slėpinio dinamiką. Kita vertus, tas išganymas įgyja *sūnystės* Kristaus, Sūnaus, Dvasioje pavidałą. Traukiami ir palaikomi Dvasios (dalyvaudami sakramentuose), vyrai ir moterys kviečiami kupini tikėjimo ir vilties gyventi dangiškojo Tėvo vaikų būviu, bet kartu ir jausti pareigą vykdyti žemėje jo valią – mylėti savo brolius ir su meile jiems tarnauti.

23. Kita vertus, net ir neapsaugoti nuo lūkesčio ir liūdesio, šio pasaulio skausmo kupinų akimirku, jie žino, kad visomis aplinkybėmis juos lydi Dievo malonė – veiklus jo meilės ir galestingumo buvimas juose. Ir net mirties akimirką jie žino, jog tai ne pabaiga, nes jiems pažadėtas kūno prisikėlimas ir amžinasis gyvenimas.

24. Nors žmonija gali pasirodyti skurdi ir nedaug verta, iš to neišplaukia, kad ji visiškai bevertė Dievo akyse. Priešingai, Biblija mums nuolatos primena: Dievas žmonijos naudai įsikiša tik todėl, kad žmonės laiko vertus jo įsikišimo. Turėtume, pavyzdžiui, įsidėmėti patikinimą Izraeliui jo kančios gelmėje: „Kadangi esi man brangus ir vertingas, ir mylimas mano“ (162).

25. Kitaip tariant, anot biblinio ir krikščioniškojo tikėjimo, nepaisant visko, kas neigiama žmonijoje, visada lieka kas nors, ką *galima išganyti*, nes tą *gali mylėti pats*

Dievas ir, vadinasi, *myli*. Kaip tai gali būti ir kaip tą gali suvokti žmogus?

26. Biblinis ir krikščioniškasis atsakymas yra mokymas apie kūriniją. Pasak šio mokymo, žmonija ir pasaulis neturi teisės egzistuoti ir kartu nėra „atsitiktinumo ar būtinybės“ vaisius. Jie egzistuoja, nes buvo ir yra pašaukti. Jie buvo pašaukti, kai dar neegzistavo, bet taip, kad galėtų pradėti egzistuoti. Jie pašaukti iš nebūties, kad būtų atiduoti sau dėl savęs pačių ir todėl egzistuoti savarankiškai.

27. Bet jei toks yra žmogaus pirminis būvis pasaulyje – būvis, kuris kaip tik ir daro jį tokios žinios skelbėju, – tai iš to išplaukia svarbių padarinių, kuriuos išryškina tikėjimas.

28. Dievas sukūrė žmoniją turėdamas tikslą. Sukūrė dėl tos pačios priežasties, kurią apreiškia Dievo įsikišimai istorijoje, – iš meilės žmonijai ir dėl jos gerovės. Kalbant tiksliau, sukūrė žmogų, kad su juo sudarytų sandorą ir leistų jam dalyvauti paties Dievo gyvenime. Kitaip tariant, kūrinija skirta *malonei*, Dievo gyvenimui, gyvenimui su Dievu ir Dievui.

29. Jei Dievas pašaukia mus paskirčiai, aiškiai pranonokstamčiai žmogiškąsias galias, nes tai tegali būti gryn malonė, vis dėlto tiesa, kad ta paskirtis turi atitikti *tai, kas žmogus yra kaip toks*. Kitaip Dievo dovanos ir malonės gavėjas būtų ne tas, kuris tam pašauktas. Šia prasme, su visa pagarba malonės neužtarnaujamumui, žmogaus prigimtis yra orientuota į antgamtybę ir įgyvendina save malonėje ir per malonę taip, kad žmogaus prigimtis yra atvira antgamtybei (*capax Dei*).

30. Vis dėlto reikia pabrėžti, kad Dievas savo malonės žmonijai neprimeta; jis ją tiesiog siūlo. Vadinasi, *jis rizikuoja*. Kadangi naudojasi Dievo suteikta laisve, žmogus gali ne visada elgtis taip, kaip norėjo Dievas, gali piktnaudžiauti Dievo duotais talentais siekdamas savo tikslų bei garbės.

31. Dievas šias dovanas suteikė, kad žmonija trokštų ieškoti Dievo ir surastų jį kaip vienintelę pilnatvės žmogui versmę. Bet žmogus visada gali kita linkme nukreipti savo prigimties dinamiką ir širdies judėjimą. Vis dėlto lieka tiesa, jog žmogus sukurtas – ir toliau toks liks – Dievo meilei, malonei ir Dievo jam sumanytam išganymui.

Žmonija nuodėmėje

32. Kristaus atpirkimas atveria dar vieną požiūrį į žmoniją istoriniame būvyje: šį būvį ženklinantys neigiami aspektai yra žmogaus nuodėmės vaisius, bet

tai neprivertia suabejoti Dievo ištikima kuriamąja ir išganomąja meile.

33. Kaip ir visuotinė patirtis, tikėjimas neturėtų išleisti iš akių neigiamų žmogaus būvio aspektų. Jis neturi ignoruoti to, kad istorijoje ne viskas vyksta pagal Dievo Kūrėjo intencijas. Tačiau tai nepanaikina tikėjimo: Dievu, kuris išpažįstamas tikėjimu, galima pasitikėti. Dievas neišsižada savo pradinės intencijos, jis tik imasi priemonių kuo įstabiausiu būdu atkurti tai, kas sugadinta. Įsikišdamas per Jėzų Kristų, jis, nepaisydamas žmogaus, savo *partnerio*, neištikimybės, parodė, kad yra ištikimas sau.

34. Atsiųsdamas savo Sūnų žmogaus pavidalu, Dievas, pasaulio Kūrėjas ir Išganytojas, pašalina bet kokią pagrindą abejoti dieviškuoju planu sudaryti išganingą sandorą.

35. Ta Dievo ištikimybės savo sandorai apraiška atskleidžia žmogaus būvio neigiamus aspektus ir per tai žmonių giminės išganymo poreikio didumą bei gilumą.

36. Dievas iš tiesų siunčia savo vienatinį Sūnų atkurti jo išganymo plano, glūdinčio jau pačiame kūrimo akte, tik dėl to, kad tas planas buvo iš pagrindų sugriautas. Jo sėkmė dabar priklauso nuo „naujos pradžios“, Ireniejaus vadintos „suvienijimu iš naujo“. Sūnus įsikūnijo, jog atnaujintų sandorą, tik dėl to, kad sandora buvo sulaužyta ne Dievo, bet žmonių valia. Ir jei įsikūnijęs Sūnus, kad ją atnaujintų, turėjo vykdyti Tėvo valią, tapti *klusnus iki mirties*, iki kryžiaus mirties, tai tik dėl to, jog tikroji žmogaus nelaimės versmė yra jo neklusnumas, nuodėmė, atsisakymas vaikščioti Dievo siūlomos sandoros keliais.

37. Vadinasi, Dievo Sūnaus įsikūnijimas, gyvenimas, mirtis ir prisikėlimas apreiškia ne tik Dievo Išganytojo meilę, bet ir sykiu žmogaus būvį jam pačiam.

38. Jėzus pasirodo kaip vienintelis kelias į išganymą todėl, jog žmonijai, kad ji būtų išganyta, jo reikia ir kad be jo ji pražūtų. Todėl turime pripažinti – visi žmonės ir visas pasaulis apjuostas nuodėmės (163) ir taip būta „nuo pradžios“. Tada galima sakyti, kad Jėzus pasirodė, kad iš pagrindų „atkurtų“ žmogaus būvį ir būtent duotų naują pradžią.

39. Galima sakyti, kad Jėzus yra labiau „pradžia“ nei pats Adomas. „Pradžią duodančioji“ *Meilė* yra svarbiau už „pirmąją nuodėmę“, nes žmonių giminė jos būvį ženklinančios nuodėmės didumą ir gilumą iki galo suvokė tik tada, kai Jėzuje Kristuje buvo ap-

reikštas Dievo meilės visai žmonių giminei „plotis ir ilgis, ir aukštis, ir gylis“ (164).

40. Dievas, atsiųsdamas savo Sūnų, iš naujo visiems atvėrė išganymo vartus todėl, kad nepakeitė nuostatos šiuo atžvilgiu; nuostatą buvo pakeitusi žmonija. Sandorą, meilės Dievo trokštą nuo pradžios, buvo sulaužiusi žmogaus nuodėmė. Todėl kilo konfliktas tarp Dievo plano ir žmogaus troškimų bei elgesio (165).

41. Nuo pat pradžios atmesdama Dievo kvietimą, žmonija nusigręžė nuo savo tikrosios paskirties ir istorijos įvykiai paženklinoti nutolimo nuo Dievo bei jo meilės plano; istorija išties paženkлина Dievo atmetimo.

42. Dievo vienatinio Sūnaus atėjimas į žmogaus istorijos šerdį rodo, kad dieviškoji valia siekia įgyvendinti savo planą nepaisydama pasipriešinimo. Kristaus, ir ypač jo kryžiaus, slėpinys ne tik parodo nuodėmės didumą ir jos padarinius žmonijai – nedorybės „slėpinių“, – bet ir aiškiai bei galutinai apreiškia Dievo meilės neužtarnaujamumą, radikalų atlaidumą ir eschatologinį pergalingumą.

43. Čia galima priminti tradicinę patristinę ir augustinę dviejų „Adomų“ temą. Nebandome jų vieno kitam prilyginti, bet tradicinis jų *sugretinimas* vis dėlto prasmingas. Pagrindiniuose Pauliaus tekstuose, kuriuose tai daroma (166), taip pabrėžiamas nuodėmės ir išganymo visuotinumai. Šiuo sugretinimu norima perteikti „juo labiau“ mintį, nusveriančią svarstyklės Kristaus ir išganymo naudai: jei pirmajam Adomui buvo būdingas visuotinumai matmuo nuopuolio plotmėje, tai juo labiau visuotinesnis yra antrasis Adomas *išganymo plotmėje*, t. y. savo siūlymo visuotinumai ir jo perteikimo eschatologiniu veiksmingumu.

44. Tad štai koks priešais akis iškyla žmogaus būvis – padalytas tarp dviejų Adomų, ir būtent taip krikščioniškasis tikėjimas aiškina tą „kontrastingą“ situaciją, kurią ir bet kuris netikintysis atpažįsta kaip būdingą istoriniam žmogaus būviui. Dėl savo kilmės iš Adomo panirusi į nuodėmės, neklusnumo ir mirties istoriją, žmonija pašaukta vienyti su Dievo atsiųstuoju naujuoju Adomu, jo vienatiniu Sūnumi, mirusiu už mūsų nuodėmes ir prisikėlusiu, kad būtume nuteisinti. Krikščioniškasis tikėjimas aiškiai skelbia, kad su pirmuoju Adomu paplito nuodėmė, o su antruoju Adomu radosi apščiai malonės (167).

45. Visa žmonijos istorija ir kiekvieno žmogaus širdis yra arena, kurioje tarp šių abiejų Adomų rutuliojasi žmonių išganymo bei gyvenimo drama ir skleidžiasi Dievo malonė bei garbė.

3. Pasaulis, veikiamas atperkamosios malonės

Atpirkimo paženklinta žmonija

46. Dievo Sūnus mūsų broliu tapo pirmiausia tam, kad išganytų žmones (168), – visai mėgintu, bet nenusidėjusiu (169). Pritariant kai kuriems patristiniams autoriams (įskaitant Ireniejų ir Atanazą, minėtus III dalyje) (170), galima teigti, kad net jei negali būti ir kalbos apie „kolektyvinį išikūnijimą“, Žodžio išikūnijimas paveikė visą žmogaus prigimtį. Vien dėl to, kad vienas iš žmonių šeimos narių yra Dievo Sūnus, visi kiti, būdami jo broliai ir seserys, igeria naują kilnumą. Būtent todėl, kad Kristus prisimtoji žmogaus prigimtis išlaikė savo kūriniską tapatybę, pati žmogaus prigimtis buvo pakelta į aukštesnį būvį. Pasak pastoracinės konstitucijos apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje, „jis, Dievo Sūnus, išikūnijimu tarsi susijungė su kiekvienu žmogumi“ (171). Kaip „antrasis Adomas“ Kristus iš naujo suvienija žmoniją Dievo akivaizdoje, tampa atnaujintos šeimos galva ir atkuria pirminį Dievo paveikslą. Apreikšdamas Tėvo meilės slėpinį, Kristus pilnatviškai apreiškia žmoniją jai pačiai ir atskleidžia kiekvieno asmens aukščiausią pašaukimą (172).

47. Kristaus atperkamosis darbas paveikė visus žmones santykio su galutine paskirtimi lygmeniu, nes visi pašaukti amžinajam gyvenimui. Praliedamas savo kraują ant kryžiaus, Kristus įsteigė naują sandorą, malonės režimą, skirtą visiems žmonėms. Kiekvienas iš mūsų išvien su apaštalu gali sakyti: jis „pamilo mane ir paaukojo save už mane“ (173). Kiekvienas pašauktas per įvaikinimą dalytis Kristaus sūnyste. Dievas tam nešaukia nesuteikdamas gebėjimo į tai atsilipti. Todėl Vatikano II Susirinkimas moko, kad visi žmonės, net tie, kurie niekada negirdėjo Evangelijos, yra palytėti Kristaus malonės (174). „Turime pripažinti, jog Šventoji Dvasia visiems suteikia galimybę vien Dievui žinomai būdu susijungti su šiuo Velykų slėpiniu“ (175). Su visa pagarba slėpiningiems dieviškosios apvaizdos veikimo būdams neevangelizuotųjų atžvilgiu pastebėtina, kad čia pagrindinis dėmesys skiriamas apreikštajam išganymo planui, parodančiam Dievo gailėstingus ketinimus ir būdą, kuriuo Dievas tinkamai pašlovinamas.

Tikėjimo atsakas

48. Pirmutinė įžengimo į naująją malonės sandorą sąlyga yra turėti tikėjimą, kurio pavyzdys – Adomo tikėjimas (176). Tikėjimas yra pamatinis atsakas į Evangelijos gerąją naujieną. Niekas negali būti išganytas be tikėjimo, kuris yra viso nuteisinimo pamatas ir pradmuo (177).

49. Tikėjimo gyvenimui nepakanka protu pritarti Evangelijos turiniui ar kliautis dieviškuoju gailėstingumu. Atpirkimas veiksmingas tik tada, kai įgyjame naują egzistenciją, besiremiančią meilės kupinu klusnumu (178). Tokia egzistencija atitinka klasikinį tikėjimo, gaivinamo meilės, supratimą (179).

50. Krikštu, tikėjimo sakramentu, tikintysis įtraukiamas į Kristaus Kūną, išlaisvinamas iš gimtosios nuodėmės ir jam garantuojama atperkamoji malonė. Tikintysis „apsivelka“ Kristumi ir gyvena atnaujintą gyvenimą (180). Atnaujintas krikšto kaip mirties nuodėmei ir prisikėlimo tikram gyvenimui Kristuje suvokimas gali įgalinti krikščionis patirti atpirkimo realumą bei suteikti jiems džiaugsmo ir laisvės gyvenant Šventojoje Dvasioje.

Išlaisvinimas

51. Krikštas yra išlaisvinimo iš nuodėmės ir atgimimo naujai pasirinktoje laisvėje sakramentas. Išlaisvintas iš nuodėmės Dievo malone, skatinančia atsakyti tikėjimu, tikintysis pradeda krikščioniškojo gyvenimo kelionę. Per malonės sužadintą tikėjimą tikintysis išlaisvinamas iš blogio valdžios ir patikimas Jėzui Kristui, mokytojui, dovanojančiam vidinę laisvę. Tai ne tiesiog gryna laisvė, neutraliai leidžianti daryti viską, ką galima, bet sąžinės laisvė, kviečianti Kristaus malonės apšviestus žmones paklusti giliausiam jų esybės įstatymui ir laikytis Evangelijos taisyklių.

52. Tiktai Evangelijos šviesoje sąžinė gali būti ugdoma vykdyti Dievo valią nejausdama savo laisvės suvaržymo. Pasak Vatikano II Susirinkimo mokymo, „visi žmonės privalo ieškoti tiesos, ypač tiesos apie Dievą ir Bažnyčią, ir pažinę priimti ją ir jos laikytis. Šventasis Sinodas taip pat išpažįsta, kad ši pareiga liečia ir saisto žmonių sąžinę ir kad tiesa žmogų įtikina ne kitaip, kaip tik pačios tiesos galia švelniai ir drauge galingai veikdama jo protą“ (181).

53. Gyvieji Kristaus Kūno nariai tampa Dievo draugais ir amžinojo gyvenimo vilties paveldėtojais (182). Jie gauna pirmutinius Šventosios Dvasios vaisius (183), į jų širdis apščiau išliejama Šventosios Dvasios meilės (184). Ta meilė, trykštanti klusnumu ir gerais darbais (185), atnaujina tikinčiuosius iš vidaus ir padaro juos gebančius laisvai laikytis naujojo Evangelijos įstatymo (186). Šventosios Dvasios malonė dovanoja vidinę ramybę, teikia džiaugsmą ir padeda tikėti bei laikytis įsakymų.

Sutaikinimas

54. Išlaisvinimas iš nuodėmės atpirkimu Kristuje sutaikina žmogų su Dievu, artimu ir visa kūrinija. Ka-

dangi gimtoji ir tikroji nuodėmė iš esmės yra maištas prieš Dievą ir dieviškąją valią, atpirkimas atkuria taiką ir bendravimą tarp žmogaus ir Kūrėjo: Dievas patiriamas kaip Tėvas, atleidžiantis savo vaikui ir primantis jį atgal. Šventasis Paulius iškalbingai aptaria sutaikinimo aspektą: „Taigi kas yra Kristuje, tas yra naujas kūrinys. Kas buvo sena – praėjo, štai atsirado nauja. O visa tai iš Dievo, kuris mus per Kristų sutaikino su savimi <...>. Juk tai Dievas Kristuje sutaikino su savimi pasaulį, nebeįskaito žmonėms nusikaltimų ir patikėjo mums sutaikinimo žinią. <...> Kristaus vardu maldaujame: *Susitaikinkite su Dievu!*“ (187).

55. Evangelijos žodis sutaikina sukilusius prieš Dievo įstatymą ir parodo naują klusnumo taką iki Kristaus apšviestos sąžinės gelmių. Prieš artindamiesi prie altoriaus, krikščionys privalo susitaikyti su artimu (188).

56. Atgailos ir Sutaikinimo sakramentas pašventina sugrįžimą prie krikšto slėpinio ir yra susitaikinimo su Dievu sakramentinė forma ir jo atleidimo dėl atpirkimo Kristuje įgyvendinimas.

57. Bažnyčioje krikščionys nuolatos išgyvena sutaikinimo slėpinį. Atkūrę taiką su Dievu ir paklusdami Evangelijos įsakymams, jie toliau tęsia sutaikintąjį gyvenimą drauge su kitais, su kuriais yra pašaukti į bendruomenę. Sutaikinti su pasauliu, jie nebedaroko jo grožio ir nebebijo jo galių, bet, priešingai, stengiasi apsaugoti ir kontemplanuoti pasaulio stebuklus.

Bendrystė

58. Laisvė nuo nuodėmės, sutvirtinta sutaikinimo su Dievu, artimu ir kūrinija, leidžia krikščionims atrasti tikrąją bendrystę su savo Kūrėju, tapusiu jų Išganytoju. Per tokią bendrystę jie įgyvendina savo paslėptas potencines galimybes. Kad ir kokios didelės būtų žmogaus prigimties intelektinės ir kuriamosios galios, jomis neįmanoma pasiekti pilnatvės, įgalinamos bendrystės su Dievu. Bendrystė su Atpirkėjo asmeniu tampa bendryste su Kristaus Kūnu, t. y. visų pakrikštytųjų bendryste Kristuje. Tad atpirkimui būdingas socialinis matmuo: būtent Bažnyčioje ir per Bažnyčią, Kristaus Kūną, individas išganomas ir atranda bendrystę su Dievu.

59. Vienydamasis su visų laikų ir vietovių pakrikštytais tikinčiaisiais, krikščionis gyvena šventųjų bendrystėje, kuri yra pašventintų asmenų (*sancti*) bendrystė priimant šventus dalykus (*sancta*): Dievo žodį ir sakramentus, kuriuose esti bei veikia Kristus ir Šventoji Dvasia.

Kova ir kančia

60. Visi gyvenantieji Kristuje pašaukti veikliai dalyvauti tebesitęsiančiame atpirkimo procese. Įtraukti į Kristaus Kūną, jie tęsia jo darbą ir per tai artimiau su juo susivienija. Kaip jis buvo prieštaravimo ženklas, lygiai taip ir pavieniai krikščionys bei visa Bažnyčia tampa prieštaravimo ženklais kovodami su nuodėmės ir pražūties jėgomis supami kančios ir pagundų. Tikintieji vienijasi su Viešpačiu savo malda (189), darbais (190) ir kančiomis (191); visa tai turi atperkamoją vertę, jei sujungama su paties Kristaus veikla ir įtraukiama į tai. Kadangi kiekvienas nuopelningas žmogaus veiksmas yra įkvėptas ir paskatintas dieviškosios malonės, Augustinas pareiškė, jog Dievas trokšta, kad jo dovanos taptų mūsų nuopelnais (192).

61. Šventųjų bendrystė apima Kristaus Kūno narių, įskaitant pašlovintus iki mūsų, dalijimąsi kančiomis, pagerbimais, džiaugsmiais, maldomis ir užtarimais. „Todėl jei kenčia vienas narys, su juo kenčia ir visi nariai. Jei kuris nors narys pagerbiamas, su juo džiaugiasi visi nariai“ (193).

62. Turint priešais akis abipusį krikščionių sutaikinimą Kristaus Kūne, kiekvieno kančia yra dalyvavimas Kristaus atperkamojoje kančioje. Kentėjimu tarnaudamas Evangelijai krikščionis papildo, „ko dar trūksta Kristaus vargams dėl jo Kūno, kuris yra Bažnyčia“ (194). Tikintieji nebėga nuo kančios, bet laiko ją veiksminga priemone vienyti su Kristaus kryžiumi. Ji jiems tampa užtarimu per Kristų ir Bažnyčią. Nuo atpirkimo neatsiejamas kentėjimo išvien su Nukryžiuotuoju priėmimas. Pakelti išorinius išbandymus padeda Dievo pažadai ir amžinosios palaimos anticipacija.

Bažnytinis solidarumas

63. Atpirkimui būdingas bažnytinis aspektas, nes Bažnyčia Kristaus buvo įsteigta „įamžinti atpirkimo išganomąjį darbą“ (195). Kristus mylėjo Bažnyčią ir „atidavė už ją save, kad ją pašventintų“ (196). Per Šventąją Dvasią Kristus yra Bažnyčioje, kuri yra „šios [Dievo] karalystės ūglis ir pradžia žemėje“ (197). Nors ir sutepta savo narių, dažnai neatspindinčių Kristaus tikrojo veido (198), nuodėmingumo bei susiskaldymo, Bažnyčia savo gilesne tikrove išlieka šventąja šventove, kurios „gyvieji akmenys“ (199) yra tikintieji. Ji nuolatos stengiasi apsisvalyti, kad akivaizdžiai būtų išganymo „visuotinis sakramentas“ (200), artimos jungties su Dievu ir žmonių giminės vienybės ženklas ir įrankis (201). Bažnyčiai tenka užduotis skelbti žinią apie išganymą ir sudabartinti išganomąjį įvykį sakramentų šventimu.

64. Bažnyčioje skleidžiasi įvairūs atpirkimo etapai, jau minėti išlaisvinimas, sutaikinimas, bendrystė. Gyvenimas Šventojoje Bažnyčioje, Atpirkėjo Kūne, leidžia krikščionims pamažu išsigydyti savo nuodėmės sužeistą prigimtį. Išvien su kitais Bažnyčios tikinčiais krikščionis vis labiau išlaisvinamas iš visokios susvetimėjimą sukeliančios vergystės atranda atskirtį nugalinčią tikrąją bendrystę.

65. Tikėjimo gyvenimas stiprina krikščionių tikrumą, kad Dievas atleido jų nuodėmes ir kad jie atrado tarpusavio bendrystę bei taiką. Dalijimasis tikėjimu ir malda šventųjų bendrystėje praturtina asmens dvasinį gyvenimą.

66. Švęsdamas Eucharistiją krikščionis atranda bažnytinio gyvenimo ir bendrystės su Atpirkėju pilnatvę. Šiame sakramente tikintysis dėkoja už Dievo dovanas, vienijasi su Jėzaus saviuoka ir dalyvauja jo išganingame gyvenime bei mirtyje. Per Eucharistiją bendruomenė išlaisvinama iš nuodėmių ir atgaivinama jos egzistencijos pačios versmės. „Kada tik ant altoriaus atnašaujama kryžiaus auka, kuria *jau yra paaukotas mūsų velykinis Avinėlis* (1 Kor 5, 7), vykdomas mūsų atpirkimo darbas“ (202). Dalyvaudamas Eucharistijoje pavienis krikščionis Kristaus Kūne pamaitinamas ir perkeičiamas, giliau įtraukiamas į išlaisvinamąją Bažnyčios bendrystę.

67. Eucharistinė bendrystė suteikia nuodėmių atleidimą Kristaus kraujuje. Šis sakramentas, būdamas nemirtingumo vaistas, panaikina nuodėmės padarinius ir suteikia aukštesnio gyvenimo malonę (203).

68. Eucharistija, būdama auka ir bendrystė, yra Dievo karalystės bei amžinojo gyvenimo laimės anticipacija. Tas džiaugsmas reiškiamas Eucharistijos liturgija, įgalinančia krikščionį sakramentinio atminimo lygmeniu gyventi išlaisvinančio, atleidžiančio ir Bažnyčios narius suvienijančio Atpirkėjo slėpiniais.

Pašventinimas

69. Išlaisvintas iš nuodėmės, sutaikintas ir gyvendamas bendrystėje su Dievu ir Bažnyčia, tikintysis pašventinamas. Pašventinimas prasideda Krikštu kaip mirtimi nuodėmei ir naujo gyvenimo su prisikėlusiu Kristumi pradžia. Klausydamasis Dievo žodžio ir dalyvaudamas sakramentuose bei Bažnyčios gyvenime, krikščionis laipsniškai perkeičiamas pagal Dievo valią ir daromas panašus į Kristaus paveikslą, kad duotų Dvasios vaisių.

70. Pašventinimas yra dalyvavimas šventume Dievo, kuris tikėjimu priimama malone vis labiau daro žmogaus egzistenciją panašią į Kristaus. Šis perkeitimo

procesas gali pasiekti aukštumų ir patirti nuosmukių, tai priklauso nuo to, ar individas paklūsta Dvasios paskatoms, ar pasiduota nuodėmės vilionėms. Net nusidėjęs, krikščionis vėl pakeliamas sakramento malone ir padrašinamas toliau eiti pašventinimo keliu.

71. Viso krikščioniškojo gyvenimo esmė ir viršūnė yra nesavanaudiška Dievo ir artimo meilė. Šventasis Paulius meilę vadina „Šventosios Dvasios vaisiumi“ (204) ir daug tos meilės apraiškų nurodo Šventosios Dvasios vaisių sąrašė (205) ir savo himne meilei (206).

Visuomenė ir kosmosas

72. Atpirkimo padariniai pranoksta krikščionių vidinį gyvenimą ir tarpusavio santykius Bažnyčioje. Jo poveikis sklinda išorėn, nes Kristus malonė linksta ramdyti viską, kas kelia konfliktus, neteisingumą ir spaudą, taip prisidėdama prie to, ką popiežius Paulius VI pavadinu „meilės civilizacija“. „Nuodėmės struktūras“, kilusias iš asmeninės naudos bei galios troškulio, galima įveikti tik „įsipareigojant artimo gėriui, pasirengus evangeline prasme netekti savęs kito labui“ (207). Nesavanaudiška Kristus meilė, perkeičianti tikinčiųjų gyvenimą, sulaužo baisų žmogaus smurto ratą. Tikroji draugystė kuria taikai ir teisingumui palankią aplinką, taip prisidėdama prie visuomenės atpirkimo.

73. Kartu tiesa ir tai, kad atpirkimo, kaip išpėjo keli popiežiai, nevalia susiaurinti iki socialinės bei politinės plotmės išlaisvinimo (208). „Tokie socialinės nuodėmės atvejai yra daugelio asmeninių nuodėmių vaisius, sankaupa ir santalka“ (209). Socialinių struktūrų keitimu, siekiant pagerinti vargšų dalį, neįmanoma nugaltėti nuodėmės ar įdiegti šventumo, sudarančio Dievo atperkamojo plano esmę ir tam tikra prasme esančio jo tikslu (210). Ir priešingai, žmonės, kenčiantys vargą ir spaudą – negeroves, nuo kurių nebuvo apsaugotas pats Kristus, gali sulaukti Dievo gausios atperkamosios malonės ir būti tarp vargdienių, Kristaus vadinaujamų palaimintais (211).

74. Atpirkimui būdingas ir kosminis aspektas, nes Dievas panorą per Kristų „visa sutaikinti su savimi, darydamas jo kryžiaus krauju taiką, – per jį sutaikinti visa, kas yra žemėje ir danguje“ (212). Paulius kalba apie kūrinių, kuri „tebedūsauja ir tebesikankina“ laukdama atpirkimo, leisančio jai įgyti „Dievo vaikų garbės laisvę“ (213). Apreiškimo Jonui knygoje, remiantis Izaiju, kalbama apie „naują žemę ir naują dangų“ kaip galutinį atpirkimo vaisių (214). Bažnyčia Didžiojo penktadienio liturgijoje gieda apie Kristaus krauju nuplautus dangus ir vandenį (*terra, pontus, astra, mundus, lquo lavantur flumine*) (215).

Eschatologinės perspektyvos

75. Šiame gyvenime atpirkimo gaunama fragmentiškai ir nepilnatviškai. Turime dvasios pradmenis, bet drauge su visa kūrinių tebedūsaujame „laukdami įvaikini- mo ir mūsų kūno atpirkimo. Tuo tarpu esame išgelbėti viltimi. Tačiau regima viltis nėra viltis. Jeigu kas mato, tai kam jam viltis? Bet jei turime viltį nematydami, tada laukiame ištvermingai“ (216).

76. Nors tikintiems krikščionims atleidžiamos nuodėmės ir suteikiama malonė, kad nuodėmė jiems nebekaraliautų (217), jų nuodėmingi polinkiai iki galo lieka neįveikti. Nuodėmės ženklai, įskaitant kančią ir mirtį, liks iki laiko pabaigos. Tie, kurie tikėdami daro savo gyvenimą panašų į Kristaus, yra tikri, kad per jų pačių mirtį jiems bus leista galutinai dalyvauti prisikėlusio Išganytojo pergalėje.

77. Krikščionys turi nuolatos grumtis su blogio ir kančios daugialypėmis formomis pasaulyje ir visuomenėje skatindami teisingumą, taiką bei meilę ir mėgindami visiems laiduoti laimę ir gerovę.

78. Atpirkimas bus atbaigtas tik kai vėl pasirodys Kristus įsteigti savo galutinės karalystės. Tada jis dovanos Tėvui nenykstančius savo grumtynių vaisius. Šventieji danguje dalyvis naujosios kūrinių šlove. Dieviškasis artumas persmelks visą sukurtąją tikrovę; visi daiktai suspindės Amžinojo spindesiu, kad „Dievas būtų viskas visame kame“ (218).

Išnašos

- (1) *Pr* 1, 31.
- (2) *Plg. fides querens intellectum.*
- (3) *Plg. 2 Kor* 10, 5.
- (4) *2 Tes* 2, 7.
- (5) *Plg. didžiausiosios palaimos Sodas (genna).*
- (6) *Plg. Jn* 2, 25.
- (7) *Fil* 4, 7.
- (8) *Plg., pvz., Pr* 1–11; *Mk* 13, 1–37; *Apr* 22, 20.
- (9) *Rom* 8, 23.
- (10) Augustinas. *Confessiones*, 1, 1.
- (11) *Plg. Iš* 21, 2–7; *Įst* 25, 7–10.
- (12) *Plg. Įst* 25.
- (13) *Plg. Kun* 25; *Sk* 35, 9–34.
- (14) *Plg. Iš* 21, 2; *Kun* 25; *Jer* 34, 8–22; *Įst* 15, 9–10.
- (15) *Plg. Iš* 21, 29–30 (hebrajiškai: *kofer*; graikiškai: *lytron*).
- (16) *Plg. Pr* 37, 26–27; 44, 33–34.
- (17) *Plg. Pr* 32, 21.
- (18) *Plg. Kun* 17, 10, 12.
- (19) *Plg. Kun* 17, 11.
- (20) *Plg. Iš* 32, 7–14, 30–34, 12–17; 34, 8–9; *Sk* 14, 10–19; *Įst* 9, 18–19; *Am* 7; *Jer* 15, 1; *Iz* 53, 12; *2 Mak* 15, 12–16.
- (21) *Iš* 1–15.

- (22) Plg. ypač *Est* 14, 3–19, *Rut* 1, 15–18.
- (23) Plg., pvz., *Ps* 74, 2; 77, 16.
- (24) Plg., pvz., *Ps* 103, 4; 106, 10; 107; 111, 9; 130, 7.
- (25) Plg. *Mk* 1, 5.
- (26) Plg. *Lk* 15.
- (27) Plg. *Mk* 14, 36.
- (28) Plg. *Mk* 8, 31; 9, 31; 10, 32–34.
- (29) Plg. *Mk* 1, 16–20.
- (30) Plg. *Mk* 2, 15–17; 14, 17–31; *Lk* 5, 29–38; 7, 31–35. 36–50; 11, 37–54; 14, 1–24; 19, 1–10.
- (31) Plg. *Mk* 2, 15–17; *Lk* 5, 27–32; 15, 2; 19, 7.
- (32) *Mk* 11, 15–19; *Mt* 21, 12–13; *Lk* 19, 45–48; *Jn* 2, 13–22.
- (33) Plg. *Mk* 14, 17–51; *Mt* 26, 20–35; *Lk* 22, 14–34.
- (34) Plg. *Jn* 19, 30: *consummatum est!*
- (35) Plg. *Jn* 3, 16.
- (36) Plg. *Jn* 3, 14; 8, 28; 12, 32–33.
- (37) Plg. *Jn* 11, 4; 12, 23; 13, 1; 17, 14.
- (38) *Jn* 15, 13.
- (39) *Jn* 19, 37.
- (40) Plg., pvz., *Job* 2, 4; *Koh* 9, 4; *Iz* 58, 18; *Ps* 6, 5; 16, 10–11; 73, 27–28.
- (41) Plg. *Dan* 12, 5–13; *Išm* 3, 1–13.
- (42) Plg. *Mt* 22, 31–52.
- (43) Plg. *1 Kor* 1, 22–25.
- (44) Plg. *4 Mak*.
- (45) Plg. *Iš* 24; *Mt* 26, 27–28; *1 Kor* 11, 23–26; *Žyd* 9, 18–21.
- (46) Plg. *Žyd* 9, 22.
- (47) *Ephapax*: plg. *Rom* 6, 10; *Žyd* 7, 27; 9, 12; 10, 10.
- (48) Plg. *Rom* 5, 8–10.
- (49) *Rom* 3, 24–25.
- (50) Plg. *Ps* 2, 8.
- (51) Plg. *Rom* 5, 13–18; *Fil* 2, 8; taip pat plg. *Žyd* 10, 5.
- (52) Plg. taip pat *1 Pt* 1, 18–20.
- (53) Plg. *Mt* 1, 21; 3, 17; 4, 1–10; *Lk* 1, 35; 4, 14.18; *Jn* 1, 32.
- (54) Plg. *Lk* 23, 46.
- (55) *Žyd* 9, 14.
- (56) Plg. *Rom* 8, 15; *Gal* 4, 6.
- (57) *Jn* 19, 30: *Paredoken to pneuma*.
- (58) *Žyd* 5, 8–10.
- (59) Plg. *Pr* 1, 26–27.
- (60) Plg. *Kol* 1, 15.
- (61) Plg. *Rom* 6, 5–11; *Žyd* 9, 11–12; 10, 10.
- (62) Plg. *Rom* 5, 12–21.
- (63) Plg. *Rom* 6, 1–21.
- (64) *Rom* 7, 7–25.
- (65) *Rom* 7, 1–6.
- (66) *Rom* 8, 1–13.
- (67) Plg. *Rom* 6, 10–11.
- (68) Plg. *Rom*, pirmiausia 15–17.
- (69) Plg. *Gal* 3, 28.
- (70) Plg. *1 Kor* 13; *Gal* 5, 22–26.
- (71) *Ef* 2, 14.
- (72) *Rom* 5, 1.
- (73) *Rom* 7, 24.
- (74) *Rom* 7, 25a.
- (75) *Kol* 1, 15–20.
- (76) Plg. *Rom* 8, 18–23.
- (77) *Žyd* 4, 11.
- (78) *Žyd* 2, 10.
- (79) Plg. *Žyd* 3, 5–6.
- (80) *Žyd* 7, 1–28.
- (81) *Žyd* 2, 10–15.
- (82) *Žyd* 9, 24; 7, 25.
- (83) *Rom* 8, 24–25.
- (84) *Apr* 21, 3–5.
- (85) Plg. *2 Kor* 1, 22; 5, 5; *Ef* 1, 13–14.
- (86) *Apr* 22, 20.
- (87) Plg. *Rom* 5, 12.
- (88) Ignotas Antiochietis. *Ad Ephesios*, 7, 2.
- (89) Klemensas Romietis. *Ad Corinthios*, 59, 4.
- (90) *Ad Diognetum*, 9, 6.
- (91) Origenas. *Contra Celsum*, 2, 97.
- (92) Justinas. *Apologia*, 5–6, 6.
- (93) Atenagoras. *Supplicatio pro Christianis*, 25, 3, 3–4.
- (94) Justinas. *Dialogus cum Tryphone*, 30, 3.
- (95) Irenejus. *Adversus haereses*, 5, 1, 1.
- (96) Irenejus. *Adversus haereses*, 5, Pratarinė: *uti nos perficeret esse quod est ipse*.
- (97) Irenejus. *Adversus haereses*, 1, 2, 1; 3, 17, 6.
- (98) Irenejus. *Adversus haereses*, 5, 7, 2.
- (99) Atanasas. *De Incarnatione Verbi*, 7.
- (100) Atanasas. *Orationes contra Arianos*, 2, 68–69.
- (101) Grigalius Nazianzietis. *Orationes*, 38, 13; *Epistula* 101.
- (102) Grigalius Nazianzietis. *Orationes*, 30, 21.
- (103) Grigalius Nazianzietis. *Orationes*, 12, 4; 30, 6.
- (104) Grigalius Nazianzietis. *Orationes*, 12, 4.
- (105) Grigalius Nysietis. *Adversus Apollinarem*, 3, 1.
- (106) Augustinas. *In Johannis Evangelium tractatus*, 124, 123.
- (107) Plg., pvz., *De incarantionis dominicae sacramento, De mysteriis, De sacramentis, De paenitentia, De sacramento regenerationis sive de philosophia*.
- (108) Augustinas. *De gratia Christi et de peccato originali*, 25.
- (109) Augustinas. *De natura et gratia*, 23, 5; 30, 34; *De Trinitate*, 14, 15, 21.
- (110) Lotyniškai: *figura*; graikiškai: *heterosis*.
- (111) Augustinas. *Enchiridion*, 10, 33.
- (112) Plg. Augustinas. *Enchiridion*, 10, 13; 13, 41.
- (113) Plg. Augustinas. *De Trinitate*, 14, 18–19.
- (114) Anzelmas Aostietis. *Cur Deus homo*, 2, 18a.
- (115) Anzelmas Aostietis. *Cur Deus homo*, 2, 18b.
- (116) Petras Abeljaras. *Sermo* 9.
- (117) Tomas Akvinielis. *Summa theologiae*, III, 14, 1; plg. *Suppl.*, 14, 2.
- (118) Tomas Akvinielis. *Summa theologiae*, III, 48, 2.
- (119) Tomas Akvinielis. *Summa theologiae*, III, 46, 1.
- (120) Tarptautinė teologijos komisija. Kai kuriais kristologijos klausimais (1979), 4, 4, 6.
- (121). M. Liuteris. *Auslegung des Galaterbriefes* (1535) [WA 40/1, 434, 7–9].
- (122) WA 40/1, 433, 26–29.
- (123) WA 40/1, 435, 17–19.
- (124) WA 40/1, 434, 7–9.
- (125) J. Kalvinas. *Institutio Christianae Religionis* (1560), 11, 16, 6.
- (126) J. Kalvinas. *Institutio*, 11, 16, 5.
- (127) J. Kalvinas. *Institutio*, 11, 16, 10.
- (128) H. Grocijus. *Defensio fidei catholicae de satisfactione Christi* (1671); plg. B. Sesboüé. *Jésus-Christ l'unique médiateur*, I. Desclée, Paris 1988, 71.
- (129) Tridento Susirinkimas (6 sesija), 7.
- (130) Tridento Susirinkimas (6 sesija), kan. 11.

- (131) A. Ritschl. *Die christliche Lehre von der Rechtfertigung und Versöhnung*. Bd. 3, Bonn 1874.
- (132) F. Schleiermacher. *Der christliche Glaube nach den Grundsätzen der evangelischen Kirche im Zusammenhang dargestellt* (1821–1822). Bd. 2, Berlin 1960.
- (133) R. Bultmann. *Zum Problem der Entmythologisierung*, in: R. Bultmann. *Kerygma und Mythos*. Hamburg 1952.
- (134) P. Tillich. *Systematic Theology*, II, 176.
- (135) P. Tillich. *Systematic Theology*, II, 176.
- (136) Dėl mokymo apie atpirkimą išlaisvinimo teologijoje žr.: G. Gutierrez. *Teología de la liberación* (1971); L. Boff. *Jesús Cristo libertador* (1972); J. Sobrino. *Cristología desde América Latina* (1976).
- (137) K. Rahner. *Grundkurs*, 193–195.
- (138) K. Rahner. *Grundkurs*, 276 ir t.
- (139) K. Rahner. *Grundkurs*, 278.
- (140) A. Pieris. „The Place of Non-Christian Religions and Cultures in the Evolution of Third World Theology“, in: *Irruption of the Third World: Challenge to Theology*, ed. V. Fabella–S. Torres. Orbis Books, Maryknoll (NT) 1983, 133.
- (141) P. F. Knitter. „Toward a Liberation Theology of Religions“, in: *The Myth of Christian Uniqueness: Toward a Pluralistic Theology of Religions*, ed. J. Hick–P. F. Knitter. Maryknoll (NY) 1987, 178–200, at 187.
- (142) Plg. *supra* 1.
- (143) Daug šių temų pateikta M. Fox darbuose, pirmiausia: *Original Blessing: a Primer in Creation Spirituality*. Bear&Co., Santa Fe 1983; papildytas leidimas 1990.
- (144) Plg. Katalikų Bažnyčios katekizmas, 603.
- (145) Tomas Akviniėtis. *Summa theologiae*, III, 1, 2.
- (146) Ryšiai tarp Sūnaus ir Šventosios Dvasios misijų atpirkimo slėpinyje išnagrinėti Jono Pauliaus II enciklikoje *Dominum et vivificantem* (1986 05 18), pirmiausia 11; 14; 24; 28; 63.
- (147) Grigalius Didysis. *Moralia in Job*, 1, 6, 4; plg. Katalikų Bažnyčios katekizmas, 795.
- (148) Cituojama Katalikų Bažnyčios katekizme, 521; visam klausimui apžvelgti žr.: Katalikų Bažnyčios katekizmas, 512–570.
- (149) Jonas Paulius II. Enciklika *Redemptor hominis* (1979 03 04), 13, 3.
- (150) *Jn* 12, 32.
- (151) *Apd* 2, 42.
- (152) Plg. *Jn* 16, 13–15.
- (153) Plg. *Sacrosanctum Concilium*, 102–104.
- (154) Plg. *Kol* 1, 24.
- (155) *Lumen gentium*, 8.
- (156) Jonas Paulius II. Enciklika *Redemptoris mater* (1987 03 25), 40.
- (157) Plg. *Mk* 14, 24; 10, 45; Tarptautinė teologijos komisija. Kai kurios ekleziologijos temos (1984), 2.
- (158) *Žyd*; Eucharistijos maldos.
- (159) Plg. *Rom* 8, 15–17.
- (160) *Rom* 5, 8.
- (161) *Rom* 8, 31–32.
- (162) *Iz* 43, 4.
- (163) *Gal* 3, 22.
- (164) *Ef* 3, 18.
- (165) *Rom* 5, 12.
- (166) *Rom* 5, 12–15; *1 Kor* 15, 21–22; 45–47.
- (167) Katalikų Bažnyčios katekizmas, 412, kur cituojama *Rom* 5, 20 ir Tomo Akviniėčio *STh*, III, 1, 3 ad 3.
- (168) *Žyd* 2, 17.
- (169) *Žyd* 4, 15.
- (170) Plg. *supra* 3.
- (171) *Gaudium et spes*, 22; plg. Jonas Paulius II. *Redemptor hominis*, 8, 13 ir *passim*.
- (172) *Gaudium et spes*, 22; plg. Jonas Paulius II. Enciklika *Veritatis splendor* (1993 08 06), 2.
- (173) *Gal* 2, 20.
- (174) *Lumen gentium*, 16.
- (175) *Gaudium et spes*, 22.
- (176) *Rom* 4, 1–25.
- (177) Tridento Susirinkimas (6 sesija), 8.
- (178) *Rom* 16, 26; plg. Jonas Paulius II. *Veritatis splendor*, 66; 88.
- (179) Plg. Tridento Susirinkimas (6 sesija), 7–9.
- (180) *Rom* 6, 4.
- (181) *DH*, 1; plg. 10.
- (182) Tridento Susirinkimas (6 sesija), 7.
- (183) *Rom* 8, 23.
- (184) *Rom* 5, 5; plg. *Gaudium et spes*, 22.
- (185) Tridento Susirinkimas (6 sesija), 7–10.
- (186) Tridento Susirinkimas (6 sesija), 11.
- (187) *2 Kor* 5, 17–20.
- (188) Plg. *Mt* 5, 24.
- (189) *2 Kor* 1, 11; *1 Tim* 2, 1–4.
- (190) *1 Kor* 3, 9–14.
- (191) Plg. *2 Kor* 4, 10–11; *Kol* 1, 24.
- (192) Augustinas. *De gratia et libero arbitrio*, 8; plg. Tridento Susirinkimas (6 sesija), 16.
- (193) *1 Kor* 12, 26–27.
- (194) *Kol* 1, 24.
- (195) Vatikano I Susirinkimas. Dogminė konstitucija apie Bažnyčią *Pastor aeternus* (1870 07 18).
- (196) *Ef* 5, 25–26.
- (197) *Lumen gentium*, 5.
- (198) *Gaudium et spes*, 19.
- (199) *1 Pt* 2, 5; plg. *Lumen gentium*, 6.
- (200) *Lumen gentium*, 48.
- (201) *Lumen gentium*, 1.
- (202) *Lumen gentium*, 3.
- (203) Ignotas Antiochietis. *Ad Ephesios*, 2.
- (204) *Gal* 5, 22.
- (205) *Gal* 5, 22–23.
- (206) *1 Kor* 13, 4–7.
- (207) Jonas Paulius II. Enciklika *Sollicitudo rei socialis* (1987 12 30), 38.
- (208) Paulius VI. Enciklika *Evangelii nuntiandi* (1975 12 08), 32–35.
- (209) Jonas Paulius II. Apaštališkasis paraginimas *Reconciliatio et paenitentia* (1984 12 02), 16.
- (210) Plg. *1 Tes* 4, 3; *Ef* 1, 4.
- (211) *Mt* 5, 3.
- (212) *Kol* 1, 20.
- (213) *Rom* 8, 21–23.
- (214) *Apr* 21, 1; plg. *Iz* 65, 17; 66, 22.
- (215) *Pange lingua*.
- (216) *Rom* 8, 23–25.
- (217) *Rom* 5, 21; plg. 8, 2.
- (218) *1 Kor* 15, 28.

Dr. Lina Šulciene

APOLOGETIKOS GALIMYBĖ ŠIANDIENIAME PASAULYJE

Kiekvienas krikščionis anksčiau ar vėliau susiduria su reikalu užsiimti apologetika ir vienaip ar kitaip reaguoti į krikščioniškojo tikėjimo ar Bažnyčios antpuolius, nepagrįstą kritiką ar tiesiog šališką, menkai pagrįstą laikyseną. Apologetikos istorija siekia du tūkstančius metų. Ji išgyveno skirtingus raidos etapus. Nors apologetinė veikla visuomet reikalauja tam tikros paties apologeto laikysenos, sykiu kiekvienas laikmetis siūlo jai savitą kontekstą, savitą istorinę ir kultūrinę situaciją.

Olandų pastorius, apologetinių veikalų autorius Wimas Rietkerkas svarsto apologetikos galimybę šiandieniam pasaulyje. Straipsnyje „Apologetikos spąstai arba Dievas teisiųjų suole?“ (1) jis analizuoja nūdienos kontekstą ir pateikia gana pagrįstas išvalgas apie tinkamus ir netinkamus šiandien apologetikos būdus. Rietkerkas nurodo, kokių aklaviečių reikėtų saugotis krikščioniui, kuris angažuojasi esant reikalui ginti savo tikėjimą.

Straipsnio autorius atsispiria nuo Clive'o Stapleso Lewiso idėjos veikale „Dievas teisiųjų suole“ (2), esą nūdienio Vakarų žmogaus sąmonė Dievą pasodina į teisiųjų suolą. Pasak Lewiso, XVI amžiaus žmogus manė esąs teisiamas, Dievą laikė teisėju ir Liuterio žodžiais klausė: kaip man rasti gailestingąjį Dievą? Tačiau dabar vaidmenys susikeitė. Žmogus tapo teisėju, o Dievas pasodintas į teisiųjų suolą. Žmogaus teismas gan atlaidus: jei Dievas turi svarių priežasčių leisti karus, skurdą, ligas, jis pasirengęs jas išklaudyti. Teismas galbūt net išteisins Dievą. Bet ne tai svarbiausia. Svarbu, kad žmogus apsilvilko teisėjo mantiją, o Dievas sėdi teisiųjų suole.

Ši Lewiso metafora, nors sukurta prieš penkis dešimtmečius, atrodo, tinka ir mūsų dienoms. Dievas iš tiesų tarsi pasodintas į teisiųjų suolą, o mes – krikščionys – imamės Jį ginti. Mes nesąmoningai prisiimame vaidmenį, kurį mums primeta šiandienis pasaulis, šiandienis Vakarų žmogaus mentalitetas, – advokato, kaltinamojo gynėjo, vaidmenį.

Pasak Wimo Rietkerko, tai yra šiandien krikščioniui paspęsti spąstai. Kad iš tiesų taip yra, atsiskleidžia analizuojant teismo metaforą.

Kas jos veikėjai? Kaltintojas yra emancipuotas šiuolaikinis Vakarų žmogus. Kaltinamasis – Dievas. Advokatai esame mes, šiandienos krikščionys.

Iš tiesų galime padaryti prielaidą, kad Dievas sutiks sėstis į teisiųjų suolą. Negalima atmesti, kad Jis pasirengęs nusižeminti iki tokio vaidmens, – syki Jis jau tai padarė. Bet net jei taip būtų, ar Jis sutiks, kad mes būtume Jo advokatais?

Ginti Dievą – iš pažiūros labai graži misija. Kokį garbingą statusą įgyju, kai esu Dievo gynėjas! Kaip tai kilnu! Bet šioje nuostatoje slypi pavojus, kuris gali tapti apologeto intencijos priešybe.

Wimas Rietkerkas advokato pozicijos provaizdį išvelgia Ievos polemikos su gundytoju istorijoje trečiajame Pradžios knygos skyriuje. Ieva pakliūva į spąstus, kai gundytojas ištaria: „Ar tikrai Dievas sakė: 'Nevalgykite nuo jokio medžio sode?'“ (Pr 3, 1b). Jis apverčia tiesą aukštyn kojomis ir pateikia subjaurotą Dievo pavidalą. O ji? Ieva imasi apologeto funkcijų – ji gina Dievą: „Sodo medžių vaisius mes galime valgyti. Tik apie vaisių to medžio, kuris sodo viduryje, Dievas sakė: 'Nuo jo nevalgysite!'“ (Pr 3, 3a) „Nei jį liesite“, – priduria ji iš didelio uolumo. Dievas to nesakė. Ji labai uoli. Bet ne tai svarbiausia.

Kokią klaidą padaro Ieva? Ji priima subjaurotą Dievo pavidalą, kuriuo persmelkti gundytojo žodžiai. Jo siūlomas Dievo vaizdinys tampa Ievos atsakymų atskaitos tašku. Kodėl šis vaizdinys subjaurotas? Jie abu ima kalbėti apie Dievą kaip apie kažką kitą, kažką, kas yra šalia. Kalbėdama apie Dievą, Ieva sukuria distanciją tarp savęs ir Jo. Jis nebėra jos Tu. Jis yra „kitas“. Jos pačios sugalvotas priedas: „nei jį liesite“ tik ženklina nuotolį. Tai subjaurotas Dievo pavidalas. Gundytojas jį pasiūlo ir Ieva priima. O paskui ima jį taisyti. Atsiradęs nuotolis yra properša šėtono balsui ir jo darbui. Ir štai tik ką Ieva nė neketino žiūrėti į medį, o dabar jau skina ir valgo jo vaisius.

Kodėl Ieva priima šį subjaurotą Dievo pavidalą? Ar tai nutinka netyčia? Gal tai užsimiršimas?

Wimas Rietkerkas mano, kad ne. Subjaurotas Dievo pavidalas yra kaina, kurią Ieva sumoka už slaptą į jos sąmonę įsikverbusį suvokimą, kokią kilnią misiją ji atlieka. Išdidumas prisėlina ir apima ją. Ir štai ji mėgina atsisteisti už savo Dievo įžeidimą!

Deja, liūdna Ievos istorija gali tapti apologetikos provaizdžiu. Mūsų apologetinė veikla gali iš esmės sužlugti būtent tada, kai išleidžiame į savo širdį tą patį nuodą, kuris valdo krikščionybės kritiko ar ateisto sąmonę. Tai ta pati priežastis, ta pati šaknis.

Kas tai? Kas yra Dievo netikėjimo priežastis? Prastas apologetas, kuris jos nežino. Kai nežinai ligos priežas-

ties, negali gydyti nei kitų, nei savęs. Apie Dievo netikėjimo priežastį praktiškai nekalbama. Mūsų sąmonei būdinga tam tikra nejautra jos atžvilgiu.

Visais laikais pagrindinė netikėjimo priežastis yra ši – nenoriu, kad būtų Dievas. Kodėl? Nes aš pats noriu būti Dievu. Nenoriu nieko, kas būtų viršesnis už mane. Juolab to, kuris viską apie mane žino. Ir net jei toks galbūt yra, aš ignoruoju Jo buvimą. Anot J. P. Sartre'o, jei Jis yra, manęs tai neliečia, nedomina.

Ir pirmiesiems tėvams, ir mums visiems būdinga ši liga – mes norime būti dievais. Renesanso epochoje žmogaus sudievinimas tapo kultūrologinė koncepcija. Šiandien ji beveik virto pasaulėžiūrine norma. Netikėjimo šaknį Bažnyčios tėvai vadina tiesiog puikybe.

Šią pamatinę savo oponento nuostatą – nenoriu jokio Dievo virš savęs, nes pats noriu būti dievu – apologetas turėtų turėti galvoje, antraip jo veikla veikiausiai bus bergždžia. Juk neretai racionalūs argumentai, kuriuos pateikia krikščionybės oponentas, nėra jo kritikos motyvas. Ne tiek svarbu, kas formuluojama – ar primityviausi Dievo kaltinimai dėl blogio pasaulyje, ar sudėtingiausia net pačius krikščionis išstinkanti abejonė, tai tėra netikėjimo šaknies, kuri būdinga kiekvienam žmogui, padarinys, išdava, išorinė jos forma. Svarbu ne tik ar ne tiek atsakinėti į argumentus, kiek žvelgti į pačią priežastį ir galynėtis su ja.

Geriausias pavyzdys mums yra pats Jėzus. Evangelijose matome tam tikrą jo kalbos nelogiškumą: jam užduodamas klausimas, o jis atsako kažką kitą, tarsi ignoruodamas formalų klausimą. Jėzus mato šaltinį, iš kurio kyla klausimas, ir nukreipia savo kalbą į jį, į netikėjimo priežastį.

Apologetinėje veikloje mes taip pat nežaisdami žmogaus turėtume eiti prie šios šaknies.

Bet pirmiausia patys savyje turėtume į ją taikyti. Ar gali puikybė įžengti į apologeto širdį? Žinoma. Bet jei ji vis dėlto ten įžengia, ar jo veikla gali būti sėkminga? Jei apologetą svaigina kilni Dievo ir Bažnyčios gynėjo misija ir sykiu sumokama pernelyg didelė iškreipto Dievo pavidalo priėmimo kaina, ar jis netampa Dievo kaltintojų bendrininku? Juk tada ir jų, ir jo veikimo šaknis ta pati.

Wimas Rietkerkas siūlo išeitį. Pasak jo, Ieva neturėjo imtis ginti Dievo. Jai derėjo tik parodyti gundytojui, ką jis jai pasakė. Kitaip tariant, atspindėjimo metodu tarsi veidrodyje parodyti jam pavidalą, kurį jis panoro primesti Dievui. Maždaug tokia forma: ar supranti, ką pasakei? Tu vaizduoji Dievą lyg kokį kankintoją ar bu-

delį: jis išaugina nuostabų sodą, įkurdina jame žmogų ir sako: nedrįsk nieko liesti! Ar toks yra Dievas? Negi manai, kad pasauliui, kuriame gyvename, būdingi tokie sadistiniai dėsniai? Ar tai atitinka tikrovę?

Tai nėra Dievo gynyba. Tai veikiausiai atsigręžimas į tą, kuris klausia, kaltina, teisia. Tokį pat atspindėjimo metodą siūlo ir kitas apologetas Francis Augustas Schaefferis knygoje „Dievas, kuris yra“ (3). Pasak jo, savo oponentą dera traktuoti rimtai ir jautriai. Ir pamėginti atsidurti jo kailyje. Tai meilės kelias apologetikoje. Tiesa, juo einant, šiukštu negalima perimti subjaurotos Dievo ir tikrovės karikatūros. Taigi atspindėjimo metodo esmė – mylint kalbėti tiesą.

Ir – svarbiausia – visa tai turi vykti meldžiantis. Bendrystė su Dievu jokia būdu negali nutrūkti. Dievas niekad negali tapti „Kitas“. Jis visada turi būti mano „Tu“.

Baigdamas kalbėti apie pirmuosius spąstus, į kuriuos gali įkliūti apologetas, Wimas Rietkerkas pabrėžia: Dievui nereikia, kad būtume jo advokatais, mes nesame ir negalime jais būti. Daugių daugiausia mes sėdime teismo salėje greta jo giminaičių, greta tų, kurie geriausiai jį pažįsta. Savo Advokatu jis pats pasirūpino. Toks yra tik vienas – Avinėlis, atiduotas kaip auka už mūsų nuodėmes.

Toliau analizuojant teismo metaforą lieka neatsakytas klausimas – kas šiame teisme yra teisėjas? Kas atlieka vaidmenį to, kuriam suteikta teisė ištarti paskutinį ir lemiamą žodį? Daugumai šiuolaikinių žmonių teisėjas yra žmogaus protas.

Dievas gali mėginti save išteisinti, bet jis turėtų turėti pakankamai įrodymų. Kas nusprendžia, kad jų pakanka? Žmogaus protas, grįstas žmogiškąja logika. Ir jei tokie įrodymai teismui nebus pateikti, Dievo byla pralaimėta. Filosofas Bertrand'as Russellas sakė: „Jei laikų pabaigoje aš išvysiu Dievą – tuo aš netikiu, – bet vis dėlto jei šitai įvyks ir jei Dievas paklaus manęs, kodėl aš juo netikiu, aš atsakysiu: per maža įrodymų, Viešpatie! Pernelyg mažai įrodymų!“

Šiandien protas laikomas tiesos arbitru. Jam suteiktas aukščiausiojo teisėjo statusas. Ir krikščioniškoji apologetika, deja, labai dažnai priimdavo ir priima tokias žaidimo taisykles. Pasak Rietkerko, tai yra antrieji apologetiniai spąstai.

Wimas Rietkerkas apibrėžia protą kaip žmogaus gebėjimą mąstyti, kaupti ir tvarkyti suvokiamus ir patiriamus faktus, nusakyti jų sąryšius, suprasti jų veikimo mechanizmą ir žinoti, kaip į juos reaguoti. Protas yra

puiki Dievo duota galia. Biblinis požiūris į aštrų, skaidrų mąstymą pozityvus. Patarlių knygoje skaitome: „Namai yra statomi išmintimi, sutvirtinami supratimu, o žinojimu jų kambariai pripildomi visokiausių brangių ir gražių daiktų“ (*Pat 24, 3–4*). Apaštalas Paulius rašo: „Broliai! Nebūkite vaikai išmanymu. Vėčiau piktybe būkite kūdikiai, o išmanymu – subrendę žmonės“ (*1 Kor 14, 20*). Dėl proto galios žmogus įvaldė gamtą, sukūrė naujas technologijas, lengvinančias mūsų gyvenimą. Dėl jos jis tapo pajėgus įveikti ligas ir skurdą. Mokslo ir technikos pasiekimai liudija proto triumfą ir skatina mus pripažinti protą tikruoju pažinimo šaltiniu ir galutine tiesos instancija.

Bet ar taip yra? Pasak Rietkerko, tikrai ne.

Žmogaus pažinimo gebėjimas nėra redukuojamas tik į proto ir jam asistuojančių juslių koreliaciją. Pažintinis pasaulio vaizdas, kurį formuojasi žmogus, negali būti paaiškintas juslių ir proto veikimu. Jis negali būti paaiškintas netgi prie jų pridėjus įvairiausias psichofizinės žmogaus sistemos patyrimines ir pasąmonines reakcijas. Kokia didelė žmogaus tikrovės dalis atsirastų užribyje, paraštėse, jei joje karaliautų vienintelis proto ir žmogiškosios logikos kriterijus!

Kita vertus, argi neturime tokios patirties: mėgini įtikinti žmogų loginėmis prielaidomis, o rezultatas – visiškai priešingas, pateiki vadinamuosius Dievo buvimo įrodymus, bet nė vienas tavo draugo neįtikina, priešingai, jis dar labiau tikras savo teisumu? Kodėl taip yra? Atrodo, įrodyta tiesa yra akivaizdybė, kurią kiekvienas turėtų priimti. Deja, taip nėra. Tektų pateikti svarius argumentus, turėtume svarstyti kartu su savo pašnekovu, skatinti jį susimąstyti. Tai dera daryti. Bet sykiu dera išblaškyti proto pretenzijas į savęs paties pakankamumą, išvaduoti jį nuo nepagrįsto karališko statuso. Išvaduoti, o ne nuversti. Proto veikla vertinga ir reikalinga. Bet svarbu parodyti, kokios nepagrįstos pretenzijos sudėtos į proto galią.

Apologetas patenka į spąstus, kai stovi ant to paties pamato, kaip ir kaltintojas – kai yra įsitikinęs, kad protu galima pasiekti ir vertinti tiesą.

Trečioji aklavietė, į kurią gali įkliūti šiuolaikinis apologetas, siejasi su postmodernizmo epochai, kurioje gyvename, būdinga nuostata, kad bet kuri į universalizmą pretenduojanti tiesa yra pavojinga. Šis ideologinis principas įsigalėjo XX amžiuje. Šiandien žmogus laikosi tam tikros pozicijos ne dėl to, kad ji teisinga, bet todėl, kad ji jam patinka, nes ji jam atrodo gera. Ir jam mažiausiai rūpi skelbti, kad jo pozicija galėtų tikti kiekvienam žmogui. Visos įsitikinimų sistemos laiko-

mos vienodai vertingomis ir tikėtinomis. Jei jūs esate krikščionis, taip yra todėl, kad krikščionybė daug jums reiškia, suteikia jums jėgų ir dovanoja paguodą.

Į kokią aklavietę gali įkliūti apologetas tokios mąstyse nos sąlygomis?

Jis gali imti kalbėti apie Gerąją Naujieną, kiek ji padės žmogui, kiek jį patenkins, kiek pagerins jo gyvenimo kokybę. Kitaip tariant, pirmiausia mąstyti apie žmonių poreikius ir juos laikyti krikščionybės paskelbimo atskaitos tašku yra spąstai. Nes nuo čia tik žingsnis iki Evangelijos sukumercinimo. Mes liaujamės skelbti tiesą ir imame reklamuoti Gerąją Naujieną.

Tačiau kai kurie apologetai nemano, kad tai blogai. Airių teologas Alisteris McGrathas knygoje „Statant tiltus“ (4) teigia, jog šiandien neturime kitos išeities ir privalome grynai taktiniais sumetimais į antrą planą nustumti tiesos ir netiesos klausimą, prisitaikyti prie šiuolaikinės postmodernios pasaulėžiūros ir kalbėti apie tai, kad krikščionybė labai patraukli. Dera visiems skelbti, kad tik Dievo meilė pajėgi pasotinti, patenkinti giliausius žmogaus poreikius, reikia parodyti krikščionybės aktualumą.

Bet žmogaus poreikių ir tiesos atskyrimas yra labai problemiškas dalykas. Juk jei koks nors dalykas patenkina mano poreikius, bet jis nėra tiesa, jis yra tariamybė, patogus pakaitalas, palengvinantis akimirkos būvį, bet iš esmės netiesa, ar aš galiu jo imtis? Ar tikėjimas, kurį renkuosi vien dėl to, kad jis patenkina mano poreikius, atneša ramybę, paguodą, pasitikėjimą savimi, nebū man svarbus tik tiek ir tik tol, kol tenkins mano poreikius? Krikščionybė arba klaidinga, ir tada ji neturi jokios vertės, arba ji yra tiesa, ir tada jos vertė besąlygiška.

Tačiau būtent prie tiesos klausimo šiandien žmogų atvesti labai sunku. Apie tai kalba C. S. Lewisas knygoje „Dievas teisiųjų suole“. Pasak jo, ir viešojoje, ir privačioje erdvėje klausimas apie tiesą tarsi užgintas. Postmoderniam žmogui beveik neįmanoma žengti taip toli, kad jis išskirtų vieną iš religinių tradicijų ir paskelbtų ją vienintele teisinga. Jis gali išvelgti jos santykinę vertę (moralė ir panašūs dalykai), jos socialinę vertę, bet ne jos tiesą.

XX a. pabaigoje JAV atlikti tyrimai parodė, kad 72 proc. jaunų žmonių nuo 18 iki 25 metų amžiaus netiki, kad egzistuoja absoliuti tiesa. Šiandien toks požiūris tik progresuoja. Mėgstama sakyti: „Puiku, kad jūs tikite šia tiesa“ arba „Nuostabu, kad tave tai veikia, bet mažes – ne, man reikia ko kito.“ Arba: „Tai gali būti tiesa jums, bet ne man.“ Postmodernus žmogus linkęs sakyti: „Aš sutinku, kad religija visuomenei yra naudinga, bet jos esmė nėra tokia jau svarbi. Geriau, kai žmonės yra

tikintys negu kai jie yra netikintys. Tikintys žmonės geresni. Bet tai nesusiję su klausimu, egzistuoja Dievas ar ne. Tai tiesiog tam tikra socialinės psichologijos forma.“

Postmodernus žmogus mano, kad mes skelbiame krikščionybę ne todėl, kad ji yra tiesa, bet dėl to, kad tai geras dalykas – naudingas, padedantis, žodžiu, tenkinantis mūsų poreikius.

Pasak Rietkerko, pritarti šiai postmodernaus žmogaus nuostatai negalima. Kaip ir skelbti krikščionybės reklaminiu būdu – kaip gerą prekę poreikiams tenkinti. Šių dienų krikščionis turėtų elgtis kitaip – jis turėtų liudyti tiesą. Teismo posėdyje mes esame salėje sėdintys Dievo liudytojai. Mums dera liudyti Dievo buvimą.

Ką reiškia liudyti? Naujajame Testamente vartojamas terminas „liudyti“ nereiškia „atskleisti emociją mano bendravimo su Dievu patirtį“. „Liudyti“ veikiau yra teisinis terminas, kuris reiškia „paskelbti faktus“. Mums reikia paskelbti faktus. Kai liudijimas tikras, tiesa atgyja. Ją atgaivina Dievo Dvasia. Ir tada priešais mus – gyvasis Dievas.

Šiandieniam žmogui tai nepatinka. „Žmonės nenoriai pereina nuo abstrakčios ir negatyvios dievybės prie gyvojo Dievo sampratos. Ir aš tuo nesistebiu. [...] Panteistų dievas nieko nedaro, nieko nereikalauja. Jei norite, jis tiesiog yra šalia jūsų, kaip knyga ant lentynos. Jis jūsų neieško. Nekyla pavojus, kad bet kuriuo metu nuo jo žvilgsnio sugrius žemė ir dangus.“ O tikras Dievas mus šokiruoja. „Panašų sukrėtimą esate patyrę ir anksčiau, dėl smulkesnių įvykių – kai jūsų rankoje įstempia meškerės valas, kai kažkas šalia jūsų alsuoja tamsoje. [...] Sutikę kažką gyvą ten, kur tarėmės esą vieni, visada išsigastame. „Tik pažiūrėkite! – sušunkame mes. – Jis *gyvas*.“ Tai gi kaip tik šioje vietoje daugelis atsitraukia – jei galėčiau, taip pasielgčiau ir aš – ir nebesigilina į krikščionybę. „Beasmėnis Dievas“ – gerai. Subjektyvus tiesos, grožio bei gėrio Dievas jūsų galvose – dar geriau. Beparmė gyvybės jėga, tekanti per mus, milžiniška galybė, kuria galime naudotis – geriausia. Tačiau Pats Dievas, gyvas, kitame gale traukiantis virvę, galbūt artėjantis begaliniu greičiu, medžiotojas, karalius, sutuoktinis – tai jau visai kitas reikalas. Išmuša akimirka, kai vaikai, žaidę plėšikus, staiga nuščiūva: ar tik ne *tikri* žingsniai girdėti ten, koridoriuje? Išmuša akimirka, kai žmonės, knaisiojęsi religijoje („Žmogus ieško Dievo!“), staiga atsitraukia. Nejaugi mes tikrai Jį radome? Mes niekada nenorėjome nueiti *taip* toli. Dar blogiau – o gal Jis mus rado?“ (5).

Nesvarbu, koku metu gyventume – modernizmo ar postmodernizmo epochoje, pirmaisiais krikščionybės amžiais ar Renesanso laikais, – visuomet Evangelijos

jėga yra suvokimas, kad tai tiesa, kad Dievas iš tiesų yra, kad jis tikras, esantis, gyvas. Tai sąlyčio, susitikimo su juo momentas. Tai tiesos apsidreikimo metas. Šią tiesą ir reikia liudyti.

Žinoma, į kalbas apie tiesą – ypač mūsų dienomis – galime leistis tik po to, kai savo gyvenimu, savo tarnavimu skelbiame Dievo tiesą ir jo gerumą. Bet iš viso to, ką darome ir ką sakome, turi būti aišku, kad tai tiesa ir kad taip buvo iš tikrųjų.

Ir paskutiniai, ketvirtieji, spąstai dėl kurių perspėja Wimas Rietkerkas, yra vadinamasis adresato pakeitimas.

Tai nutinka tada, kai, užuot kalbėję nekrikščioniškai auditorijai, imame kalbėti krikščionims. Mat tikroji apologetika visada nukreipta į netikintį žmogų, net jei jo čia nėra. Net jei kambaryje nėra nė vieno nekrikščionio, jis vis tiek pilnas netikinčių žmonių, nes netikėjimas gyvena kiekvieno tikinčio žmogaus širdyje. Tikroji apologetika – tai visuomet dialogas su netikinčiais, tai įtikinimo veiksmas. Francis Augustas Schaefferis paklaustas, kodėl jis savo tekstuose vartoja gana keistą terminologiją, atsakė: „Aš visuomet mintimis kreipiuosi į nekrikščionių skaitytoją. Seniai supratau, kad, jei kalbu su nekrikščionimis, krikščionims tai visuomet padeda.“

Taigi straipsnyje „Apologetikos spąstai arba Dievas teisiųjų suole?“ Wimas Rietkerkas mėgina parodyti, kad šiandien tikroji apologetika yra ne Dievo gynyba, o gyvas gyvojo Dievo liudijimas savo gyvenimu ir žodžiu, kad apologetika neturėtų laikyti žmogaus proto sau pakankamu tiesos arbitru, kad net ir šiais postmodernizmo laikais svarbiausias apologeto rūpestis yra tiesa, ir ji negali būti pakeista poreikių tenkinimo principu, galiausiai, kad apologetas turėtų vengti pasiduoti pagundai kalbėti tikinčiųjų auditorijai ir taip pereiti prie tam tikrų instrukcijų kalbos.

Savo tekstą Rietkerkas baigia taip: „Taigi ar Dievas teisiųjų suole? Argi Protas yra teisėjas? Dievas seniausiai paliko teismo salę ir siekia prisibelsti į aklinai uždarytas žmonių širdis!“

Nuorodos

- (1) William Rietkerk. Pitfalls of Apologetics or God in the Dock...? // *European Apologetics Network*. 17 Jan. 2007.
- (2) C. S. Lewis. *God in the Dock: Essays on Theology*. Edited by Walter Hooper. London: Collins, 1979.
- (3) Francis A. Schaeffer. *The God who is there*. Crossway Books, 1990.
- (4) Alister McGrath. *Bridge-building*. Inter-Varsity Press, 1992.
- (5) C. S. Lewis. *Stebuklai*. Kaunas, 2007. P. 137–138.

Popiežius priėmė kard. A. J. Bačbio atsistatydinimą ir naujuoju Vilniaus arkivyskupu paskyrė vysk. G. Grušą

Balandžio 5 d. popiežius Pranciškus priėmė kardinolo Audrio Juozo Bačbio atsistatydinimą iš Vilniaus arkivyskupo pareigų (pagal Kanonų teisės kodekso 401 kan. § 1) ir naujuoju Vilniaus arkivyskupu metropolitu paskyrė vyskupą Gintarą Grušą, perkeldamas jį iš Lietuvos kariuomenės ordinaro pareigų.

Kardinolas A. J. Bačkis paskirtas Vilniaus arkivyskupijos administratoriumi iki naujo arkivyskupo ingreso dienos.

Arkivyskupas G. Grušas pradės vykdyti naujas pareigas iškilmingomis ingreso šv. Mišiomis, kurios įvyks balandžio 23-iają, Šv. Jurgio, Vilniaus arkivyskupijos globėjo šventės dieną, Vilniaus arkikatedroje.

Naujasis Vilniaus arkivyskupas Gintaras Grušas gimė 1961 m. rugsėjo 23 d. Vašingtone, JAV. Augdamas lietuviškoje šeimoje, įsitraukė į tautinę ir katalikišką išeivių veiklą. Aktyviai dalyvavo Los Andželo Šv. Kazimiero lietuvių parapijos gyvenime, Ateitininkų federacijos veikloje, 1983–1987 m. buvo Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos pirmininkas ir Pasaulio lietuvių bendruomenės valdybos narys.

Prieš studamas į seminariją baigė matematiką ir informatiką Kalifornijos universitete Los Andžele (UCLA), dirbo IBM korporacijoje. Dvasines studijas pradėjo Stiubenvilio pranciškonų universitete, Ohajo valstijoje. Vėliau dvejus metus mokėsi Romoje, Popiežiškojoje Šv. Bedos kolegijoje. 1992 m. Vilniuje buvo išventintas diakonu ir paskirtas Popiežiaus Jono Pauliaus II apaštališkosios kelionės į Lietuvą komiteto generaliniu sekretoriumi. Grįžęs į Romą, tęsė studijas gyvendamas Popiežiškojoje Šv. Kazimiero lietuvių kolegijoje, teologijos bakalauro laipsnį įgijo Popiežiškajame Šv. Tomo Akviniečio universitete.

1994 m. birželio 25 d. Vilniaus arkikatedroje arkivysk. A. J. Bačbio išventintas kunigu. Tais pačiais metais išrinktas Lietuvos Vyskupų Konferencijos generaliniu sekretoriumi. 1997 m. grįžęs į Romą tęsė studijas Popiežiškajame Šv. Tomo Akviniečio universitete, čia 2001 m. įgijo bažnytinės teisės daktaro laipsnį. 2001–2003 m. buvo Vilniaus Šv. Juozapo kunigų seminarijos rektorius, iki šiol dėsto šioje seminarijoje kanonų teisę. Nuo 2002 m. eina Lietuvos Vyskupų Konferencijos generalinio sekretoriaus pareigas.

Pastarąjį dešimtmetį buvo Vilniaus arkivyskupijos Kunigų tarybos narys ir konsultorius. Vadovavo komisijai, rengusiai lietuvišką Kanonų teisės kodekso redakciją. Nuo 2006 m. – Ateitininkų federacijos dvasios vadovas. Popiežiškosios Šv. Kazimiero lietuvių kolegijos tarybos narys. Leidyklos *Katalikų pasaulio leidiniai* valdybos pirmininkas. Išeivių organizacijos *Lietuvių katalikų religinė šalpa* valdybos vicepirmininkas. Šventojo Tėvo kapeliono, monsinjoro, titulas vyskupui G. Grušui suteiktas 2003 m.

2010 m. liepos 2 d. Šventasis Tėvas Benediktas XVI monsinjorą Gintarą Grušą paskyrė kariuomenės ordinaru. Vyskupas nominantas buvo konsekruotas 2010 m. rugsėjo 4 d. Vilniaus arkikatedroje. 2011 m. spalio 26 d. išrinktas Lietuvos Vyskupų Konferencijos Nuolatinės tarybos nariu ir LVK Švietimo komisijos pirmininku.

Šventimai

Balandžio 14 d. Kaišiadorių katedroje Kaišiadorių vyskupas įšventino diakonu **Saulių Kristapavičių** (gim. 1985 m.), Vilniaus Šv. Juozapo kunigų seminarijos VI kurso seminaristą.

-KŠ-

Nauji lektoriai ir akolaitai

Balandžio 13 d. Vilniaus Šv. Juozapo kunigų seminarijos bendruomenę aplankė ir naujus lektorius bei akolitus paskyrė arkivyskupas Audrys Juozas Bačkis. Dievo žodžio skaitytojais ir skelbėjais paskirti ketvirto kurso klierikai – **Andrej Strela** ir **Povilas Slaminiš**, o ypatingai tarnystei prie altoriaus – penktakursiai **Valentinas Dulko** ir **Danielis Narkus**.

Pamokslo metu kardinolas atkreipė dėmesį į sekmadienio Evangelijos ištrauką sakydamas, kad Jėzus pasirodo savo mokiniams įvairiais pavidalais. Kristus nori, kad mes įsitikintume, jog Jis yra prisikėlęs. Kalbėdamas apie apaštalo Petro meilės išpažinimą Jėzui, arkivyskupas teigė, jog vienintelis ir svarbiausias dalykas, kurio Dievas iš mūsų tikisi, – tai, kad mes Jį mylėtume. O geras popiežius, vyskupas, kunigas ar tikintysis turėtų norėti, kad pasaulis pažintų Dievą, pažintų Jėzų Kristų. Tokiame kontekste dar prasmingiau prabyla apaštalo Petro žodžiai, girdėti pirmajame skaitinyje, – Dievo reikia labiau klausyti negu žmonių. Galiausiai kardinolas A. J. Bačkis palinkėjo seminaristams, kad šie mokytųsi mylėti Dievą ir žmones, priimtų iš Dievo ateinančią gailėstingumo malonę ir ją dovanotų sutiktiems žmonėms.

Po šv. Mišių seminarijos bendruomenė pasveikino savo ganytoją ir dėkojo už jo tarnystę, nuolatinę globą ir rūpestį. Džiaugėsi, kad kardinolas randa laiko aplankyti klierikus, pasidalyti su jais Bažnyčios naujienomis, savo kunigiška patirtimi, tarti padrašinantį žodį. Atsidėkodami klierikai kardinolui įteikė seminarijos raktus kaip ženklą, kad jis yra visada laukiamas.

Sveikinimams pasibaigus, kardinolas pasidalijo mintimis apie neseniai vykusią konklavą. Anot jo, tai, kad kardinolams pavyko taip greitai išrinkti popiežių, ir ne tą, kurį kaip favoritą buvo iškėlusį žiniasklaida, yra akivaizdus Šventosios Dvasios pasireiškimas, liudijantis, kad Dievas valdo savo Bažnyčią. Kardinolas džiaugėsi naujuoju popiežiumi Pranciškumi ir teigė, kad dar prieš aštuonerius metus eidamas į konklavą tikėjosi, jog popiežiumi išrinktas bus koks nors vienuolis iš Pietų Amerikos. Taip nutiko būtent per ką tik įvykusią konklavą. Naujas Bažnyčios vadovo stilius, anot kardinolo, nėra dirbtinis ar išgalvotas – popiežius Pranciškus, dar būdamas ganytoju savo vyskupijoje, gyveno lygiai taip, kaip ir dabar. Jis taip pat buvo aktyvus Argentinės vyskupas, paruošęs Naujosios evangelizacijos programą visai Pietų Amerikai.

Galiausiai kardinolas Audrys Juozas Bačkis pasidžiaugė, jog jaunėja Lietuvos Katalikų Bažnyčios vyskupai. Tai rodo, kad Bažnyčia gyva ir Dievas ja rūpinasi! Ganytojas sakė, kad atliko nemažai darbų per savo tarnystės Vilniuje metus, tačiau liko ir dar neįgyvendintų planų. Jis savo išėjimą į pensiją palygino su popiežiaus Benedikto XVI pasitraukimu sakydamas, jog nepalieka Bažnyčios ir bus visada su ja, padės kuo galės.

-gs-

Vilkaviškio vyskupijos kunigų susirinkimas

Balandžio 9 d. Marijampolėje, Vilkaviškio vyskupijos Pastoraciniame centre, vykęs vyskupijos kunigų susirinkimas pradėtas Valandų liturgijos malda, kuriai vadovavo Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos Vardo parapijos vikaras kun. Vitalij Volodkovič. Velykiniu sveikinimu į kunigus kreipėsi Vilkaviškio vyskupas Rimantas Norvila.

Pirmoje susirinkimo dalyje Vilkaviškio vyskupijos kurijos kancleris kun. teol. dr. Žydrūnas Kulpys kunigams pristatė prevencijos gaires „Dėl Katalikų Bažny-

Nomiuotojo Vilniaus arkivyskupo metropolito Gintaro Grušo pareiškimas

2013 m. balandžio 5 d.

Šiandien popiežius Pranciškus paskyrė mane Vilniaus arkivyskupu metropolitu. Sujaudino dėmesys Lietuvai – po savo įpėdinio paskyrimo Buenos Airių arkivyskupijoje esu antrasis šio popiežiaus paskirtas vyskupas. Priimu šį naują siuntimą su tuo pačiu klusnumu ir viltimi, kaip esu priėmęs visus ankstesnius Viešpaties siuntimus pašaukimo kelyje, nes Viešpats mūsų niekada neapleidžia. Nuo pirmojo karto, kai sąmoningai supratau ir priėmiau Viešpaties kvietimą sekti Jį kunigystės keliu, siekiau pakartoti savo „Taip“ kiekviename naujame ir nuostabiame pašaukimo posūkyje – ar prieš 20 metų rengdamas popiežiaus Jono Pauliaus II vizitą Lietuvoje, ar vadovaudamas Vilniaus kunigų seminarijai, ar eidamas Lietuvos Vyskupų Konferencijos Generalinio sekretoriaus pareigas, ar būdamas Lietuvos kariuomenės ordinaru.

Vilniaus arkivyskupija, kaip ir visa Lietuva, turėjo garbingą, bet dažnai ir skausmingą istoriją. Per pastaruosius 21 metus, kai jai vadovavo J. Em. kardinolas A. J. Bačkis, įvykdyti milžiniški darbai atstatant pagrindines bažnytines struktūras, padedant vyskupijai ir Bažnyčiai visoje Lietuvoje atsigausti po ilgų komunistinės sistemos persekiojimo metų, kada Vilniaus ganytojas arkivysk. Julijonas Steponavičius 25 metus buvo priverstas gyventi vidinėje tremtyje, atskirtas nuo savo vyskupijos ir tikinčiųjų. Kardinolo atliktuose darbuose aiškiai atsispindi Viešpaties vedimas, ir jis palieka vyskupiją kur kas tvirtesnę negu jina buvo prieš du dešimtmečius. Esu jam dėkingas už pakvietimą darbuotis Lietuvoje, už visų trijų kunigystės laipsnių šventimus, kuriuos gavau per jo rankas Vilniaus arkikatedroje, bei už visą tėvišką rūpestį ir globą ne tik man, bet ir visai Arkivyskupijai.

Šie metai, Tikėjimo metai, toliau kviečia mus visus irtis į tikėjimo gelmes ne tik tam, kad geriau pažintume mūsų tikėjimą, bet kad ir juo gyventume. Naujasis popiežius Pranciškus laimėjo mūsų širdis savo žmogišku nuoširdumu bei gyvai išreikštu tikėjimu. Jo pavyzdys kviečia mus visus į gilesnę atsinaujinimą – vyskupus, kunigus, vienuolius, vienuoles ir pasauliečius. Naujoji evangelizacija – tai kasdien giliau gyventi gyvenimą santykiyje su Kristumi ir padėti kitiems jį atrasti asmeniniame ir visuomeniniame gyvenime.

Brangūs Vilniaus arkivyskupijos tikintieji ir visi šios teritorijos gyventojai, Šv. Tėvo paskirtas į šias pareigas sieksiu aprėpti visus ir kviečiu jus kartu žengti kuriant tą vienybę, dėl kurios Kristus meldėsi Paskutinės vakarienės metu. Čia bus reikalingas Šventosios Dvasios vedimas, kad mes visi kartu malda ir darbu galėtume įveikti tautinius, ekonominius, politinių požiūrių skirtumus bei savanaudiškumo pagundas, o dalydamiesi savo talentais ir kryžiais atsinaujintume patys ir atnaujintume vietinę Bažnyčią ir visuomenę.

Ši žinia pasiekia mus švenčiančius Velykų savaitę ir besirengiančius Dievo Gailestingumo sekmadieniui. Todėl kviečiu visus atverti savo širdis Kristui, Dievo Gailestingumui. Nebijokime dalytis Kristaus Žinia savo

šeimose, su savo kaimynais ir kolegomis – priimti Dievo Gailestingumą ir patiems būti gailestingiems. Tik taip sugebėsime sukurti visuomenę, kokios norime, kurioje neapsiribojame kvietimu toleruoti – tai yra pakęsti – vieni kitus, bet kviečiame remtis Kristaus įsakymu mylėti vieni kitus, kaip Jis mus mylėjo.

Priimdamas šią tarnystę jūsų naudai ir ją pradėdamas prašau jūsų visų maldų. Vilniaus arkivyskupo pareigas pradėsiu vykdyti balandžio 23-iają Šv. Jurgio, Vilniaus arkivyskupijos globėjo, šventės dieną 12 val. iškilmingomis ingresso šv. Mišiomis Vilniaus arkikatedroje. Kviečiu dalyvauti atstovus iš visų arkivyskupijos parapijų, vienuolynų, judėjimų, vyskupijoje veikiančių pastoracinių centrų, katalikiškų mokyklų – kad tai būtų tikrai mūsų visų, visos Arkivyskupijos šventė. Prašau, kad tie, kurie negalės asmeniškai dalyvauti, ypač ligoniai, lydėtų savo malda.

Telydi, telaimina ir tesuvienija mus Gailestingasis Dievas.

+ Gintaras Grušas

Vilniaus arkivyskupas metropolitas nominantas

Gailestingumo savaitė Vilniuje

Gailestingumo savaitė Vilniuje prasidėjo kovo 28-ąją, Didžiojo ketvirtadienio vakare, ir baigėsi balandžio 7 d., per Atvelykį švenčiamą Dievo Gailestingumo sekmadienį. Tūkstančiai vilniečių ir miesto svečių tuo laikotarpiu kasdien gausiai lankė Dievo Gailestingumo šventovę, dalyvavo pamaldose (jos rengtos ir lenkų k.). Šventovė būdavo atvira visą parą, čia tikintieji nuolat garbino tarp šv. Mišių išstatytą Švenčiausiąjį Sakramentą, dalyvavo Valandų liturgijoje, kalbėjo Gailestingumo vainikėlių. Piligrimų akį traukė Gailestingąjo Jėzaus atvaizdas altoriuje, drąsinantis šlovinti Viešpaties gailestingumą, jo gailestingumo vandenyne panardinti savo ir kitų žmonių, viso pasaulio žaizdas, melsti, kad jame ramybę atrastų visos sielos, o atšalusieji, nutolusieji sugrįžtų prie šių Viešpaties malonių versmių.

Šiomis ir kitos intencijomis melstasi Gailestingumo savaitės iškilmėse, kurioms vadovavo Lietuvos vyskupai. Šventovėje apsilankė ir šv. Mišias aukojo Kauno arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius SJ, Telšių vyskupas Jonas Boruta SJ, Vilkaviškio vyskupas Rimantas Norvila, Panevėžio vyskupas Jonas Kauneckas bei Vilniaus arkivyskupijos ganytojai – kardinolas, Vilniaus arkivyskupijos administratorius Audrys Juozas Bačkis, naujasis arkivyskupas metropolitas Gintaras Grušas, savaitės iškilmes užbaigęs apaštališkasis nuncijus arkivyskupas Luigi Bonazzi, taip pat įvairių Lietuvos vyskupijų kunigai. Kas vakarą po šv. Mišių tikintieji klausėsi jiems skirtų katechezijų, kurioms vadovavo kun. Arnoldas Valkauskas, t. Jonas Emanuelis CSJ, kun. Kęstutis Dvareckas, į pamaldas, beje, atvykęs drauge su Vilniaus arkivyskupijos *Caritas* priklausomų asmenų reintegracinės bendruomenės „Aš esu“ nariais. Kaip sakė kun. K. Dvareckas to vakaro homilijoje, žmogui reikia nustoti taip stipriai tikėti savimi, o labiau pasitikėti Jėzumi, kuriam nėra negalimų dalykų, nesimuistyti ant Viešpaties pečių, ant kurių jis yra nešamas iš Jo gailestingumo.

čioje dirbančių dvasininkų, vienuolių, savanorių ir kitų darbuotojų elgesio su nepilnamečiais“. Pabrėždamas būtinybę kunigams išlikti jautriems ir išmincingiems, prelegentas minėtas gaires pristatė Kanonų teisės kodekso ir Lietuvos Respublikos įstatymų šviesoje.

Antroje dalyje vyskupas R. Norvila savo bendradarbius supažindino su 2012 m. statistiniais duomenimis. Praėjusiais metais Vilkaviškio vyskupijoje buvo pakrikštyti 3797 asmenys, 1962 tikintiesiems suteiktas Sutvirtinimo sakramentas, palaiminta 988 porų santuoka, Ligonių sakramentas suteiktas 5658 negalios ištiktiems tikėjimo broliams ir seserims. Į amžinojo poilsio vietą palydėti 4905 vyskupijos tikintieji. Sekmadienio Eucharistiją vyskupijos bažnyčiose vidutiniškai švenčia 27199 asmenys. 2012 metais vyskupijos teritorijoje gyveno 96 vienuoliai: vyrų – 7, moterų – 89. Drauge su Vilkaviškio vyskupu R. Norvila Gerąją Naujieną vyskupijos tikintiesiems skelbė 122 vyskupijos kunigai. 2012 metų liepos 22 dieną vyskupijoje buvo konsekruota Žvirgždaičių Švč. Jėzaus Širdies bažnyčia.

Susirinkimo pabaigoje Vilkaviškio vyskupijos šeimos centro darbuotojos pateikė keletą pastebėjimų dėl porų rengimo Santuokos sakramentui. Susirinkimas, kaip įprasta, baigtas bendrais pietumis ir nuoširdžia vyskupijoje tarnaujančių kunigų tarpusavio bendryste.

-ji-

Paveiklo sugrįžimas

Balandžio 21-ąją, sekmadienį, į Kauno Šv. Jurgio Kankinio (pranciškonų) bažnyčią sugrįžo paveikslas su Švč. Mergelės Marijos Maloningosios Motinos atvaizdu (XVII a. pr.), kur jis buvo saugomas iki sovietų valdžiai uždarant šventovę 1950 m. Nuo 2001 m. Kauno arkikatedroje buvęs paveikslas po 12 val. sekmadienio šv. Mišių procesijoje senamiesčio gatvelėmis perneštas į Šv. Jurgio Kankinio bažnyčią, kur jis nuo šiol bus nuolat gerbiamas šventovės šoniniame altoriuje.

Sumos šv. Mišioms Kauno arkikatedroje vadovavo Kauno arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius SJ, koncelebravo Mažesniųjų brolių ordino Lietuvos Šv. Kazimiero provincijos broliai – ministras br. kun. Astijus Kungys OFM, Kauno Šv. Jurgio konvento gvardijonas br. kun. Severinas Holocheris OFM, kiti kunigai pranciškonai.

Šių šv. Mišių, kuriose arkivyskupo paraginiu melstasi už Lietuvos kunigus ir Viešpaties prašyta daugiau pašaukimų į kunigystę, pabaigoje pranciškonų provincijos ministras br. kun. Astijus Kungys OFM šia ypatinga proga, kai Katedra, arkivyskupijos bažnyčių Motina, sugrąžina paveikslą, nuoširdžiai padėkojo arkivyskupui už šį ganytojiškąjį gestą – brangią dovaną provincijai 800 metų įkūrimui paminėti.

Plojimais bei „Marija, Marija“ giesme Arkikatedroje atsisveikinę su Maloningosios Motinos atvaizdu, gausūs šių iškilnių dalyviai iškilminga procesija, dalyvaujant arkivyskupui, broliams kunigams, šauliams, Kauno apskrities bajorų draugijos nariams, giedodami giesmes Marijos garbei, Rotušės aikšte, A. Jakšto bei Papilio gatvėmis atlydėjo paveikslą į Šv. Jurgio Kankinio bažnyčią. Maloningosios Motinos atvaizdas seniausioje Kauno šventovėje sutiktas malda Švč. M. Marijai – br. kun. A. Kungys OFM vadovavo Švč. M. Marijos litanijai bei giesmei „Sveika, Marija, Motina Dievo“, o vėliau palinkėjo bažnyčios bendruomenei melsti Mariją gausių malonių sau, savo šeimoms ir visam kraštui, pasidžiaugė pamažu atgyjančia Pranciškonų bažnyčia Kaune. Ją jau puošia šv. Kazimiero, Lietuvos mažesniųjų brolių ordino dangiškojo globėjo, vitražas, padovanotas Bajorų draugijos. Šventovė naujam gyvenimui pradėta kelti prieš 4 metus, joje jau baigtas pirmasis atkūrimo darbų etapas.

Šių iškilnių proga vėliau buvo aukojamos šv. Mišios, kurioms vadovavo prel. prof. Vytautas Steponas Vaičiūnas OFS. Giedojo pranciškoniškojo jaunimo grupė.

-kait-

Kad Jėzaus gailestingumą – ypatingą atperkamąją malonę žmonijai – su džiaugsmu švenčia ne tik Vilniaus šventovė, bet ir kitos šio titulo bažnyčios pasaulyje, Dievo Gailestingumo sekmadienį priminė kardinolas Audrys Juozas Bačkis, sakydamas iškilmingų šv. Mišių homiliją. Joje ganytojas atkreipė dėmesį į popiežiaus Pranciškaus mintį, pasakytą švenčiant Velykų iškilmes Šv. Petro aikštėje: „Meilė nugalėjo, gailestingumas nugalėjo! Dievo gailestingumas visada nugalai!“ ir paraginimą tikintiesiems stengtis, kad ši „Geroji žinia pasiektų kiekvieną žmogų, kiekvieną šeimą, kad nukeliautų ten, kur yra daugiausia skausmo: į ligonines, kalėjimus, pas benamius, praradusius viltį ir norą gyventi.“

Šio sekmadienio iškilmėse, kurias transliavo Lietuvos televizija, prie jau pavasariškais žiedais papuošto šventovės altoriaus kardinolas visus geros valios žmones mūsų tėvynėje drąsino, kad kai patys nesugebame mylėti, būti gailestingi, nemokame padėti ar bijome prisiliesti prie kitų vargo, drauge su Gailestinguoju Jėzumi įveiktume savo ribas ir užtvindytume pasaulį gerumu.

Su skausmingu rūpesčiu kalbėdamas apie pasaulyje iš žmogaus širdies išeinantį visokią blogį, kuris kaip drumzlina upė liejasi į šeimas, visuomenę, ganytojas homilijoje apgailestavo, jog blogis, deja, paliečia ir sužeidžia Bažnyčią, ardo jos narių vienybę. Kardinolas ypač prašė visų melstis už neretai savo sielovadiniuose rūpesčiuose pavargstančius, užgęstančius vyskopus, kunigus, kad jie, kaip tikri dvasios tėvai, „susivieniję su Jėzumi eitų ieškoti pasiklydusių, pavargusių, pikėtų, nusivylusių Dievo mylimų vaikų ir parvestų juos į Kristaus karalystę“.

Šio sekmadienio išvakarėse, balandžio 6 d., kaip ir kasmet, jau vakarėjančio Vilniaus senamiesčio gatvėmis buvo surengta išskirtinė – ekumeninė Gailestingumo savaitės malda – tai Šviesos kelio penkiolikos stočių procesija iš Aušros Vartų į Dievo Gailestingumo šventovę dalyvaujant kelių krikščioniškųjų konfesijų dvasininkams, tarp jų Vilniaus arkivyskupijos augziliarui vyskupui Arūnui Poniškaičiui, Lietuvos evangelikų liuteronų Bažnyčios vyskupui Mindaugui Sabučiu ir gausiam būriui vilniečių, kurie džiaugsmingąją Prisikėlimo žinią drąsiai, malda, žvakių ir fakelų šviesa liudijo sostinės gyventojams (Šviesos kelią, pratęsiantį Kryžiaus kelią Prisikėlusiojo Kristaus šlove, sumanė ir tekstus jam parašė Tiberiados bendruomenės brolis Morkus). Pasibaigus procesijai, per Švč. Sakramento adoraciją buvo giedamas „Apreiškimas apaštalui Jonui“ (*Apocalypsis Joannis*).

Dievo gailestingumo savaitės pamaldų liturgiją giedojimu praturtino kelių kartų, skirtingų bendruomenių Vilniaus arkivyskupijos giesmininkai. Giedojo Bernardinų bažnyčios vaikų choras „Šv. Pranciškaus paukšteliai“ ir mišrus choras „Langas“, Pagirių muzikos mokyklos jaunių choras „Bijūnelis“, Juodšilių bažnyčios vaikų choras „Dangaus vaikai“, Vaidotų parapijos mišrus choras „Baladė“, Pagirių bendruomenės mišrus choras „Pagirių dainoriai“, Vilniaus Šv. Kazimiero bažnyčios jungtinis mišrus choras „Ave ver-tum“, svečiai iš Prancūzijos – Puy en Velay katedros meistriškumo studijos vaikų choras (vadovė p. Emmanuel Magat). Mišiose giedojo šie ir kiti chorai sykiu dalyvavo tuo metu Vilniuje vykusiame III Tarptautiniame sakralinės muzikos festivalyje „Kristus karaliauja! Aleliuja!“

-dg-

Sudaryta kardinolų patarėjų grupė

(KAP) Balandžio 13 d. Vatikano valstybės sekretoriato komunikatu buvo pranešta, kad sudaryta kardinolų grupė, kurios tikslas patarti popiežiui Pranciškui Bažnyčios valdymo klausimais, taip pat parengti apaštališkosios konstitucijos *Pastor bonus* pakeitimų projektą. Šiuo dokumentu 1988 m. popiežius Jonas Paulius II suteikė dabartinį pavidalą Romos kurijai. Popiežius Pranciškus, sudarydamas kardinolų patarėjų grupę, atsiliepė į pasiūlymus, išsakytus prieš konklavą vykusiose kardinolų kongregacijose. Pasak Šventojo Sosto spaudos salėje komunikatą pristatęs t. Federico Lombardi SJ, kardinolų grupės sudarymas yra popiežiaus „signalas“: praslinkus mėnesiui po išrinkimo Pranciškus nori parodyti, kad jis atsižvelgia į kardinolų pasiūlymus, pateiktus prieš konklavą. Kun. F. Lombardi pabrėžė kardinolų grupės patariamąjį vaidmenį: sprendimo galią turi popiežius. Be to, ši patariamoji kardinolų grupė nėra „taryba“ ar „komisija“.

Grupę sudaro žemynams atstovaujantys aštuoni kardinolai, jos koordinatoriumi paskirtas Tegusigalpos (Hondūras) arkivyskupas kardinolas Oscaras Rodriguezas Maradiaga (70 m. amžiaus, priklauso Saleziečių draugijai). Nuo 2007 m. jis yra *Caritas Internationalis* prezidentas ir žinomas kaip geras organizatorius, pasižymėjęs aktyvia socialine veikla, taip pat diplomatiniais gebėjimais. Interviu italų televizijai kardinolas Maradiaga sakė, kad kol kas nevyko jokie parengiamieji posėdžiai, bet, jo nuomone, bus aptariami visi klausimai, iškelti prieš konklavą vykusiose kardinolų kongregacijose. Kardinolų grupė veikiausiai nagrinės ir „Vatikano banku“ populiariai vadinamo Religinių darbų instituto IOR veiklą. Grupei taip pat priklauso Čilės arkivyskupas emeritas Francisco Javier Errazuriz Ossa. 2003–2007 m. jis buvo Lotynų Amerikos vyskupų konferencijų (CELAM) pirmininkas,

todėl gerai pažįsta šį regioną, kuriam gyvena apie trečdalis pasaulio katalikų. Jis žino situaciją Europoje, nes studijavo Šveicarijoje, taip pat priklauso bažnytinio *Schönstatto* judėjimo vadovybei. Bostono arkivyskupas kardinolas Seanas Patrickas O'Malley (68 m.) priklauso kapucinų ordinui. Jis turi daug patirties lytinio piktnaudžiavimo prevencijos ir kovos su šiuo reiškinio srityje. Kardinolas O'Malley buvo tarp Benedikto XVI įgaliotų asmenų tiriant lytinio piktnaudžiavimo skandalus Airijoje. Azijai atstovauja Bombėjaus arkivyskupas kardinolas Oswaldas Gracias (68 m.). Jis yra Indijos vyskupų konferencijos pirmininkas ir Azijos vyskupų konferencijų generalinis sekretorius. Afrikos žemynui atstovauja Kinšasos arkivyskupas Laurent Monsengwo Pasinya (73 m.). Jis garsėja politiniu patyrimu. 2012 m. vedė gavėnios rekolekcijas Romos kurijai. Sidnėjaus arkivyskupas kardinolas George'as Pellas (71 m.) buvo vienas iš penkių kardinolų, į kuriuos Benediktas XVI kreipėsi patarimo dėl *Vatileaks* skandalo, kilusio dėl konfidencialių dokumentų vagystės. Europai atstovauja Miuncheno arkivyskupas kardinolas Reinhardas Marxas (59 m.). Iki konklavos popiežius Pranciškus nebuvo asmeniškai pažįstamas su šiuo hierarchu. Kardinolas R. Marxas yra Europos Sąjungos vyskupų komisijos (COMECE) pirmininkas, taip pat pasižymėjęs kovojant su lytinio piktnaudžiavimo nusikaltimais. Vienintelis Vatikano atstovas kardinolų grupėje – Vatikano gubernatūros prezidentas italų kardinolas Giuseppe Bertello (griežtąja prasme nepriklausantis Romos kurijai). Jam gerai žinoma Bažnyčios padėtis pasaulyje: tarnavo nuncijumi Benine, Ruandoje, Meksikoje (kur padėjo atskleisti Kristaus legionierių kongregacijos įkūrėjo piktnaudžiavimus). Kardinolų komisijos sekretorius yra italas, Albano vyskupas Marcello Semeraro. Popiežius Pranciškus artimai bendradarbiavo su šiuo vyskupu per 2001 m. vykusią Vyskupų sinodo asamblėją.

Bažnyčios žinios

Eina nuo 1996 sausio 15 dienos

STEIGĖJAS

Lietuvos Vyskupų Konferencija
S. Skapo g. 4, 01122 Vilnius

LEIDĖJAS

Lietuvos Katalikų Bažnyčios informacijos centras
Papilio g. 5, 44275 Kaunas

REDAKcinė KOMISIJA

Pirmininkas

arkivyskupas Sigitas Tamkevičius SJ

Nariai:

vysk. Gintaras Grušas
kun. Darius Trijonis

Vyskupijų atstovai:

Kaišiadorių vyskupija / mons. Algirdas Jurevičius
Kauno arkivyskupija / Darius Chmieliauskas
Panevėžio vyskupija / kun. Gediminas Jankūnas
Šiaulių vyskupija / kun. Evaldas Alūza
Telšių vyskupija / kun. Remigijus Saunorius
Vilkaviškio vyskupija / kun. Žydrūnas Kulpys
Vilniaus arkivyskupija / kun. Saulius Bužauskas

VYR. REDAKTORIUS

Gediminas Žukas

REDAKTORIAI

Kastantas Lukėnas
Violeta Micevičiūtė
Asta Petraitytė

KORESPONDENTAI

kan. Andriejus Sabaliauskas / Telšiai
Inesė Ratnikaitė / Šiauliai
kun. Gediminas Tamošiūnas / Kaišiadorys

ADRESAS

Papilio g. 5, 44275 Kaunas

TELEFONAI

Redakcija (37) 323 853
Platinimo tarnyba (37) 322 758
El. paštas lkbic@lcn.lt

SPAUDŽIA

LC „Dakra“
Jonavos g. 260
44131 Kaunas

TIRAŽAS 710 egz.

ISSN 1392-6098